

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM TANTÁRGYBÓL
AZ I. KERÜLETI TOLDY FERENC GIMNÁZIUM
7-12. ÉVFOLYAMA SZÁMÁRA

BEVEZETÉS – ARS POETICA

A tanterv két fő részre osztható: a 7–8. évfolyam tematikai egységeiben elsősorban a fejlesztési célok és követelmények állnak középpontban. A két évfolyam legfontosabb fejlesztési célja a szövegértési és -alkotási készségek folyamatos továbbfejlesztése, az elméleti alapfogalmak biztos alkalmazása, a nyelvi-irodalmi elemzőkészség kialakulása.

A középiskolai tanterv az érettségi témaköreit is érvényesítve tartalmazza a tananyagot. Legnagyobb részt a klasszikus magyar és világirodalmi kánon, kisebb mértékben kortárs irodalom, a műnemek mindegyikét megismertetve.

Mind a bevezető két évben, mind pedig az alapvetően kronologikusan haladó, négy évet felölelő második egységben tantervünk a tanárnak szabad kezét biztosít az egyes anyagrészek sorrendjének megállapításához. A feltüntetett tematikai egységek és közműveltségi tartalmak megjelenése átfedi egymást, a tagolás csak a könnyebb áttekinthetőséget szolgálja, a feltüntetett óraszám ajánlások az éves összóraszám vonatkozásában nyújtanak tájékoztatást. A tematikai egységek nem sorrendben, hanem a korosztály és a csoport adottságainak megfelelően, a szaktanár döntése alapján dolgozhatók fel.

A csoport összetételének, érettségének, érdeklődésének, igényeinek figyelembevételét elsőrendű fontosságúnak tartjuk.

A magyar nyelv és irodalom tantárgy keretei között felbecsülhetetlen értékű lehetőség nyílik az általános műveltség közvetítése és az elemzőkészség fejlesztése mellett az általános emberi értékekről való beszélgetésre, az önismeret és személyiségfejlesztés fontosságának megérettetésére.

Tartalommal tölti meg és erősíti a nyelvi és kulturális identitást, a nemzeti önazonosságot, felkelti a megnyilatkozás iránti igényt, erősíti az etikai és erkölcsi ítélőképességet annak tudatosítása mellett, hogy az ember sokszínűségéből az előbbieket sokszínűsége is következik, elősegíti más kultúrák megismerését.

Az anyanyelvi nevelés alapvető feladata a nyelv mint változó rendszer megismerése, illetve a nyelvi kompetencia fejlesztése annak érdekében, hogy a tanulók életkoruknak megfelelő szinten birtokolják a szóbeli és írásbeli kommunikáció eszköztárát, képessé váljanak azok funkcionális elemzésére, gyakorlati alkalmazására. Így szeretnénk segíteni és megalapozni a tanulók önálló ismeretszerzését, tanulását, valamint a velük szoros összefüggésben levő differenciált gondolkodást, az élethosszig tartó tanulás képességét és igényét.

A tanuló folyamatosan fejlődő szövegértési és -alkotási tudása teszi lehetővé, hogy önállóan, illetve másokkal együttműködve képes legyen a verbális és nem verbális kommunikáció kódjainak, kapcsolatainak, tényezőinek azonosítására, tudatos alkalmazására, a különböző szövegek

megértésére, elemzésére, kritikai feldolgozására. Mindezek birtokában alkalmassá válik a másodlagos, átvitt kifejezésmódból adódó jelentések felismerésére, reflexiójára és arra, hogy saját szövegek alkotása során maga is éljen velük. A szövegek önálló megalkotásában képes megfelelni a beszédhelyzetet, a hallgatóságot figyelembe vevő, az alkotói szándékból, az olvasók igényeiből, továbbá a különféle szövegműfajok normáiból fakadó erkölcsi, esztétikai és kulturális elvárásoknak.

Az anyanyelvi nevelés további feladata, hogy tudatosítsa a diákokban: a nyelv változó, fejlődő rendszer, eszközszerű használata elengedhetetlen a világról való tudás megszerzéséhez és a hatékony kifejezőképesség fejlesztéséhez. A nyelvi rendszer nem értelmezhető a beszélőtől független létező jelenségként, a nyelvi jelentés a nyelv szóbeli és írásos működése során jön létre. Feladata továbbá, hogy tudatosítsa és rendszerezze a korábban megszerzett tudást a nyelv társas, társadalmi szerepéről, a nyelv és gondolkodás viszonyáról, az anyanyelv jelen- és múltbeli változásairól, más nyelvekkel való azonosságairól és különbözőségeiről. Tudatosítania kell továbbá a tanulóban, hogy a nyelvtudomány – mint minden tudomány – elsősorban jelenségeket figyel meg, ír le és osztályoz. Tartózkodik az értékítéletektől, s a kívánatos nyelvi magatartás alapja nem a tudomány, hanem a hagyomány tisztelete, megőrzése.

A magyar nyelv és irodalom tantárgy a tartósan elfogadott különféle értékekkel szerves egységben, párhuzamosan közvetíti a jelenben alakuló, változó nyelvi és irodalmi kultúrát. E feladatát akkor tölti be, ha hiteles kérdések és válaszok megfogalmazásával, motiváló befogadási, kifejezési helyzetek teremtésével reagál a diákok mindennapi életvilágára, önkifejezési, értelmezési problémáira és érzelmi-gondolati felismeréseire egyaránt.

A jelentős művek szembesítik a befogadót az élet alapvető kérdéseivel, biztosítva a kultúra folytonosságát, folyamatos megújulását. Segítenek az emberi és társadalmi problémák megértésében, átélésében, a saját és más kultúrák megismerésében, az én és a másik közötti különbség megfogalmazásában, tisztelésében. Az irodalmi alkotások fejlesztik az emlékezetet, az élmények feldolgozásának és megőrzésének képességét, hozzájárulnak ahhoz, hogy a diákokban megteremtődjen a hagyomány elfogadásának és alakításának párhuzamos igénye.

A fenti célok mellett az irodalmi nevelés kitüntetett feladata az olvasási kedv felkeltése és megerősítése, az irodalomnak mint művészetnek, mint az emberi kommunikáció sajátos formájának megszerettetése, közlésformáinak, kifejezési módjainak élményteremtő megismertetése. Az így megszerzett tudás lehetőséget teremt az ön- és emberismeret, a képzelet, a kreativitás és a kritikai gondolkodás fejlesztésére, miközben a tanulók megismerik a sokoldalú és többjelentésű hagyomány fogalmát, a nyelvi és művészi konvenciókat.

Az irodalomtanítás feladata, hogy a művészet hatása révén kreatív érzelmeket, gondolatokat, intenzív élményeket közvetítsen, a megbeszélés, a szóbeli és írásbeli szövegalkotás révén pedig az önkifejezés és a másik meghallgatásának társas élményéhez juttassa a diákokat. Átélnének, megismerhetnek, sőt

saját élményeiken, reflexióikon átszűrve meg is érthetnek olyan élethelyzeteket, érzelmeket, döntési szituációkat, erkölcsi dilemmákat, megoldási mintákat, magatartásformákat, értékeket, eszméket és gondolatokat, amelyek a saját életükben is érvényesíthetők. Együttérzővé válhatnak más magatartások, életformák, szociális helyzetek, gondolatmenetek, világlátások, meggyőződések iránt. Megszerezhetik azt a műveltségi anyagot, amely a magyar és az európai kultúra hivatkozási alapja.

A magyar nyelv és irodalom tantárgy révén közvetített tudás konstruálásában, a fogalmi műveltség felépítésében folyamatos tevékenység a fogalmi gondolkodás fejlesztése.

(Ahogyan e kerettanterv részletes tartalmi kidolgozása is jelzi, a magyar nyelv és irodalom műveltségterület, tantárgy is – a témakörökhöz, témákhoz rendelt fogalmak közlésével – felépítette a maga sajátos fogalomrendszerét.) A fogalomrendszer lehetővé teszi, illetve alapul szolgál a nyelvi, irodalmi jelenségek, tények, mintázatba rendezéséhez. A fogalmakkal kapcsolatos tudás folyamatos bővítése és elmélyítése az értelmes tanulás egyik összetevője.

A magyar nyelv és irodalom műveltségterület tartalmi hozzájárulnak a tanulók lelki-érzelmi neveléséhez. Ez pedig, különösen a pszichoszomatikus problémákra érzékeny serdülőkorban, támogatja a testi-lelki egészség megőrzését, fenntartását. Az irodalmi olvasmányok, élmények belső tartalékok is, fejlesztik az önismeretet, a valóságismeretet, összességükben az élet értékét sugallják. A tantárgyunk tehát nem a kevésbé konkrét egészségfejlesztési ismeretekkel, inkább az egészségmegőrzéshez szükséges attitűdök kialakításával járulhat hozzá a mindenkori ifjú nemzedékek jóllétéhez. Az emberi kapcsolatok mikrotörténéseinek, a kapcsolatok szociális tartalmainak érzékelése, felfogása, értékelése fejleszti a szociális érzékenységet, az irodalmi művek révén megismert különféle alkatok, magatartásformák pedig támogatják a nyitott, szabad gondolkodást éppúgy, mint az erkölcsi ítélőképességet. Az értékkeresés, a sokak élményét jelentő értékválság folyamatának vagy érzetének megfigyelése, értelmezése módot ad az empátia, az önismeret és az erkölcsi tudatosság elmélyítéséhez. A nyelvi, irodalmi tanulmányaik révén a tanulók képessé válnak annak bemutatására, másokkal való megosztására, hogyan hordozzák és fejezik ki a magyar és a világirodalom alkotói különböző korok és emberek tapasztalatait, élményeit, gondolatait, erkölcsi megfontolásait. Mindezzel hatékonyan támogatja nyelvi és kulturális identitásuk alakulását, megerősödését. Az irodalmi alkotásokban fölmutatott változatos emberi életsorsok növelik a valóságismeretet, több szempontból elemezhető modelleket mutatnak, hozzásegítve a diákokat sokféle emberi életút, életpálya megismeréséhez, ezáltal is támogatva a saját életükkel, további tanulmányaikkal, pályaválasztásukkal kapcsolatos felelős döntéseiket.

A magyar nyelv és irodalomtanítás sajátos célja természetesen az is, hogy a tanulók éljenek meg, szerezzenek tapasztalatot különböző tevékenységekben, az egyéni feladatvállalásban, anyaggyűjtésben és előadásban, a kooperatív tanulás helyzeteiben (pármunkában, csoportmunkában), dramatikus játékokban, különböző szövegértelmezési eljárások alkalmazásában. Mindez jelentősen

fejleszti tanulási képességeiket, ezáltal támogatja középiskolai tanulmányaik sikerességét is. Szövegértési és szövegalkotási tudásuk alkalmazása minden tantárgyban érvényes és alkalmazható. A fenntarthatóságra és környezettudatosságra nevelés természetes terepe a szövegértő olvasás fejlesztéséhez felkínált, ebben alkalmazott szöveganyag, elsősorban az ismeretterjesztő és a dokumentum típusú szövegek feldolgozása révén. Érdemes tehát e szövegtípusok közül a környezeti hatásokkal, az ökológiával, a környezet és a társadalom viszonyával foglalkozókat előnyben részesíteni. Az érvelés, a vita tanításában-tanulásában is van motiváló ereje, ha ilyen ösztársadalmi érdekeltségű, ugyanakkor az egyén mindennapjaiban is releváns témákat érintünk. Az irodalmi olvasmányok ember és természet sokféle viszonyát mutatják fel, ezek megbeszélése, tanulmányozása hozzásegíthet a természeti és a teremtett környezethez való tudatos viszony kialakításához. A kritikus fogyasztói magatartásra való nevelés természetes területe a szövegértés. Több nyelvi témakör kínál módot például a reklámyelv, a reklámhatás kritikus nyelvi elemzésére, az információk helyes értékelésére, a manipuláció felismerésére. Mindebben számíthatunk a tanulók önálló anyaggyűjtésére, kiselőadásaira, prezentációira. A magyar nyelv és irodalom tantárgy alkalmas arra, hogy a kulturális fogyasztás területén is igényt teremtsen.

A tantárgy azzal is számol, hogy az elektronikus információhordozók, a világháló térhódításának és napi használatának közegében működik. E kihívás ugyanis jelentős erővel alakítja az anyanyelvi kultúrát és hat az irodalomolvasás szellemi jelentőségére. A digitális kultúrát és a hatékony önálló tanulást egyaránt fejlesztik az önálló adatgyűjtés módszerei, a könyvtári szolgáltatások, katalógusok, bibliográfiák használata mellett az internet kínálta lehetőségek alkalmazása. A tantárgy kínálta lehetőség és feladat is egyúttal, hogy a tanuló képességévé váljon a megfelelő információk kiválasztása, rendszerezése, egyszerűbb bibliográfia, forrásjegyzék összeállítása, az információfeldolgozás, az idézés technikai szabályainak, etikai normáinak ismerete és alkalmazása.

Az alábbi tantervben foglaltak, ahogy már jeleztük, a korosztály és a csoport adottságainak megfelelően, a szaktanár döntése alapján dolgozandók fel, ennek figyelembevételét munkaközösségünk elsőrendű fontosságúnak tartja.

ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

1. A tanulók értékelésének és minősítésének formái és tartalma

- **formái**
 - szóbeli (pl. felelet, memoriter, órai aktivitás, stb.)
 - írásbeli (tényanyag számonkérése, szövegértési és szövegalkotási gyakorlatok, stb.)
 - alternatív tevékenységek (projektmunka, drámajáték, csoportfeladat, stb.)

- **tartalma**
 - az adott évfolyamon megszerzett tárgyi tudás
 - személyes kapcsolódás, véleményformálás

- **elvei**
 - A tanév során törekedni kell (indokolt kivételektől eltekintve) minden tanuló legalább egyszeri, lehetőleg (főleg csoportbontás esetén) többszöri szóbeli számonkérésére lexikális, kreatív és/vagy memoriter anyagból, a helyi tanterv nem több, mint egy tematikai egységéből.
 - Minden félévben legalább egy témazáró dolgozatot kell íratni, amelyben a helyi tanterv egy vagy több témaköre kérhető számon.
 - Röpdolgozat a helyi tanterv nem több, mint egy témájából vagy egy kötelező olvasmány ismeretéből egy tanév során több alkalommal íratható.
 - A szaktanár a tanuló órai munkáját, hozzáállását, aktivitását értékelheti különböző, érdemjegynél kisebb mértékegységgel (pl. plusz- vagy mínuszpontokkal). Ezek érdemjegyekre történő átváltása a szaktanár által előírt módon történik, a tanulók előzetes tájékoztatása után.
 - A szaktanár minden tanuló előrehaladását egy félév során irodalomból legalább 3, nyelvtanból legalább 2 érdemjeggyel értékeli.
 - A félévi és az év végi osztályzatot a tanár az összegyűlt jegyek alapján, a tanuló órai munkájának, aktivitásának figyelembe vétele mellett adja.
 - Valamennyi írásbeli számonkérés indokolt esetben (pl. diszlexia vagy diszgráfia, stb.) helyettesíthető szóbeli számonkéréssel.

2. A differenciálás módjai

Minden tanuló fejlődését önmagához képest követjük nyomon. Ezt a következő eszközökkel törekszünk elérni:

- személyes visszajelzés
- választható feladatok
- olvasmányok választhatósága
- csoportmunka
- projektmunka

3. A tanulók magasabb évfolyamba lépésének a feltételei

A továbblépés feltétele: az adott tanév írásbeli és szóbeli számonkéréseinek minimum 80%-ának teljesítése legalább elégséges érdemjegyre, továbbá legalább elégséges érdemjegű beszámoló a szaktanár által feladott memoriterek minimum 80%-ából. Az írásbeli számonkérések indokolt esetben (pl. diszlexia vagy diszgráfia) szóbeli számonkéréssel helyettesíthetők.

4. A taneszközök kiválasztásának elvei

- A tanulók által használt tankönyvet a szaktanár választja ki a jogszabályok által meghatározott körből. A választás munkaközösség-vezetői hozzájárulást igényel.
- A kerettanterv, illetve az ennek alapján a szaktanár által kijelölt elemzendő szövegek részben a jogszabályban meghatározott tankönyvekben, szöveggyűjteményekben; részben elárúsítóhelyeken, illetve könyvtárban (ideértve az elektronikus adatbázisokat is) hozzáférhető kiadványokban; részben (a szerzői jogi előírások figyelembe vétele mellett) általunk az iskolai infrastruktúra segítségével sokszorosított példányokban található. Kiválasztásuk a szaktanár feladata, szükség esetén munkaközösségi-vezetői segítséggel.
- Egyéb segédanyag lehet minden Magyarországon hozzáférhető jogtisztá adathordozó vagy nyomdai termék (például irodalmi atlaszok, arcképcsarnokok, térképek, reprodukciók, lexikonok, enciklopédiák, stb.) illetve az interneten fellelhető, a szaktanár által ellenőrzött anyagok.
- A tantervvel összhangban álló, annak sokszínű és érdekesítő tanításához szükséges IKT eszközök kiválasztása a szaktanár feladata. A tanuló által beszerzendő és rendszeresen használandó taneszköz kiválasztásához munkaközösség-vezetői hozzájárulás szükséges.

5. Az osztályozó és javító vizsga lebonyolítására vonatkozó rendelkezés

- írásbeli és szóbeli vizsga félévkor és/vagy tanév végén
- tartalmát évfolyamonként az alábbiakban részletezzük
- az osztályozó vizsga követelményei évfolyamonként:

7.évfolyam

1. A műnemi-műfaji rendszer bemutatása szabadon választott művek segítségével
2. A novellaelemzés szempontjainak bemutatása egy szabadon választott mű alapján
3. Néhány lírai műfaj bemutatása szabadon választott művek alapján
4. A drámai műnem jellegzetességeinek bemutatása egy szabadon választott drámai mű segítségével

8.évfolyam

1. Egy szabadon választott motívum (pl. sziget, beavatás, haza) bemutatása egy szabadon választott mű értelmezése alapján
2. Egy jellegzetes lírai téma bemutatása szabadon választott művek segítségével
3. A görög és római irodalom bemutatása szabadon választott szemelvények segítségével
4. A Biblia mint kulturális kód

9. évfolyam

1. A középkori (világi és egyházi) irodalom bemutatása szabadon választott művek alapján
2. Az európai reneszánsz – Shakespeare egy drámájának bemutatása
3. A magyar reneszánsz – Balassi Bálint költészete
4. A barokk eposz - Zrínyi Miklós: Szigeti veszedelem
5. A felvilágosodás korának világirodalma

10. évfolyam

1. Csokonai Vitéz Mihály költészete
2. Berzsenyi Dániel költészete
3. A magyar irodalmi élet kialakulása a 19. század elején
4. Kölcsey Ferenc munkássága
5. Vörösmarty Mihály költészete
6. Petőfi Sándor költészete
7. Arany János költészete

11. évfolyam

1. A francia és/vagy orosz realista regény bemutatása szabadon választott mű alapján
1. Madách Imre: Az ember tragédiája
2. A Nyugat folyóirat bemutatása (indulása, nemzedékei, ars poeticája, stb.)
3. Ady Endre költészete
4. Babits Mihály költészete
5. Kosztolányi Dezső költészete

12. évfolyam

1. József Attila költészete
2. Radnóti Miklós költészete
3. 1945 utáni magyar irodalom bemutatása egy szabadon választott mű alapján
4. Egy szabadon választott 20. századi világirodalmi alkotás bemutatása

6. A kisvizsgára vonatkozó előírások

8. évfolyam végén a tanuló írásbeli és szóbeli vizsgát tesz.

Az **írásbeli vizsga** több műelemzési vagy összehasonlító műelemzési feladatból áll, amelyek közül a tanuló saját választása alapján egyet dolgoz ki; munkájának tartalma mellett szerkezete, stílusa és helyesírása is értékelendő.

A **szóbeli vizsgán** a tanuló által az adott tanév február-március hónapjában megismert tételek egyikéből kell felkészülés után legalább kéttagú bizottság előtt beszámolni.

A vizsga végső **értékelése** ötfokú skálán történik, és sikeres (legalább elégséges jeggyel értékelt) teljesítése a tanulmányi továbblépés feltétele. Hiányában a tanuló magyar nyelv és irodalom tantárgyból nem osztályozható és osztályozó vizsgára kötelezett.

Az alábbi témakörökből a munkaközösség február végéig 10 tételt a diákok tudomására hoz.

1. A görög mitológia
2. A líra műnemének bemutatása Petőfi Sándor költészetén keresztül
3. A haza-motívum ábrázolása
4. Az epika műnemének bemutatása szabadon választott műveken keresztül
5. Az anekdotikus regény bemutatása
6. A dráma műnemének bemutatása szabadon választott műveken keresztül

7. Az antik görög dráma bemutatása szabadon választott műveken keresztül
8. A komikus ábrázolásmód bemutatása
9. A sziget motívum
10. A beavatás motívuma
11. A művészi nyelvhasználat sajátosságai
12. A művészi kommunikáció

7. A csoportbontások elvei

Csoportbontás a 8. évfolyam magyar nyelvi (retorika) óráin van; az osztályt az órarendi racionalitás alapján osztjuk ketté.

7-8. ÉVFOLYAM

A 7–8. évfolyamon – a változó és egyre összetettebb tudástartalmakkal is összefüggésben – a már megalapozott kompetenciák továbbfejlesztése (azaz megerősítése, bővítése, finomítása, hatékonyságuk, változékonyságuk növelése) történik.

Az információ felismerése (azonosítása), visszakeresése, értékelése, tárolása, előállítása, bemutatása és cseréje szintén nagy jelentőséget kap, mint pl. a digitális tartalomalkotás és -megosztás, továbbá kommunikációs együttműködés az interneten keresztül. Fontos feladat a nyelvről tanult ismeretek mélyítése, a nyelv szerkezetének, változó egységeinek megfigyelése mondat- és szövegépítő eljárásokkal. Mire eljutottak a tanulók a 7–8. évfolyamig, addigra már megismerkedtek a *János vitézzel* és a *Toldival*, a mesékkel és a mondákkal, az első közösen megismert terjedelmesebb regényekkel. Az olvasás és írás, a szövegértés és szövegalkotás ekkorra már több kell, hogy legyen számukra merő technikai gyakorlatnál vagy egyszerű kódoló – dekódoló eljárásnál. Értetniük kell, hogy az irodalom olyan üzenetek sora, amelyeket elődeink és a gyakran rendkívüli képességekkel „megáldott” művészek örökítettek ránk, s amely üzeneteknek a lehetséges megfejtései, a tapasztalatok adaptálása, és azután életünkbe építése a mi dolgunk. Ekkorra már szerencsés, ha a tanulók jól értik: a pragmatikus tudáselemeknél az embernek szüksége van egy másféle, „transzpragmatikus”, ünnepnapra is, amelyben elsősorban a művészetek adhatnak eligazítást. Hogy az irodalommal ebben a másfajta jelentésében is képesek legyenek szembesülni, ehhez több előfeltételnek is teljesülnie kell. Előfeltétele ennek a tanterv, az iskola és a nevelő részéről, hogy vegye figyelembe a tanuló sajátos serdülőkori viszonyát a tanulmányokhoz, a mély lelki kérdéseket érintő kommunikációhoz és a tekintélyhez, és csakis ezt a kritikus és sebezhető kamaszt jól ismerve fogalmazza meg célkitűzéseit. Ugyanennek másik előfeltétele a tanuló részéről, hogy legyen partner azoknak a képességeknek a kialakításában, amelyek az effajta irodalomértéshez elengedhetetlenek. Ennek megfelelően 7–8. évfolyamon számos képességszintet el kell érni. Beszédkészség szempontjából a 7–8. évfolyamon a tanuló beszédében már nemcsak megfelelően artikulál, hanem kiejtésével közlő szándékát is jól tükrözi, továbbá a mondat- és szövegfonetikai eszközöket is megfelelően alkalmazza. Már nemcsak összefoglalni tudja az olvasottakat, hanem érvelni is képes, és a beszéd társsal empatikusan együtt tud működni. Nemcsak a beszédhelyzethez alkalmazkodik, hanem különféle kommunikációs technikákat is képes alkalmazni. Tanulási képesség szempontjából már nemcsak használni képes a vázlatot, hanem ő maga is képes az önálló vázlatkészítés különféle eljárásaira. Szövegértés szempontjából már nemcsak értelmezésre, hanem formai-stilisztikai elemzésre is képes, továbbá a zenei és ritmikai eszközök típusainak azonosítására. Irodalomismeret szempontjából már nemcsak a lírai és az elbeszélő szerkezetek kulcsfogalmait ismeri, hanem érti a formai jegyek jelentésteremtő szerepét is, továbbá megismerkedik

a drámával, a befogadóval, a hatással, a beszédhelyzettel, a jellemzés módjaival és a tantervben számára előírt további fogalmakkal. Erkölcsi ítélőképesség szempontjából már nemcsak a tetszésnyilvánításra és az eltérő vélemény tiszteletére képes, hanem érti az ízlés kontextuális összefüggéseit, kulturális, történeti, közösségi, családi, egyéni beágyazottságát is. Ismeri a média működésének, társadalmi hatásainak alapvető összefüggéseit, a történetalakítás és elbeszélés mozgóképi eszközeit.

A helyi tantervben a különböző témáknál megjelölt órakeret ajánlás a szaktanár számára, a csoport érdeklődésének, érettségének megfelelően dönthet a témák más súlyozása mellett is.

MAGYAR NYELV – 7. évfolyam
34 óra

I. TÉMAKÖR: SZÖVEGÉRTÉSI, SZÖVEGALKOTÁSI KÉSZSÉGEK FELMÉRÉSE, FEJLESZTÉSE -1.		
Témák	Olvadási stratégiák A szövegfeldolgozás módjai Jegyzetelés Vázlatírási technikák	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	A tanult szövegértési, szöveg-feldolgozási stratégiák (átfutás, jóslás, előzetes tudás aktiválása, szintézis, szelektív olvasás stb.) alkalmazása különféle megjelenésű és típusú szövegeken. A saját szövegértési hiba felismerése, korrigálása.	
Fejlesztési feladatok és célok	Szövegfeldolgozási módok, adatkeresési technikák, olvasási formák (intenzív és extenzív olvasás) megismertetése. A kifejező szövegtolmácsolás képességének fejlesztése. A tanulási képesség fejlesztése: adatkeresési technikák, információkezelési módok megismertetése, gyakorlati alkalmazása nyomtatott és elektronikus szövegekben. Kritikai gondolkodás fejlesztése: az elektronikus, internetes információforrások kezelése a megbízhatóság, hitelesség szempontjából. A tömegkommunikációs szövegekben rejlő manipulációk felismerésének képességének fejlesztése. A webes felületek nem lineáris szövegeinek olvasási sajátosságainak felismertetése, a nehézségek tudatosítása.	
Kapcsolódási pontok	<i>Minden tantárgy:</i> az olvasott szövegek feldolgozásának tantárgyi sajátosságai. <i>Informatika:</i> keresési ismeretek alkalmazása. <i>Vizuális kultúra:</i> ábrák, képek, illusztrációk értelmezése.	
Ismeretek		
<p>Különféle megjelenésű és típusú szövegek megértése és alkotása A szövegtípusok műfaji, retorikai és stilisztikai jellemzőinek megismerése, áttekintése A megtanult szövegtípusok jellemzőinek felismerése és alkalmazása Az olvasmány-feldolgozási stratégiák gyakoroltatása Reflektálás a szöveg tartalmára Helyesírási, nyelvhelyességi szabályoknak és a szövegtípusoknak megfelelő hagyományos és digitális szövegszerkesztési szabályok átisméltése Az önálló tanulási és ismeretszerzési képesség fejlesztése hagyományos és digitális források, eszközök használatával A megismert szövegfeldolgozási módok gyakorlása, újabb technikák, olvasási formák megismerése (intenzív és extenzív olvasás), azok gyakorlatban történő alkalmazása. A szöveg érzelmi-gondolati tartalmát kifejező olvasás. A különféle szövegfeldolgozási módok (szó szerinti, kritikai, kreatív olvasás) használata elektronikus és nyomtatott, folyamatos és nem folyamatos szövegeken. Az olvasott szöveg tartalmának és az azt kiegészítő képek, ábrák összefüggéseinek felfedése, értelmezése. Adatkeresés technikái (szelektív olvasás, átfutás). Az internetes adatkeresés, szöveghálók, az intertextualitás kezelése, a különböző forrásokból származó adatok megbízhatóságának és használhatóságának kérdése. A különböző forrásból származó információk megadott szempontok szerint való összehasonlítása, kritikai következtetés levonása. Ismeretterjesztő szövegek jellemzői és feldolgozási technikái. Elektronikus és nyomtatott szótárhasználat.</p>		

Fogalmak	vázlat, felelet, elbeszélés, leírás, jellemzés, kiselőadás, jegyzet, elektronikus szöveg, komment, blog; önéletrajz.
-----------------	--

II. TÉMAKÖR: HELYESÍRÁSI KÉSZSÉGEK FEJLESZTÉSE		
Témák	Helyesírási alapelvek A szavak elválasztása és a szótagolás Az ige helyesírása A tulajdonnév, köznév, melléknév helyesírása A j-ly a szavakban	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	Alapvető helyesírási szabályok (kiejtés elve, szóelemzés elve, hagyomány elve, egyszerűsítés) ismerete, alkalmazásuk a szövegalkotás folyamatában; önkontroll és szövegjavítás fokozatos önállósággal.	
Fejlesztési feladatok és célok	A nyelvi tudatosság növelése: a normakövető és a normától eltérő helyesírás értelemtükröztető szerepének értelmezése. Szövegértelmezési képességek fejlesztése: a mondatfajták, a mondat szerkezeti típusainak írásjelhasználata; a szöveg központosásának, a párbeszéd és az idézetek leggyakoribb szabályainak megismertetése. A nyelvtani ismeretek alapján megismert összetett szavak helyesírása, az értelemtükröztető rendszer megismertetése.	
Kapcsolódási pontok	<i>Informatika</i> : a helyesírási ellenőrző programok. <i>Vizuális kultúra</i> : tipográfiai ismeretek – esztétikus és célszerű íráskép.	
Ismeretek		
A szövegalkotás során alkalmazza a tanult helyesírási és szerkesztési szabályokat, használja a hagyományos és a digitális helyesírási szabályzatot és szótárt Az egyéni sajátosságaihoz mérten tagolt, rendezett, áttekinthető írásképpel, egyértelmű javításokkal alkot szöveget A helyesírás értelemtükröztető szerepének felhasználása különféle írásbeli műfajokban. Az írásjelek, a szöveg központosásának legfontosabb szabályai. A párbeszéd és az idézetek (egyenes, szabad függő, függő) írásmódja. Összetett szavak helyesírásának alapvető szabályainak megismerése, alkalmazása.		
Fogalmak	Központosítás, írásjel (vessző, pont, kérdőjel, felkiáltójel, kettőspont, gondolatjel). Egyenes, szabad függő, függő idézet.	

III. TÉMAKÖR: A KOMMUNIKÁCIÓ, A DIGITÁLIS ÍRÁSBELISÉG FEJLESZTÉSE– 1.		
Témák	A kommunikáció fogalma, tényezői és funkciói A személyközi kommunikáció A nem nyelvi jelek A tömegkommunikáció fogalma, típusai és funkciói A tömegkommunikáció hatása a gondolkodásra és a nyelvre Médiaműfajok A digitális kommunikáció jellemzői, szövegtípusai, az új digitális nyelv	Órakeret 3+7 óra
Előzetes tudás	Adatgyűjtés, jegyzet- és vázlatkészítés különböző technikákkal. Megadott témához, problémához való célzott anyaggyűjtés (pl. adatok, példák, érvek) a könyvtár nyomtatott és elektronikus eszközeinek és forrásainak felhasználásával.	

	A tanult műfajokban történő önálló szövegalkotás. A fogalmazás folyamatközpontúságának alkalmazása.
Fejlesztési feladatok és célok	A társas kultúrában való részvételhez szükséges <i>írástechnikai</i> kompetenciák fejlesztése: az érzelmek hiteles kifejezésének képessége, a szeretetteljes emberi kapcsolatok ápolásának képessége, konfliktuskezelés képessége, udvariassági formulák ismerete, alkalmazása stb. Néhány tömegkommunikációs műfaj jellemzőinek megismertetése, a műfaji sajátosságoknak megfelelő szövegalkotás. Többféle jegyzetelési technika, forma elsajátíttatása, a célnak megfelelő kiválasztása, alkalmazása tanári segítséggel. A bemutatkozás írásos formáinak megismerése, írása. A nyilvános felületeken történő önbemutató etikai kérdéseinek, következményeinek elemző megismerése, megvitatása.
Kapcsolódási pontok	<i>Informatika</i> : a szövegszerkesztő programok lehetőségei. <i>Vizuális kultúra</i> : tipográfia ismeretek.
Ismeretek	
<p>A kommunikáció jellemzőinek tudatosítása, hatékony alkalmazásának fejlesztése</p> <p>A kommunikáció tényezői</p> <p>A kommunikációs célok és funkciók</p> <p>A kommunikáció jelei</p> <p>A digitális kommunikáció jellemzői, szövegtípusa</p> <p>A kommunikációs kapcsolat illemszabályai</p> <p>A problémamegoldó gondolkodás fejlesztése</p> <p>A nyelvhasználati és a kommunikációs készség fejlesztése</p> <p>A kommunikáció nem nyelvi jeleinek alkalmazása mindennapi helyzetekben</p> <p>A kommunikációs zavar felismerése, néhány megismert korrekciós lehetőség alkalmazása</p> <p>A szövegértési készség fejlesztése</p> <p>A szóbeli kifejezőkészség fejlesztése</p> <p>Szerep- és drámajátékok gyakoroltatása</p> <p>Aktív részvétel különböző kommunikációs helyzetekben</p> <p>A közéleti megnyilatkozás alapjainak elsajátítása</p> <p>Az önálló véleményalkotás képességének fejlesztése</p> <p>Az önálló tanulási és ismeretszerzési képesség fejlesztése hagyományos és digitális források, eszközök használatával</p> <p>A tömeg- és digitális kommunikáció jellemzőinek megismerése</p> <p>Vita- és érvelési kultúra elsajátítása</p> <p>A közéleti beszédformák (felszólalás, hozzászólás, alkalmi beszéd) felismerése és alkalmazása</p>	
Fogalmak	kommunikáció, kommunikációs tényező (adó, vevő, kód, csatorna, üzenet, kapcsolat, kontextus, a világról való tudás); kommunikációs cél és funkció (tájékoztató, felhívó, kifejező, metanyelvi, esztétikai funkció, kapcsolatfelvétel, -fenntartás, -zárás), nem nyelvi jel (tekintet, mimika, gesztus, testtartás, térköz, emblémák); digitális kommunikáció jellemzői, szövegtípusai

IV. TÉMAKÖR: A NYELVI RENDSZER, A NYELV SZERKEZETI JELLEMZŐI, A NYELVI ELEMZÉS – HANGOK, SZAVAK, ÖSSZETETT SZAVAK		
Témák	A nyelv mint jelrendszer A nyelvi szintek A magyar nyelv hangrendszere Hangkapcsolódási szabályszerűségek A szavak felépítése, a szóelemek (szótő, képző, jel, rag) A magyar nyelv szófaji rendszere: alapszófajok, mondatzóok és viszonyzóok Ritkább szóalkotási módok Mozaikszók, ikerszók és szórövidülések	Órakeret 13 óra
Előzetes tudás	Szótő, toldalék: képző, jel, rag, összetett szó; alapszófajok: ige, főnév, melléknév, számnév, határozószó, névmások, igenevek: főnévi, melléknévi, határozószói igenév.	
Fejlesztési feladatok és célok	A mondatfajták közlési szándékának felismertetése a beszélt és írott nyelvben, alkalmazásuk a mindennapi kommunikációban. A mondat szó szerinti és pragmatikai jelentésének felismertetése, az elsődleges és másodlagos jelentés megkülönböztetése. A modalitásnak (a mondatfajtáknak) megfelelő akusztikai eszközök tudatosítása.	
Kapcsolódási pontok	<i>Vizuális kultúra:</i> vizuális kommunikáció, a vizuális közlések felépítése. <i>Idegen nyelvek:</i> a tanult idegen nyelv szóalkotása.	
Ismeretek		
A mondat nyelvi funkciója, felépítése, szerkezete, mondatfajták, szövegszervező ereje. Mondatátalakítási gyakorlatok a beszédhelyzetnek és a kommunikációs szándéknak megfelelően szóban és írásban. A nyelv szerkezeti egységeinek és azok funkcióinak megismerése A nyelvi elemzőképesség fejlesztése A beszédhangok képzésének megismerése, csoportosításának alapjai A szó elsődleges jelentésének, illetve a metaforikus jelentésnek elkülönítése, tudatos alkalmazása A hangalak és jelentés viszonyának felismertetése A főbb szóalkotási módok (szóösszetétel, szóképzés) ismerete Az összetett szavak alapvető helyesírási szabályainak elsajátítása Digitális és papíralapú iskolai helyesírási segédeszközök: szótárak és szabályzatok és helyesírási portálok önálló használata		
Fogalmak	Mondatfajta, kijelentő, kérdő, felszólító, felkiáltó, óhajtó mondat. Nyelvi szintek; a szó alkotóelemei (hang, fonéma, morféma); a szófajok; szavak osztályozási szempontjai; egyszerű szó, összetett szó, mozaikszavak; hangalak és jelentés szerinti szócsoporthoz, jelentésmező.	

A továbblépés feltétele: az írásbeli számonkérések minimum 80%-ának megírása legalább elégséges érdemjegyre. Az írásbeli számonkérések indokolt esetben (pl. diszlexia vagy diszgráfia) szóbeli számonkéréssel helyettesíthetők.

IRODALOM – 7. évfolyam
102 óra

I. TÉMAKÖR: BEVEZETÉS AZ IRODALOMBA – MŰVÉSZET, IRODALOM		
Témák	Az irodalom és hatása Szerzők, művek párbeszéde Népszerű irodalom. Az irodalom határterületei Műnemi-műfaji rendszer	Órakeret 8+8 óra
Fejlesztési feladatok és ismeretek		
Változatos lírai, kispróza alkotások, szövegrészletek olvasása, közös értelmezése Szerző, előadó, terjesztő és befogadó változó viszonyrendszere: a művészetben való részvétel lehetőségei Nyelv és nyelviség az irodalomban: a képi és a hangzó nyelv, szóképek és retorikai alakzatok a hétköznapi és az irodalmi kommunikációban		
Fogalmak	művészet, szépirodalom, szórakoztató irodalom, irodalmi kommunikáció; szerző, alkotó, terjesztő, másoló, előadó, befogadó; befogadás, értelmezés, műnem, epika, líra, dráma, műfaj, manipuláció és hitelesség, krimi, detektívregény	

II. TÉMAKÖR: MŰFAJI ALAPISMERETEK I. – AZ EPIKA		
Témák	Kisepika - Az iskolában – beilleszkedés, szerepek, szerepelmélet Nagyepika – Egy szabadon választott ifjúsági regény	Órakeret 20+4 óra
Előzetes tudás	Iskolával kapcsolatos korábbi művek Regényelemzések a megelőző évfolyamokból Ifjúsági regények, más nagyepikai művek jellemzői: szerkezet, idő- és térviszonyok Regények, regényműfaj-változatok. Regényelemzések. Nagyepikai alkotások közlésformái.	
Fejlesztési feladatok és célok	A szerepelmélet megismertetése A beilleszkedéssel kapcsolatos tudás mélyítése és gyakorlása A közösség erejének felismertetése, az ember mint közösségi lény bemutatása Az emberismeret, az önismeret fejlesztése: képesség a szereplők jellemzésére, tetteik minősítésére; alapvető emberi helyzetek, erkölcsi választások értelmezésére, megbeszélésére, véleményezésére. Nagyepikai alkotások elolvasása, több szempontú megközelítése, feldolgozása, a narráció sajátosságainak megbeszélése, megvitatása. Az irodalmi nagy témáinak felismerése, azonosítása pl. szülő és gyerek, gyerekek és felnőttek, iskola és nevelés; beavatás, próbatételek, szerelem. Az emberismeret, az önismeret fejlesztése: képesség a szereplők jellemzésére, tetteik minősítésére; alapvető emberi helyzetek, erkölcsi választások értelmezésére és megbeszélésére, véleményezésére.	
Kapcsolódási pontok	<i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> ifjúsági filmek <i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> nagyepikai alkotások társadalomképe. <i>Erkölcstan:</i> hősök, tettek, magatartásformák értelmezése.	

	<i>Mozgóképkultúra és médiaismeret: nagyepikai alkotások filmes feldolgozásai és hatásuk.</i>
Ismeretek	
A csoportkohézió alakulása, a társadalomban betöltött különböző szerepek	
A beilleszkedés fázisai, módjai, pszichológiája és szociológiája a tanuló érettségének megfelelő fogalomhasználattal	
A narráció sajátosságai Nagyepikai alkotás – egy regény sok szempontú megközelítése. Tér- és időviszonyok, cselekmény, szerkezet, elbeszélői nézőpont, hangnem, ábrázolásmód. Hősök, tettek, magatartásformák – a szereplők jellemzése (egyéni állásfoglalással). Regényműfaji változat (pl. fejlődésregény, történelmi regény, példázatos regény). Elemzések, értelmezések és kreatív írások.	
Fogalmak	mítosz, monda, mese, intellemt, levél, novella, elbeszélés, regény, kisregény, történet, elbeszélés, narrátor, beszélő, szerep, norma, szerepkonfliktus, beilleszkedés probléma, tetőpont, megoldás, szereplő, közösség narrátor Elbeszélői nézőpont, hangnem, ábrázolásmód; fejlődésregény, humor, példázat / parabola, történelmi regény.

III. TÉMAKÖR: Műfaji alapismeretek II. – A LÍRA		
Témák	Lírai műfajok (óda, himnusz, elégia, dal, epigramma)	Órakeret 7+7 óra
Előzetes tudás	Lírai műnem. Népköltészet, műköltészet. Dal, tájleíró költemény, életkép. Verselési rendszerek. Hangsúlyos verselés (ütem, felező 8-as, felező 12-es.) Időmértékes verselés, versláb. Rím, rímelhelyezkedés, páros rím, félrím, alliteráció. Szóképek: hasonlat, megszemélyesítés, metafora. Alakzatok: ismétlés, párhuzam, ellentét, fokozás, szórendcsere.	
Fejlesztési feladatok és célok	Az alapvető lírai műfajok sajátosságainak (pl. beszédhelyzet, megszólított; tematika, motívumok, műfaji és tematikus kapcsolatok) felismerése különböző korok alkotóinak művei alapján. A ritmusérzék, a belső hallás fejlesztése. Szövegértési és szövegelemző képességek fejlesztése: alakzatok, képek azonosítása, a jelentésteremtő szerep elemzése, a kompozíció meghatározó elemeinek értelmezése, érzelmi tartalmak megértése. Szövegelemzések, értelmezések sok szempontú megközelítésben. A szövegű, kifejező szövegmondás fejlesztése.	
Kapcsolódási pontok	<i>Ének-zene: ritmusok, ritmusfajták azonosítása.</i>	

	<i>Vizuális kultúra</i> : a kompozíció szerepe a festészetben, építészetben.
Ismeretek	
<p>Néhány alapvető lírai műfaj jellemző darabjának megismerése (pl.: dal, óda, himnusz, epigramma, elégia)</p> <p>Alapvető szóképek felismerése: hasonlat, megszemélyesítés, metafora</p> <p>Lírai szövegek poétikai-retorikai-stilisztikai elemzése</p> <p>Alapvető lírapoétikai szakterminusok bevezetése (lírai én, lírai én pozíciói; hangulati líra, gondolati líra, közösségi líra; helyzetdal, életkép, megszólító vers)</p> <p>Alapvető hangulatok, beszélői attitűdök, modalitások felismerése: pl. vidám, könnyed, humoros, ironikus, emelkedett, fennkölt, meghitt, idilli</p> <p>Alkotások műfaji szempontokból a magyar irodalom különféle korszakaiból, pl. Ady Endre, Arany János, Csokonai Vitéz Mihály (<i>A Reményhez</i>), Janus Pannonius (<i>Pannónia dicsérete</i>), József Attila, Kölcsey Ferenc, Petőfi Sándor, Radnóti Miklós, Szabó Lőrinc, Vörösmarty Mihály, Weöres Sándor műveiből és kortárs magyar lírai alkotásokból.</p> <p>Tematikus, motivikus kapcsolódások felismerése – a műválasztás felölel alapvető lírai témákat (pl. természet, évszakok és napszakok, szülőföld, haza, család, szerelem, öntudat, költő-sors, költészet/ars poetica)</p>	
Fogalmak	dal, epigramma, himnusz, óda, elégia, metafora, hasonlat, költői megformáltság, lírai én, Óda, himnusz, elégia, dal, epigramma; verselési rendszer, rímes időmértékes verselés, rímtelen időmértékes verselés, versláb, spondeus, trocheus, trochaikus verselés, daktilus, kötött verssor, hexameter, pentameter, disztichon; rím, rímelhelyezkedés; szókép, hasonlat, megszemélyesítés, metafora; alakzat, ismétlés, párhuzam, ellentét, fokozás, szórendcsere.

X. TÉMAKÖR: A 20. SZÁZADI TÖRTÉNELEM AZ IRODALOMBAN		
Témák	A diákcsoporthoz való érdeklődés és a szaktanár döntése alapján választott lírai és/vagy epikus és/vagy drámai mű(vek) értelmezése	Órakeret 6+18 óra
Fejlesztési feladatok és célok	Az irodalmi művek alapján az egyes emberek erkölcsi felelősségének tudatosítása	
Ismeretek		
<p>A nemzeti identitást meghatározó szövegek olvasása, megértése, megbeszélése</p> <p>A történelmi traumák megjelenése az irodalmi alkotásokban</p> <p>Diktatúrák és áldozatok, erkölcsi dilemmák és konfliktusok ábrázolása a hatalom és a kiszolgáltatott egyének között.</p> <p>Egyes olvasott szövegek jellegzetes poétikai-retorikai alakzatainak megfigyelése</p>		
Fogalmak	békediktátum, elcsatolás, nemzeti trauma, nemzeti érzés, szolidaritás, holokauszt, koncentrációs tábor, diktatúra, forradalom, szovjet megszállás, emigráció, emigráns irodalom	

XI. TÉMAKÖR: EGY SZABADON VÁLASZTOTT DRÁMA A 20. SZÁZAD MAGYAR IRODALMÁBÓL		
Témák	Drámai műfajok egy tragédia és/vagy egy komédia A diákcsoport érdeklődése és a szaktanár döntése alapján választott lírai és/vagy epikus és/vagy drámai mű(vek) értelmezése	Órakeret 4+20 óra
Előzetes tudás	Dramatikus játék, dialógus, szerepjáték, dráma, színház.	
Fejlesztési feladatok	<p>Drámai mű/vek közös és önálló olvasása, befogadása, feldolgozása; a műnem jellemzőinek (pl. szerkezet, jellem, szituáció, nyelv) feltárása. Képesség az epikai és a drámai történetmegjelenítés közötti hasonlóságok és eltérések azonosítására. A műben megjelenített konfliktusok, döntések felismerése és mérlegelése. A komikum mint műfajformáló minőség felismerése, formáinak megkülönböztetése. Részvétel megjelenítésben (drámajátékban), színházi előadás megbeszélésében.</p> <p>A drámában megjelenített konfliktusok, erkölcsi választások mérlegelése és értékelése, azonosulás a műben megjelenített pozitív értékekkel, magatartásokkal.</p> <p>Drámai mű/vek közös és önálló olvasása, befogadása, feldolgozása; a műnem jellemzőinek (pl. szerkezet, jellem, szituáció, nyelv) feltárása. Képesség drámai hősök jellemzésére, kapcsolataik, konfliktusaik elemzésére. A tragikum/komikum mint műfajformáló minőség megértése, műbeli megjelenési formáinak felismerése. Különböző dramatikus formák kipróbálása révén (pl. helyzetgyakorlat, stílusgyakorlat, dramatikus improvizáció) az empátikus készségek fejlesztése.</p>	
Kapcsolódási pontok	<i>Dráma és tánc</i> : dráma és színház, a színházi megjelenítés, szituáció, jellem, díszlet, színpadi szövegmondás.	
Ismeretek		
<p>A színpadi hatáskeltés eszközeinek vizsgálata</p> <p>A dráma cselekményének megértése, rekonstruálása szerkezeti vázlat segítségével</p> <p>A komikum, a humor tartalmi és nyelvi jellemzőinek megismerése</p> <p>A monológ és a dialógus szerepének megkülönböztetése</p> <p>Drámarészletekből drámaegész kibontása</p> <p>A drámai döntési helyzetek, motivációk, konfliktusok felismerése, vizsgálata, megvitatása</p> <p>Részvétel egy drámai mű színreviteléhez kapcsolódó tevékenységben</p> <p>Drámai műfajok egy tragédia és/vagy egy komédia sok szempontú megközelítése.</p> <p>Tér- és időviszonyok, szereplők rendszere, alapszituáció, cselekmény, konfliktusok. Drámai szerkezet.</p> <p>A meghatározó minőség szerepe (tragikus/komikus cselekmény; tragikus/komikus hős).</p> <p>Hősök (egyéni és tipikus vonások).</p> <p>Tér- és időviszonyok, szereplők rendszere, alapszituáció, cselekmény, konfliktusok.</p> <p>Drámai szerkezet.</p> <p>A komikum megjelenési formái (pl. helyzet- és jellemkomikum).</p> <p>Komikus jellem, jellemtípus.</p>		
Fogalmak	dráma mint műnem, tragédia, komédia, színház; a drámai szerkezet, alapszituáció, bonyodalom, konfliktus, tetőpont, megoldás; monológ, dialógus, tér- és időviszonyok; drámai szerepkörök, szereplők rendszere, jellemtípus	

A továbblépés feltétele: az írásbeli számonkérések minimum 80%-ának megírása legalább elégséges érdemjegyre. Az írásbeli számonkérések indokolt esetben (pl. diszlexia vagy diszgráfia) szóbeli számonkéréssel helyettesíthetők.

MAGYAR NYELV – 8. évfolyam
34 óra

Az iskola hagyományai szerint 8. évfolyamon a nyelvtanórákon csoportbontásban a szóbeli kommunikáció fejlesztése a fő cél. Az órakeret és a témakörök sorrendje a csoport érdeklődése, fejlesztési igényei és a szaktanár döntése alapján változtatható.

I. TÉMAKÖR: SZÖVEGÉRTÉSI, SZÖVEGALKOTÁSI KÉSZSÉGEK FELMÉRÉSE, FEJLESZTÉSE -2.		
Témák	Beszédképesség, szóbeli szövegek megértése és alkotása	Órakeret 7+5 óra
Előzetes tudás	<p>A kommunikáció folyamata, tényezői: adó, vevő, csatorna, kód, kapcsolat, valamint a különféle beszédhelyzetekben való részvétel formái.</p> <p>Mindennapi kommunikációs helyzetekben való megnyilvánulás, törekvés az érthető, kifejező beszédre. A beszéd zenei eszközei: dallam, hangsúly, tempó, hangerő, szünet; beszédhelyzet; nem nyelvi kifejezőeszközök: arcjáték, gesztus, testtartás, távolság, külső megjelenés.</p> <p>Szóbeli szövegek megértése, reprodukálása, utasítások megfelelő követése, a kommunikációs partner szóbeli közlésének megértése. Az alapvető kommunikációs kapcsolatfelvételi formák ismerete és alkalmazása: köszönés, bemutatkozás, megszólítás, kérdezés, kérés stb.</p>	
Fejlesztési feladatok és célok	<p>A társas viselkedés szabályozásához szükséges nyelvi kompetenciák fejlesztése, a kulturált véleménynyilvánítás, vitázás alapelveinek tudatosítása, a konfliktuskezelés képességének fejlesztése.</p> <p>Különféle iskolai közéleti és kisközösségi beszédhelyzetek sémái, a helyzetnek és a kommunikációs célnak megfelelő beszédmód, szókinccs, nyelvi viselkedés gyakoroltatása. A magyar nyelv kiejtési sajátosságainak (hangsúly, hanglejtés) tudatosításával a nyelvi, nemzeti identitás erősítése.</p> <p>A nyelvjárási változatok (pl. hangkészlet) felismertetése, az elfogadó attitűd, a másság iránti tisztelet erősítése.</p> <p>A tömegkommunikáció formáinak, céljának, működési módjainak és hatásának, valamint néhány gyakoribb műfajának megismertetése.</p> <p>A hallott szöveg megértésének fejlesztése (üzenet, szándék, hatás). A szövegértési és szövegalkotási készségek fejlesztése annak érdekében, hogy önállóan, illetve másokkal együttműködve a tanuló képes legyen a verbális és nem verbális kommunikáció kódjainak, kapcsolatainak, tényezőinek azonosítására, tudatos alkalmazására, a különböző szövegek megértésére, elemzésére, illetve kritikai feldolgozására a kommunikációs helyzet tér, idő és résztvevői szerepeinek (kontextus) megfelelően.</p>	
Kapcsolódási pontok	<p><i>Minden tantárgy:</i> felszólalás, kiselőadás, (ünnepi) beszéd, részvétel beszélgetésben, vitában.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> szöveg és kép kapcsolata a vizuális médiumokban.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> kifejező szövegmondás dramatikus játékban.</p> <p><i>Ének-zene:</i> beszédhang, énekhang, beszédtempó, ritmus.</p> <p><i>Mozgókép-kultúra és médiaismeret:</i> médiaműfajok és jellemzőik; médiatudatosság. a média társadalmi hatása.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> beszédhelyzetek, dramatikus játékok.</p>	

	<i>Vizuális kultúra:</i> A vizuális kommunikáció különböző formái; megkülönböztetés, értelmezés.
--	--

Ismeretek

Kifejező, a beszéd zenei eszközeit, a nem verbális jeleket a beszédhelyzetnek megfelelően használó megnyilatkozás.

A különféle mindennapi megnyilatkozások, valamint a tömegkommunikáció üzeneteinek dekódolása. Az érvelés alapjainak megismerése. Részvétel beszélgetésben, vitában, a saját álláspont előadása, megvédése, esetleges korrigálása a témának, a kommunikációs helyzetnek megfelelő kifejezésmóddal.

Reagálás mások véleményére kisközösségi (iskolai, családi, baráti) helyzetekben.

A közéleti kommunikáció iskolai helyzetei és műfajai: megbeszélés, vita, felszólalás, hozzászólás, rövid alkalmi beszéd, köszöntés, kiselőadás, a helyzetnek és a kommunikációs célnak megfelelő beszédmód, szókinccs használata.

A beszédhelyzetnek megfelelő adekvát nyelvhasználat: szövegszerkesztés élőszóban, szó- és beszédfordulatok, kommunikációs helyzetek a kommunikációs helyzet tér, idő és résztvevői szerepek (kontextus) megfigyelése.

A kommunikációt kísérő nem nyelvi jelek lehetőségeinek és korlátainak megtapasztalása: az élőszó zenei kifejezőeszközei, nonverbális kommunikáció.

A testbeszéd, a térközszabályozás szerepének ismerete, tudatos alkalmazása különféle kommunikációs helyzetekben; dekódolása a hétköznapi kommunikációs helyzetekben és a tömegkommunikációban.

A különféle kommunikációs helyzetekben elhangzó üzenetek céljának dekódolása, az üzenetek manipulatív szándékának felismerése.

A személyközi kommunikációs helyzetek megfigyelése, a kommunikáció folyamatának elemzése a tanult szakkifejezések alkalmazásával.

A kommunikáció típusainak, jellemzőinek megismerése: személyes, csoportos, nyilvános és tömegkommunikáció.

A tömegkommunikáció jellemzői, funkciói, megjelenési formái, nyelvi és képi kifejezési formái. Néhány tömegkommunikációs műfaj megismerése.

Az új „szóbeliség” (skype, chat) jelenségei és jellemzői.

Fogalmak	<p>Vélemény, vita, érv; megbeszélés, hozzászólás, felszólalás, kiselőadás, köszöntő, ünnepi beszéd.</p> <p>Tömegkommunikáció, sajtó, rádió, televízió, internet.</p> <p>Sajtóműfaj (hír, tudósítás, interjú).</p> <p>Kommunikáció, kommunikációs tényező (adó, vevő, kód, csatorna, üzenet, kapcsolat, kontextus, a világról való tudás).</p> <p>Kommunikációs cél és funkció (tájékoztató, felhívó, kifejező, metanyelvi, esztétikai szerep, kapcsolatfelvétel, -fenntartás, -zárás), nem nyelvi jel (tekintet, mimika, gesztus, testtartás, térköz, emblémák), tömegkommunikáció.</p> <p>Tájékoztató műfaj (hír, közlemény, tudósítás, riport, interjú).</p> <p>Véleményközlő műfaj (kommentár, glossza, jegyzet, olvasói levél, ismertetés, ajánlás).</p>
-----------------	--

II. TÉMAKÖR: HELYESÍRÁSI KÉSZSÉGEK FEJLESZTÉSE

Témák	<p>A mássalhangzók hangkapcsolódási törvényszerűségei</p> <p>Egybe- és különírás szabályai</p> <p>Írásjelek, központozás, idézés, dátum</p> <p>Idégen szavak helyesírása</p>	Órakeret 4 óra
--------------	--	---------------------------------

Előzetes tudás	Alapvető helyesírási szabályok (kiejtés elve, szóelemzés elve, hagyomány elve, egyszerűsítés) ismerete, alkalmazásuk a szövegalkotás folyamatában; önkontroll és szövegjavítás fokozatos önállósággal.
Fejlesztési feladatok és célok	A nyelvi tudatosság növelése: a normakövető és a normától eltérő helyesírás értelemtükröztető szerepének értelmezése. Szövegértelmezési képességek fejlesztése: a mondatfajták, a mondat szerkezeti típusainak írásjelhasználata; a szöveg központosításának, a párbeszéd és az idézetek leggyakoribb szabályainak megismertetése. A nyelvtani ismeretek alapján megismert összetett szavak helyesírása, az értelemtükröztető rendszer megismertetése.
Kapcsolódási pontok	<i>Informatika</i> : a helyesírási ellenőrző programok. <i>Vizuális kultúra</i> : tipográfiai ismeretek – esztétikus és célszerű íráskép.
Ismeretek	
A szövegalkotás során alkalmazza a tanult helyesírási és szerkesztési szabályokat, használja a hagyományos és a digitális helyesírási szabályzatot és szótárt Az egyéni sajátosságaihoz mérten tagolt, rendezett, áttekinthető írásképpel, egyértelmű javításokkal alkot szöveget A helyesírás értelemtükröztető szerepének felhasználása különféle írásbeli műfajokban. Az írásjelek, a szöveg központosításának legfontosabb szabályai. A párbeszéd és az idézetek (egyenes, szabad függő, függő) írásmódja. Összetett szavak helyesírásának alapvető szabályainak megismerése, alkalmazása.	
Fogalmak	Központosítás, írásjel (vessző, pont, kérdőjel, felkiáltójel, kettőspont, gondolatjel). Egyenes, szabad függő, függő idézet.

III. TÉMAKÖR: A KOMMUNIKÁCIÓ, A DIGITÁLIS ÍRÁSBELISÉG FEJLESZTÉSE– 2.		
Témák	Retorikai ismeretek	Órakeret 9+2 óra
Előzetes tudás	A beszéd zenei eszközei, a logika alapjai	
Fejlesztési feladatok és célok	Az órák gyakorlati jellegénél fogva nemcsak szónokokat, de hallgatókat is képzünk, akik képesek felismerni a retorika fogásait, a szónok szándékát: nem a szöveget, hanem a mondandót hallják. Eközben megtanulnak figyelni – egymásra. Ez talán az órák legnagyobb és legáltalánosabban átélt élménye. Ahogy lassanként felfedezik, majd meg is tudják fogalmazni a másik beszédében rejlő előnyös vagy kevésbé szerencsés jellemzőket, eszközöket, egyre bátrabban, tudatosabban dolgoznak; egyre könnyebben viselik a kritikát.	
Kapcsolódási pontok	<i>Minden tantárgy</i> : felszólalás, kiselőadás, beszéd; részvétel beszélgetésben, vitában.	
Ismeretek		
A beszédhelyzet kommunikatív összetevőinek pontos felismerése, rugalmas nyelvi alkalmazkodás a szituációhoz, a beszédpartnerhez, a témához A szóhasználat, az intonáció és a gesztusok megfelelő együttes alkalmazása ill. értelmezése A másik ember közléseinek egyre pontosabb felfogása Beszédpartnerrel való együttműködés, érvek felkutatása, rendszerezése, álláspont kialakítása, az eltérő vélemény tisztelete Különböző beszédműfajok kommunikációs technikáinak alkalmazása és értékelése Együttműködés csoportos beszélgetés fenntartásában, képesség kommunikációs zavarok felismerésére és korrigálására, a manipulációs szándékok felismerése A kifejező kiejtőmód eszközeinek biztonságos használata		

Szövegformálás képessége a kommunikációs helyzetek követelményeinek megfelelően, önkontroll és szövegjavítás
 Képesség élmények, belső képek megőrzésére és felidézésére, alkotott világok kialakítására
 Képesség az önálló véleményalkotásra és - nyilvánításra, az önismeret és a kritikai érzék folyamatos fejlesztése

Fogalmak	retorika, érvelés, disputa
-----------------	----------------------------

IV. TÉMAKÖR: A NYELVI RENDSZER, A NYELV SZERKEZETI JELLEMZŐI, A NYELVI ELEMZÉS -2.

Témák	A szöveg	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	A szövegértési és szövegalkotási képesség megfelelő szintje: szövegértési, szöveg-feldolgozási stratégiák (átfutás, jóslás, előzetes tudás aktiválása, szintézis, szelektív olvasás stb.) alkalmazása különféle megjelenésű és típusú szövegeken. Elbeszélő, magyarázó, dokumentum típusú szövegek kommunikációs funkcióinak, fő jellemzőinek ismerete. Beszélte és írott nyelvi, továbbá internetes szövegek eltéréseinek azonosítása. Rendszeres könyv- és könyvtárhasználat.	
Fejlesztési feladatok és célok	A szövegszervező erők megismertetése és alkalmazása a gyakorlatban. A szöveg általános szerkezetének, a szövegértelem összetevőinek megfigyelési és értelmezési képességének fejlesztése a legjellemzőbb szövegtípusokon. A valamilyen szempontból egymással összefüggő szövegek közötti értelemhálózat felismertetése. A szövegelemző képességek fejlesztése: a szövegfeldolgozás módjainak gyakorlása a feladatnak megfelelő leghatékonyabb olvasástípus alkalmazásával.	
Kapcsolódási pontok	<i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a forrásszövegek típusai. <i>Idegen nyelvek:</i> az idegen nyelvi szöveg/ek kultúrafüggő felépítése. <i>Biológia-egészségtan; Fizika; Kémia; Földrajz:</i> a természettudományos ismeretterjesztő, illetve szakszövegek témahálózata, szókinccse, felépítése.	
Ismeretek		
<p>A szöveg fogalma, jellemzőinek megfigyelése, megnevezése, rendszerezése. A szóbeliség és az írásbeliség hatása a szövegformálásra. A szóbeli és írott szövegek szerepe, eltérő jegyei. A szövegfonetikai eszközök és az írásjegyek szövegértelmező szerepe.</p> <p>A szöveg szerkezete: a szöveg és a mondat viszonya, szövegegységek. A szövegértelem összetevői: pragmatikai, jelentésbeli és nyelvtani szintje. Szövegtípusok jellemzői megjelenés, műfajok és nyelvhasználati szinterek szerint. A legjellegzetesebb szövegtípusok: a beszélt nyelvi társalgási és az írott monologikus szövegek. Szövegköziség, az internetes szövegek jellemzői. Az írott és internetes szövegek összehasonlítása, az eltérő és azonos jegyek megfigyelése, megnevezése. Az internetes adatkeresés, szöveghálók, az intertextualitás kezelése, a különböző forrásokból származó adatok megbízhatóságának és használhatóságának kérdései. A különböző forrásból származó információk megadott szempontok szerint való összehasonlítása, megvitatása, kritikai következtetés levonása. Szövegek összefüggése, értelemhálózata; intertextualitás. A szövegértés, szövegfeldolgozás technikája, olvasási típusok és stratégiák.</p>		
Fogalmak	Szöveg, szövegösszefüggés, beszédhelyzet. Szövegmondat, bekezdés, tömb, szakasz.	

	<p>Szövegkohézió (témahálózat, téma-réma, szövegtopik, szövegfókusz, kulcsszó, cím).</p> <p>Szövegpragmatika (szövegvilág, nézőpont, fogalmi séma, tudáskeret, forgatókönyv).</p> <p>Nyelvtani (szintaktikai) tényező (kötőszó, névmás, névelő, határozószó, előre- és visszautalás, deixis, egyeztetés).</p> <p>Intertextualitás.</p> <p>Szövegtípus (monologikus, dialogikus és polilogikus; beszélt, írott, elektronikus; spontán, tervezett).</p> <p>Szövegműfaj (elbeszélő, leíró, érvelő).</p> <p>Nyelvhasználati szinterek szerinti szövegtípus (mindennapi, közéleti és hivatalos, tudományos, sajtó és média, szépirodalmi).</p> <p>Szövegfonetika (hangsúly, hanglejtés, hangerő, szünet, beszédtempó).</p>
--	---

V. TÉMAKÖR: KÖNYVTÁRHASZNÁLAT		
Témák	Önálló gyűjtőmunka a könyvtárban	Órakeret 2 óra
Kapcsolódási pontok	<i>Minden tantárgy:</i> adatgyűjtés, könyvtárhasználat	
Ismeretek		
<p>A könyvtárak típusai és felépítése</p> <p>Megadott szempontok alapján önálló gyűjtőmunka végzése a könyvtárban és digitális felületeken</p> <p>Az információ keresésének, gyűjtésének alapvető technikái</p> <p>A szövegek sajátosságainak megfigyeltetése, főbb fajtáinak tudatosítása: lineáris és nem lineáris, hagyományos és digitális szövegek</p> <p>Digitális és/vagy nyomtatott szótárak használata</p>		
Fogalmak	könyvtár, katalógus, digitális adattárak, hagyományos és digitális szövegek	

A továbblépés feltétele: az írásbeli számonkérések minimum 80%-ának megírása legalább elégséges érdemjegyre. Az írásbeli számonkérések indokolt esetben (pl. diszlexia vagy diszgráfia) szóbeli számonkéréssel helyettesíthetők.

IRODALOM – 8. évfolyam
68 óra

IV. TÉMAKÖR: Műfaji alapismeretek II. – JELLEGZETES LÍRAI TÉMÁK		
Témák	Petőfi Sándor néhány műve Szerelmes versek Család, iskola Egyéni sorssal való számvetés - haza-motívum a magyar lírában	Órakeret 10+3 óra
Előzetes tudás		
Fejlesztési feladatok és célok	Annak felismerése, hogy líra különböző műfajai az emberi érzelmek, erkölcsi döntések átélésének és a velük való azonosulás lehetőségét teremtik meg. Az alapvető lírai műfajok sajátosságainak (pl. beszédhelyzet, megszólított; tematika, motívumok, műfaji és tematikus kapcsolatok) felismerése különböző korok alkotóinak művei alapján. A ritmusérzék, a belső hallás fejlesztése. Szövegértési és szövegelemző képességek fejlesztése: alakzatok, képek azonosítása, a jelentésteremtő szerep elemzése, a kompozíció meghatározó elemeinek értelmezése, az érzelmi intelligencia, az empátia fejlesztése, az érzelmi tartalmak megértése révén. Szövegelemzések, értelmezések sok szempontú megközelítésben. A szövegű, kifejező szövegmondás fejlesztése. Képesség a reklám, a popzene új szóbeli költészetének értelmezésére, közműveltségi helyének, szerepének megértésére.	
Kapcsolódási pontok	<i>Ének-zene</i> : dallam- és ritmusvariációk; énekelt versek, ritmushatások; a rockzene néhány jellemzője. <i>Dráma és tánc</i> : kifejező szövegmondás. <i>Társadalomismeret; mozgóképkultúra és médiaismeret</i> : a reklámeszközök és hatásuk.	
Ismeretek		
A nemzeti identitást meghatározó lírai szövegek olvasása, megértése, megbeszélése Az irodalmi szövegekben megfogalmazott közösségi és egyéni erkölcsi dilemmák felismerése, megvitatása Lírai szövegek poétikai-retorikai-stilisztikai elemzése Alapvető lírapoétikai szakterminusok bevezetése Alapvető hangulatok, beszélői attitűdök, modalitások felismerése: pl. vidám, könnyed, humoros, ironikus, emelkedett, fennkölt, meghitt, idilli Lírai és átmeneti műfajok, műtípusok, pl. óda, dal, epigramma, elégia, ekloga, életkép, tájlíra, hangulatlíra, gondolati líra műfaji rendszerezés. Tematikus, motívikus kapcsolódások felismerése (a műválasztás felölel alapvető lírai témákat, pl. természet, évszakok és napszakok, szülőföld, haza, család, szerelem, háború, szabadság, öntudat, költősors, költészet / ars poetica). Verstani, poétikai fogalmak rendszerezése. Szemelvények Ady Endre, Arany János, Csokonai Vitéz Mihály, Janus Pannonius, József Attila, Kölcsey Ferenc, Petőfi Sándor, Radnóti Miklós (<i>Nem tudhatom</i>), Szabó Lőrinc, Vörösmarty Mihály, Weöres Sándor műveiből és kortárs vagy más, irodalomtörténetileg jelentős magyar lírai alkotásokból.		
Fogalmak	Óda, himnusz, elégia, dal, epigramma, ekloga, verselési rendszer, rímes és rímtelen időmértékes verselés, versláb, spondeus, trocheus, trochaikus verselés, daktilus, kötött verssor, hexameter, pentameter, disztichon, rím, rímelhelyezkedés, alliteráció; szókép, hasonlat, megszemélyesítés, metafora, alakzat, ismétlés, párhuzam, ellentét, fokozás, figura etymologica, inverzió.	

V. TÉMAKÖR: MAGYAR VAGY VILÁGIRODALMI IFJÚSÁGI REGÉNY		
Témák	Toposzok az irodalomban (pl. sziget) A diákcsoport érdeklődése és a szaktanár döntése alapján választott lírai és/vagy epikus és/vagy drámai mű(vek) értelmezése	Órakeret 5+5 óra
Előzetes tudás		
Fejlesztési feladatok és célok	Otthoni olvasás és közös órai szövegfeldolgozás: nagyobb szövegegység áttekintő megértése és egyes szövegrészletek részletes megfigyelése A cselekményben megjelenő élethelyzetek, konfliktusok azonosítása, véleményalkotás	
Kapcsolódási pontok		
Ismeretek		
A cselekmény ismertetése az elbeszélés időkezelésének megfigyelésével (pl. egyenes vagy fordított időrend, késleltetés, összefoglalás, időbeli ugrások, stb.)		
Az elbeszélte világ főbb jellemzőinek összefoglalása (pl. realista, romantikus, varázslatos, egy- vagy többszintű világ)		
Fogalmak	történet és elbeszélés, előre- és visszautalás, késleltetés, epizód, jelenet, leírás, kihagyás	

VI. TÉMAKÖR: A GÖRÖG IRODALOM		
Témák	Művek	Órakeret 9+2 óra
<i>Az epika születése</i>	Homérosz: Íliász vagy Odüsszeia (részletek)	
<i>A görög líra, az időmértékes verselés</i>	Alkaiosz: Az állam hajója Alkaiosz: Bordal Szapphó: Aphroditéhez Szapphó: Édesanyám! Nem perdül a rokka Anakreón: Töredék a halálról Anakreón: Gyűlölöm	
<i>A görög dráma</i>	Szophoklész: Antigoné VAGY Oidipusz király	
Előzetes tudás	Mitológiai ismeretek, műnemek, epika (elbeszélés, monda), líra (dal, elégia, epigramma, himnusz, óda), időmértékes verselés. Műfordítás. Epikai és lírai művek elemzése, értelmezése. Elbeszélés és történet. A kompozíció meghatározó elemei. Zeneiség, ritmus. Költői képek típusai. Dráma, tragédia, komédia, színház, előadás, párbeszéd, helyzet, jelenet, konfliktus.	

<p>Fejlesztési feladatok és célok</p>	<p>A műelemző képesség fejlesztése, a hősök jellemzése, magatartásuk, konfliktusaik megértése</p> <p>Magatartásformák, konfliktusok, értékek felismerése, szembesítése, a drámai művekben felvetett erkölcsi problémák megértése, mérlegelése</p> <p>Drámai helyzetek és dramaturgiai eszközök megértése drámajátékon keresztül, részvétel drámai jelenet kidolgozásában és előadásában</p> <p>Lehetőség szerint e szerzők valamely művéből készült kortárs színházi előadás megtekintése, a színházi előadás élményének megbeszélése, feldolgozása</p> <p>Különbféle magatartásformák, konfliktusok, értékek és hibák (harmónia, mértéktartás) felismerése; ezek elemzésével, értékelésével erkölcsi érzék fejlesztése</p>
<p>Kapcsolódási pontok</p>	<p><i>Vizuális kultúra:</i> az antik-görög művészet néhány alkotása; illusztrációk és irodalmi művek párhuzamai, későbbi korok témafeldolgozásai.</p> <p><i>Földrajz:</i> topológiai tájékozódás.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> az antik világ nagy szónokai, történetírói.</p> <p><i>Matematika; fizika:</i> tudománytörténet; az antik világ tudományosságának öröksége.</p> <p><i>Filozófia:</i> antik filozófusok, filozófiai irányzatok.</p> <p><i>Vizuális kultúra; Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> görög és római színházépítészet.</p> <p><i>Földrajz:</i> egy-két fennmaradt antik színház topológiája.</p> <p><i>Etika; filozófia:</i> Arisztotelész <i>Poétikájának</i> néhány alapvetése.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> színházművészet, színháztörténet.</p>
<p>Ismeretek</p>	
<p>Ismerkedés az ókori görög mitológiai történetekkel a törzsanyagban megjelöltek alapján</p> <p>Részleteket megismerése meg a homéroszi eposzokból</p> <p>Szemelvények megismerése a görög lírából (pl. Anakreón, Szapphó, Alkaios, Szimónidész) és prózaepikából (Aiszóposz fabuláiból).</p> <p>A szerzőkhöz, illetve hősökhöz kapcsolódó toposzok megismerése</p> <p>Irodalmi alapformák, történetek és motívumok hatásának, továbbélésének bemutatása többféle értelmezésben az irodalomban, képzőművészetben, filmen</p> <p>Az ókori görög színház és dráma jellemzőinek, valamint a színház- és drámatörténetre gyakorolt hatásának megismerése</p> <p>A tragikum és a komikum műfajformáló minőségének megértése</p>	
<p>Fogalmak</p>	<p>Szóbeliség, írásbeliség, antikvitas, mítosz, mitológia, eposz, eposzi konvenciók: prozódia, invokáció, enumeráció, in medias res, deus ex machina, hexameter; kaland, utazás mint cselekményszervező elv; dal, elégia, epigramma, himnusz,</p>

	időmértékes verselés fogalmai, fabula, archetípus, toposz, színház, esztétikai minőség, tragikum, komikum, tragédia, komédia, dialógus, monológ, hármas egység, akció, dikció, alapszituáció, expozíció, konfliktus, tetőpont, megoldás, drámai szerkezet, kar, katarzisz.
Memoriterek	Homérosz: Odüsszeia (részlet) Anakreón: Gyűlölöm azt...
Kötelező olvasmányok	Homérosz: Odüsszeia (részletek) Szophoklész: Antigoné

VII. TÉMAKÖR: A RÓMAI IRODALOM		
Témák	Művek	Órakeret 3+4 óra
<i>A polgárháborúk kora</i>	Catullus: Gyűlölök és szeretek	
<i>Augustus kora</i>	Vergilius: Aeneis (Első ének, 1-7.sor) Vergilius: IX. ecloga Horatius: Thaliarchushoz Ovidius: Átváltozások Pygmalion	
Előzetes tudás	Antik görög irodalom, homéroszi eposzok, műnemek, műfajok, időmértékes verselés.	
Fejlesztési feladatok és célok	Különböző magatartásformák megértésének és értékelésének képessége, azonosulás a példaadó erkölcsi értékekkel. Műfajok, versformák szervezői elveinek felismerése, befogadása. Hatásértelmezés, kapcsolatkeresés az antik római és a mai kultúra nagy hagyományaival, kódjaival.	
Kapcsolódási pontok	<i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; Földrajz:</i> az antik római kultúra topológiája. <i>Vizuális kultúra:</i> korabeli művek és későbbi feldolgozások.	
Ismeretek		
Szemelvények a római lírából és epikából (pl. Horatius és Vergilius egy műve, továbbá például Catullus, Ovidius, Phaedrus – művek vagy részletek).		
A római irodalom műfajainak, témáinak, motívumainak hatása, továbbélése.		

Fogalmak	Imitáció, dal, óda, strófaszervezet, elégia, ekloga, episztola, horátiusi alapelvek, ars poetica, átváltozás-történet.
Memoriterek	Catullus: Gyűlölk és szeretek
Kötelező olvasmányok	-

VIII. TÉMAKÖR: A BIBLIA MINT KULTURÁLIS KÓD		
Témák	Művek	Órakeret 9+4 óra
Az Ószövetség (részletek)	<p>Történeti könyvek Mózes első könyvéből részletek: Teremtéstörténet József Mózes második könyvéből részletek: Kivonulás Egyiptomból (részletek) a Tízparancsolat</p> <p>Tanító könyvek Zsoltárok könyve (23., 42.)</p>	
Újszövetség (részletek)	<p>Máté evangéliumából részletek: Jézus Krisztus születése, megkeresztelése Jézus Krisztus tanításai: Hegyi beszéd, A magvető példázata Passió-történet Jézus feltámadása</p> <p>Lukács evangéliumából (részletek): Az irgalmas samaritánus A tékozló fiú</p> <p>Pál apostol Szeretethimnusza</p>	
Előzetes tudás	Bibliai történetek, az Ó- és Újszövetség néhány szereplője.	
Fejlesztési feladatok és célok	A bibliai történetek etikai vonatkozásainak tudatosítása. Bibliai élethelyzetek, magatartásformák, témák, motívumok megismertetése, befogadásának képessége, továbbélő hatásuk tudatosítása.	
Kapcsolódási pontok	Vizuális kultúra; Ének-zene: a Biblia hatása más művészeti ágakra; különböző korok bibliai témafeldolgozásai, különféle művészeti ágak példáival.	
Ismeretek		
<p>Szemelvények az Ószövetségből (pl. <i>Teremtéstörténet, Káin és Ábel; A vízözön, Bábel tornya, József története, Mózes és a tízparancsolat, próféták, Jónás története, zsoltárok</i>).</p> <p>Szemelvények az Újszövetségből (pl. Máté evangéliuma; példabeszédek, pl. <i>A tékozló fiú, Az irgalmas samaritánus; a passió, Pál apostol „szeretethimnusza”</i>; az Apokalipszis egy részlete).</p> <p>A bibliai hagyomány továbbélése az európai és a magyar szóbeli és írásos kultúrában (pl. szókincsben, szólásokban, témákban, motívumokban).</p>		

Fogalmak	<i>Biblia, Ószövetség, Újszövetség, Héber Biblia, zsidó vallás, kánon, kanonizáció, teremtéstörténet, pusztulástörténet, Tóra, Genézis, Exodus, zsoltár, próféta, kereszténység, evangélium, szinoptikusok, napkeleti bölcsek, apostol, példabeszéd, passió, kálvária, apokalipszis.</i>
Memoriterek	-
Kötelező olvasmányok	Biblia (részletek az Ószövetségből és az Újszövetségből).

IX. TÉMAKÖR: AZ EGYÉN ÉS A TÖRTÉNELEM KAPCSOLATA MINT IRODALMI TÉMA		
Témák	A diákcsoport érdeklődése és a szaktanár döntése alapján választott regény(ek) és novellák értelmezése	Órakeret 11+3 óra
Ismeretek		
A történetmesélés egyszerűbb formáinak átisméltlése A 20. század második felének epikai sokszínűsége Novellák és regényrészletek szövegközpontú elemzése Önéletrajzi ihletettség a 20. század második felének epikájában		
Fogalmak	iskolaregény, fejlődésregény; népies regény; humor	

A továbblépés feltétele: az írásbeli számonkérések minimum 80%-ának megírása legalább elégséges érdemjegyre, továbbá legalább elégséges érdemjegű beszámoló a szaktanár által feladott memoriterek minimum 80%-ából. Az írásbeli számonkérések indokolt esetben (pl. diszlexia vagy diszgráfia) szóbeli számonkéréssel helyettesíthetők.

A KERETTANTERVBEN ELŐÍRT KÖTELEZŐ OLVASMÁNYOK 7-8. ÉVFOLYAMON:

Jókai Mór: A nagyenyedi két fűzfa
Mikszáth Kálmán: Szent Péter esernyője vagy A két koldusdiák
Mikszáth Kálmán: A néhai bárány
Móricz Zsigmond: Légy jó mindhalálig
Szabó Magda: Abigél
Egy XX. századi magyar dráma tanári választás alapján
Egy XX. századi magyar vagy világirodalmi ifjúsági regény tanári választás alapján
Homérosz: Iliasz vagy Odüsszeia (részletek)
Szophoklész: Antigoné
Biblia (részletek az Ószövetségből és az Újszövetségből)

A KERETTANTERVBEN ELŐÍRT MEMORITEREK7-8. ÉVFOLYAMON:

Csokonai Vitéz Mihály: A Reményhez
Kölcsey Ferenc: Himnusz – teljes szöveg
Kölcsey Ferenc: Huszt
Kölcsey Ferenc: Emléklapra
Vörösmarty Mihály: Szózat – teljes szöveg
Petőfi Sándor: Nemzeti dal
Petőfi Sándor: Szabadság szerelem
Ady Endre: Őrizem a szemed (részlet)
Reményik Sándor: Templom és iskola (részlet)
József Attila: Születésnapomra (részlet)
József Attila: Mama
Radnóti Miklós: Nem tudhatom (részlet)
Kányádi Sándor: Két nyárfa (részlet)
Homérosz: Íliász vagy Odüsszeia (részletek)
Anakreón: Gyűlölöm azt...
Catullus: Gyűlölök és szeretek

9-12. ÉVFOLYAM

A magyar nyelvi tanulmányok, a nyelvvel és a nyelv megismerésével kapcsolatos tevékenységek célja a tanulók szövegértési technikáinak, szókincsének, befogadói érzékenységének, fogalomértésének és fogalomhasználatának bővítése, fejlesztése. Kiemelt cél továbbá az anyanyelvű írásbeliség normáinak alkalmazása, olvasható írás, biztos, problémaérzékeny helyesírás. Elvárt az olvasási és szövegértési képességek folyamatos differenciálása és mélyítése; az értő hangos és néma olvasás, amely magában foglalja a különféle nyelvi szintek jelenségeinek felismerését, azonosítását, jelentésadó és jelentésmódosító szerepükre való reflexiót, a megértés szóbeli és írásbeli alkalmazását az elemi feladatmegoldástól a beszélgetésen át az önálló írásműig.

Az anyanyelvi képzés kiemelt területe különféle hosszúságú, bonyolultságú, műfajú, rendeltetésű (pl. szépirodalmi, dokumentum- és ismeretterjesztő) különféle hordozókon közzétett szövegek olvasása, illetve megértésének, értelmezésének fejlesztése. A szövegalkotási képesség fejlesztésével összefüggő, azt megelőző, illetve kísérő feladat az önálló jegyzet és vázlatkészítés fejlesztése, az olvasott szöveg tartalmával kapcsolatos saját vélemény megfogalmaztatása szóban és írásban.

A kulturált nyelvi magatartás kialakítása feltételezi az önkifejezéshez és a társas-társadalmi párbeszédhez szükséges szóbeli nyelvi képességek fejlesztését. Átfogó cél a beszédpartnerekhez alkalmazkodó, a beszédhelyzetnek megfelelő nyelvi magatartás kialakítása, hangzó szövegek verbális és nem verbális kódjainak megértése és értelmezése, a hangzó szöveg különféle kommunikációs helyzetekben, beszédszándékokkal és célokkal, a beszédpartnerek kommunikációs szándékának, nem nyelvi jeleinek felismerése, azonosítása.

Elvárt feladat a mai magyar nyelv árnyalt és igényes használatához szükséges nyelvi, nyelvtani ismeret tovább építése, fejlesztése; felkészítés a nyelvtani ismereteik önálló alkalmazására a nyelvi-nyelvhasználati jelenségek megközelítésében. Cél az önálló kézikönyvhasználat mellett a biztos helyesírású szövegek megírása. A nyelvi tudatosság fejlesztésének része, hogy a tanuló képessé váljon szövegformálási, szövegszerkesztési és helyesírási problémák megnevezésére a hibák önálló javítására.

A magyar nyelvi fejlesztés és ismeretanyag tartalmazza szakmai-tudományos, publicisztikai, közéleti, szépirodalmi szövegek feldolgozását, értelmezését, értékelését jelentéstani és stilisztikai szempontok érvényesítésével (pl. szinonimitás, többértelműség, konkrét és átvitt jelentés; szóképek, alakzatok, hangszimbolika, jóhangzás). A szövegek feldolgozásának célja az analízis, jelentésfeltáró és a szöveget egybelátó (holisztikus) szövegelemzési eljárások alkalmazása, a fent mondottakkal egybehangzóan szakmai-tudományos, ismeretterjesztő, publicisztikai, közéleti szövegek jelentésének értelmezésében. Cél a szövegelemzés már ismert módszereinek gazdagítása a stilisztikai és szövegtani

ismeretek alkalmazásával. E tevékenységekhez járul a szöveg vizuális összetevőinek értelmezése különféle digitális, informatikai alapú műfajokban. A szövegértés fejlesztése eljut oda, hogy a tanuló kritikai és kreatív olvasással képes szakmai-tudományos, publicisztikai – írott, audiovizuális, digitális környezetben megjelenő – szövegek, metaforikus, metonimikus jelentésének feltárására, értelmezésére, manipulációs szándékok, technikák felfedezésére, szépirodalmi, szakmai, publicisztikai szóbeli és írásos szövegek értékelésében a szerkezeti és stiláris egység, a vizuális megformáltság, a kifejtettség és információs gazdagság fölismerésére, értékelésére. Ismeri hivatalos írásművek (meghatalmazás, elismervény, jegyzőkönyv, szakmai önéletrajz) jellemzőit, és képes önálló (kézi és digitális) szövegalkotásra e műfajokban. Képes a konnotatív jelentések felfedezésével a szépirodalmi művek lehetséges üzenetének, üzeneteinek teljesebb megértésére.

Az irodalomtanítás feladata – szoros együttműködésben az anyanyelvi képzéssel – az olvasott, feldolgozott irodalmi művek érzelmi, gondolati befogadásának támogatása, a művek műfaji természetének megfelelő szöveg-feldolgozási eljárások megismerése, alkalmazása (pl. a kontextus, a téma, a műfaj megállapítása, jelentésrétegek feltárása). E szövegfeldolgozási eljárások keretében különböző műfajú és hangnemű lírai alkotások értelmezése, költői képek, alakzatok, szókincsbeli és mondattani jellegzetességek jelentésteremtő szerepének megértését elősegítő elemző-értelmező tevékenységek, a költői nyelvhasználat összetettségének felismertetése, a grammatikai eszközök funkciójának tudatosítása.

A 9–10. évfolyam továbbfejleszti a narratív és a dráma műneméhez tartozó művek megértését, melynek része az epikus és a drámai történetmondás, idő-, tér- és cselekményszervezés, illetve jellemalkotás közötti különbségek megfigyelése, a drámai közlésmód jellemző szövegtípusainak felismertetése különböző szövegfeldolgozási eljárásokkal, kreatív tevékenységekkel. Mind a művek hatásának, mind mélyebb megértésének feltétele az előreutalások, késleltetések és az elbeszélő művek motivikus-metaforikus szintjének értelmezése, továbbá a művekben megjelenített értékek, erkölcsi kérdések, motivációk, magatartásformák megbeszélése, értelmezése, megvitatása.

Az irodalmi műveltség épüléséhez hozzájárul, ha a tanulók képessé válnak az olvasott, különböző korú és világlátású művekben megjelenített témák, élethelyzetek, motívumok, formai megoldások közötti kapcsolódási pontok azonosítására, megértésére, a megismert korszakok, művek máig tartó kulturális, irodalmi hatásának megértésére, konkrét példák felidézésére. Kívánatos, hogy tudásukat alkalmazni tudják, például szövegek kapcsolatának és különbségének felismerésében, értelmezésében (pl. tematikus, motivikus kapcsolatok, utalások, nem irodalmi és irodalmi szövegek, tények és vélemények összevetése). A gondolkodási képességet, az önkifejezést, a kreativitást fejlesztő feladathelyzet a megismert formák és stilisztikai, nyelvi sajátosságok alkalmazása a mindennapi történetmondásban, a kreatív írásban.

A tanulási képesség fejlesztéséhez, az önállóság növeléséhez járul hozzá a felkészítés egy-egy nagyobb anyaggyűjtést, önálló munkát igénylő, terjedelmesebb szöveg (pl. beszámoló, ismertetés, esszé, egyszerűbb értekezés) írására; verbális és nem verbális (hangzó és képi) információk célszerű gyűjtésére, szelekciójára, rendszerezésére, kritikájára és felhasználására. Mind a magyar nyelv, mind az irodalomtanítás feladata az információ-felhasználás normáinak (pl. a források megjelölését, idézést) közvetítése. Elvárható önálló műelemzés készítése adott szempont/ok szerint.

A helyi tantervben a különböző témáknál megjelölt órakeret ajánlás a szaktanár számára, a csoport érdeklődésének, érettségének megfelelően dönthet a témák más súlyozása mellett is.

MAGYAR NYELV – 9. évfolyam

34 óra

I. TÉMAKÖR: A nyelvi rendszer, a nyelv szerkezeti jellemzői, a nyelvi elemzés, a magyar és az idegen nyelvek		
Témák	A nyelv mint jelrendszer A nyelvi szintek A magyar nyelv hangrendszere Hangkapcsolódási szabályszerűségek A szavak felépítése, a szóelemek (szótő, képző, jel, rag) A magyar nyelv szófaji rendszere: alapszófajok, mondatszók és viszonzók	Órakeret 4+2 óra
Előzetes tudás	Hangtani, alaktani, szótani, szó szerkezettani és mondattani ismeretek és azok megfelelő használata az írott és szóbeli szövegalkotás folyamatában.	
Fejlesztési feladatok és célok	A nyelvi szintek elemző áttekintése révén az analitikus gondolkodás, a nyelvi tudatosság fejlesztése. A nyelvi elemek értő, elemző használatának fejlesztése. A mondat szó szerinti és pragmatikai jelentésének felismertetése, az elsődleges és másodlagos jelentés megkülönböztetése.	
Kapcsolódási pontok	<i>Idegen nyelvek</i> : a tanult idegen nyelv hangtana, alaktani szerkezete, szóalkotási módjai, mondatszerkezete.	
Ismeretek		
<p>Hangtani ismeretek: a magyar hangállomány ismerete, magánhangzók és mássalhangzók rendszere, a hangok alapvető képzési, ejtési jellemzői.</p> <p>A hangkapcsolódási szabályosságok típusai és a helyesírás összefüggése.</p> <p>A magyar hangrendszer nyelvjárási eltéréseinek megfigyelése, valamint egy tanult idegen nyelvi hangrendszerrel történő összehasonlítás.</p> <p>Alaktani sajátosságok: a szótő, a szóelemek szerepe és funkciója, kapcsolódási szabályaik.</p> <p>A szavak szófaji rendszerbe sorolásának kritériumai, hagyományai, egy lehetséges szófaji rendszer megismerése.</p> <p>A szó szerkezet fogalma, a szintagmák típusai, szerepük a mondat felépítésében, mondatbeli viszonyaik, a vonzatok.</p> <p>A mondatrészek fogalma, fajtái, felismerésük mondatban, helyes használatuk a mondatok felépítésében.</p> <p>A mondat fogalma, a mondat szerkesztettség és mondatfajta szerinti típusai, az egyszerű és összetett mondatok típusainak felismerése, elemzése, a helyes mondatszerkesztés a gyakorlatban.</p> <p>A magyar nyelv szerkezetének összehasonlítása a tanult idegen nyelv hangtanával, alaktani szerkezetével, szóalkotási módjaival, mondatszerkezetével.</p> <p>A nyelvi szintek elemzéséről, rendszeréről tanultak fogalmi szintű megnevezése, rendszerező áttekintése.</p>		
Fogalmak	hangtörvény, szabad és kötött morféma, szótő, képző, jel, rag. Szófaj: alapszófaj, viszonzó, mondatszó. nyelvi szintek; a szó alkotóelemei (hang, fonéma, morféma); a szavak osztályozása, osztályozási szempontjai; szó szerkezet (szintagma): alárendelő, mellérendelő szintagma; mondatrészek: alany, állítmány, tárgy, határozó, jelző; vonzatok; mondat, a mondat szerkesztettsége, mondatfajta; egyszerű mondat, összetett mondat; szórend és jelentés összefüggései	

IV. TÉMAKÖR: Szövegértési, szövegalkotási készségek fejlesztése		
Témák	Szóbeli és írásbeli szövegértés és alkotás fejlesztése A hivatalos és a magánélet színtereinek szövegtípusai: levél, kérvény, önéletrajz, motivációs levél írásának gyakoroltatása	Órakeret 3+5 óra
Előzetes tudás	A kommunikáció folyamata, tényezői: adó, vevő, csatorna, kód, kapcsolat, valamint a különféle beszédhelyzetekben való részvétel formái. Mindennapi kommunikációs helyzetekben való megnyilvánulás, törekvés az érthető, kifejező beszédre. A beszéd zenei eszközei: dallam, hangsúly, tempó, hangerő, szünet; beszédhelyzet; nem nyelvi kifejezőeszközök: arcjáték, gesztus, testtartás, távolság, külső megjelenés. Szóbeli szövegek megértése, reprodukálása, utasítások megfelelő követése, a kommunikációs partner szóbeli közlésének megértése. Az alapvető kommunikációs kapcsolatfelvételi formák ismerete és alkalmazása: köszönés, bemutatkozás, megszólítás, kérdezés, kérés stb.	
Fejlesztési feladatok és célok	A szóbeli és az írásbeli szövegértés és szövegalkotás fejlesztése A helyesírási készség fejlesztése Helyesírási szótárak használatának tudatosítása A szövegolvasási típusok és szövegértési stratégiák	
Kapcsolódási pontok	<i>Minden tantárgy:</i> felszólalás, kiselőadás, (ünnepi) beszéd, részvétel beszélgetésben, vitában. <i>Vizuális kultúra:</i> szöveg és kép kapcsolata a vizuális médiumokban. <i>Dráma és tánc:</i> kifejező szövegmondás dramatikus játékban. <i>Ének-zene:</i> beszédhang, énekhang, beszédtempó, ritmus.	
Ismeretek		
Szövegtípusok: digitális és hagyományos, folyamatos és nem folyamatos A hivatalos és a magánélet színtereinek szövegtípusai: levél, kérvény, önéletrajz, motivációs levél stb. Az esszé		
Fogalmak	levél, kérvény, önéletrajz, motivációs levél, esszé	

V. TÉMAKÖR: Stilisztika – stílusrétegek, stílushatás, stílus eszközök, szóképek, alakzatok		
Témák	A stílus fogalma és hírértéke A stílus kifejező ereje Stílusrétegek: társalgási, tudományos, publicisztikai, hivatalos, szónoki és irodalmi stílus Stílusárnyalatok (pl.: neutrális, gúnyos, patetikus, népies, familiáris, költői, archaikus) A mondatstilisztikai eszközök (a verbális stílus, nominális stílus, a körmondat) Hangszimbolika, hangutánzás, hangulatfestés	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Alapvető költői képek, alakzatok ismerete, felismerése	
Fejlesztési feladatok és célok	A stílus szerepének tudatosítása A stiláris különbségek felfedeztetése Az alakzatok és a szóképek hatásának, szerepének vizsgálata szövegelemzéskor Stílusgyakorlatok	

	<p>Értelmezési gyakorlatok különböző beszédhelyzetekben</p> <p>A mondat- és szövegjelentést meghatározó tényezők felismertetése, tudatosítása</p> <p>A magyar szórend megváltozása és az üzenet jelentésváltozása közötti összefüggés tudatosítása</p> <p>A mindennapi kommunikáció gyakori metaforikus kifejezéseinek és használati körének megfigyelése, értelmezése</p> <p>Szótárhasználat fejlesztése</p>
Kapcsolódási pontok	<p><i>Idégen nyelvek:</i> rokonértelmű szavak használata</p> <p><i>Irodalom:</i> különböző szépirodalmi szövegek stílushatásának felismerése</p>
Ismeretek	
<p>A stílus, a stilisztika, a stílustípusok</p> <p>A stílusérték</p> <p>A stílushatás</p> <p>A jel és a nyelvi jel fogalma, összetevői</p> <p>A jel és a jelentés összefüggése, jelentéselemek</p> <p>A hangalak és a jelentés viszonya, jelentésmező</p> <p>Motivált és motiválatlan jelentés</p> <p>A metaforikus kifejezések szerkezete, jellemző típusai, használatuk</p> <p>A mondat- és szövegjelentés</p>	
Fogalmak	<p>stílus, stilisztika, stílustípus (bizalmas, közömbös, választékos stb.); stílusérték (alkalmi és állandó); stílusréteg (társalgási, tudományos, publicisztikai, hivatalos, szónoki, irodalmi); stílushatás; néhány gyakoribb szókép és alakzat köznyelvi és irodalmi példákban, jelentésszerkezet, jelentéselem, jelentésmező, jelhasználati szabály; denotatív, konnotatív jelentés; metaforikus jelentés; motivált és motiválatlan szó, hangutánzó, hangulatfestő szó; egyjelentésű, többjelentésű szó, azonos alakú szó, rokon értelmű szó, hasonló alakú szópár, ellentétes jelentés</p>

VI. TÉMAKÖR: Retorika, beszédfajták, beszéd felépítése		
Témák	<p>A retorika és kommunikáció, a retorika fogalma</p> <p>A retorikai szövegek felépítése és elkészítésének lépései</p> <p>A szónoki beszéd fajtái (tanácsadó beszéd, törvényszéki beszéd, alkalmi beszéd) és jellemzőik</p> <p>Az érvelő beszéd felépítése, az érvtípusok</p> <p>Az érvelés módszere</p> <p>A retorikai szövegek kifejezőeszközei</p> <p>A kulturált vita szabályai</p> <p>A befolyásolás módszerei</p>	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	<p>A kommunikáció folyamata, tényezői: adó, vevő, csatorna, kód, kapcsolat, valamint a különféle beszédhelyzetekben való részvétel formái.</p> <p>Mindennapi kommunikációs helyzetekben való megnyilvánulás, törekvés az érthető, kifejező beszédre. A beszéd zenei eszközei: dallam, hangsúly, tempó, hangerő, szünet; beszédhelyzet; nem nyelvi kifejezőeszközök: arcjáték, gesztus, testtartás, távolság, külső megjelenés.</p> <p>Szóbeli szövegek megértése, reprodukálása, utasítások megfelelő követése, a kommunikációs partner szóbeli közlésének megértése. Az alapvető kommunikációs kapcsolatfelvételi formák ismerete és alkalmazása: köszönés, bemutatkozás, megszólítás, kérdezés, kérés stb.</p>	

Fejlesztési feladatok és célok	<p>A retorika alapfogalmainak megismertetése, azok alkalmazása a tanulók életével, mindennapjaival összefüggő nyilvános megszólalásokban</p> <p>A hatásos érvelés technikájának, a legfőbb érvelési hibáknak a megismertetése</p> <p>Önálló beszéd megírásához, annak hatásos előadásához szükséges nyelvi, gondolkodási képességek fejlesztése</p> <p>Az érv, érvelés, cáfolat megértése</p> <p>Az érvelési hibák felfedeztetése</p> <p>A hatásos előadásmód eszközeinek tanítása, gyakoroltatása</p> <p>Érvelési gyakorlatok: kulturált vita, véleménynyilvánítás gyakorlása</p>
Kapcsolódási pontok	<p><i>Minden tantárgy:</i> felszólalás, kiselőadás, (ünnepi) beszéd, részvétel beszélgetésben, vitában.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> szöveg és kép kapcsolata a vizuális médiumokban.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> kifejező szövegmondás dramatikus játékban.</p> <p><i>Ének-zene:</i> beszédhang, énekhang, beszédtempó, ritmus.</p>
Ismeretek	
<p>A szónok tulajdonságai, feladatai</p> <p>A szónoki beszéd felépítése, a beszéd megszerkesztésének menete az anyaggyűjtéstől a megszólalásig</p> <p>Az érv, érvelés, cáfolat</p> <p>Az érvelési hibák</p> <p>A hatásos előadásmód eszközei</p> <p>Érvelési gyakorlatok: kulturált vita, véleménynyilvánítás</p>	
Fogalmak	<p>retorika, szónoklat, a szónok feladata, a meggyőzés eszközei: érv és cáfolat; hagyományos és mai beszédfajták; a szónoklat részei, szerkezete, felépítése</p>

IRODALOM – 9. évfolyam
68 óra

I. TÉMAKÖR: A KÖZÉPKOR IRODALMA		
Témák	Művek	Órakeret 12+3 óra
Egyházi irodalom	Epika Szent Ágoston: Vallomások (részlet) Halotti beszéd és könyörgés Líra Jacopone da Todi: Himnusz a fájdalmas anyáról	3
Lovagi és udvari irodalom	Epika Anonymus: Gesta Hungarorum (részlet) Líra Walter von der Vogelweide: A hársfaágak csendes árnyán	3
Dante Alighieri: Isteni színjáték – Pokol (részletek)	Dante Alighieri: Isteni színjáték – Pokol (részletek)	3+3
A középkor világi irodalma	vágánsköltészet Carmina Burana (részlet) François Villon: A nagy testamentum (részletek)	3
Előzetes tudás	Himnusz, verses epika, rím, középkor. Nyelvtörténeti alapismeretek, szórványemlék, szövegemlék, kódex, legenda, himnusz.	
Fejlesztési feladatok és célok	Kapcsolatkeresés az európai és a magyar irodalom nagy hagyományaival, kódjaival. A történelmi és művelődéstörténeti korszakolás problémáinak (ókor- középkor- reneszánsz fogalmak koordinátái) megértetése, érzékenyítés a középkori irodalom sajátosságaira, műfajok, világkép, értékrend, néhány alkotás befogadásának támogatása. A nyelvi és irodalmi hagyomány megbecsülése. Az anyanyelvi kultúra építése: a magyar kultúra legkorábbi emlékeinek megértése, értelmezése – összefüggésben a középkori írásbeliség szerepének, a nyelvemlékek jelentőségének tudatosításával. Művelődéstörténeti összefüggések megértése.	
Kapcsolódási pontok	<i>Vizuális kultúra; Ének-zene:</i> a középkori építészet, képzőművészet, zene néhány alkotása. <i>Informatika, könyvtár:</i> tájékozódás a Villon-fordításokról. <i>Történelem és állampolgári ismeretek:</i> a könyvnyomtatás történetéről; könyvtártörténet.	
Ismeretek		
Szemelvények a 4–14. századi európai irodalomból, példák, jellemző rövid részletek a különféle irodalomtípusokra, pl. himnuszsköltészet, vallomás, legendák; hősi ének, trubadúr- és lovagi költészet, vágánsdalok. Dante: <i>Isteni színjáték</i> (részlet/ek). Villon művei (pl. egy-két részlet a <i>Nagy testamentumból</i> , 15. sz.). Középkori írásbeliség, műfajok, nyelvemlékek.		

*Halotti beszéd és könyörgés;
Ómagyar Mária-siralom.*

Fogalmak	Középkori irodalom, himnusz, vallomás, lovagi költészet, vágánslíra, nyugat-európai verselés, rím, tercina, testamentum, refrén, írásbeliség, szóbeliség, középkor, korstílus, művelődéstörténet, romanika, gótika, patrisztika, skolasztika, katedrális, vallomás, legenda, rím, egyházi kultúra, lovagi kultúra, trubadúr, moralitás, nyelvemlék, szövegemlék, gesta, krónika, intelem, kódex, prédikáció, Pokol, Purgatórium, Paradicsom, emberiségköltemény, allegória, szimbólum, tercina, balladaforma, rondó, rím, oktáva, testamentum, haláltánc, oximoron.
Memoriterek	Halotti beszéd és könyörgés (részlet) Ómagyar Mária-siralom (részlet)
Kötelező olvasmányok	Dante Alighieri: Isteni színjáték – Pokol (részletek) François Villon: A nagy testamentum (részletek)

II. TÉMAKÖR: A RENESZÁNSZ IRODALMA		
Témák	Művek	Órakeret 16+3 óra
A humanista irodalom	Líra Petrarca: Pó, földi kérgem Portré: Janus Pannonius Janus Pannonius: Pannónia dicsérete Janus Pannonius: Egy dunántúli mandulafáról Epika Boccaccio: Dekameron, Első nap 3. novella	4
A reformáció vallásos irodalma, az anyanyelvű kultúra születése	Bibliafordítások Károli Gáspár Szent Biblia fordítása (részlet) Zsoltárfordítások Szenczi Molnár Albert: 42. zsoltár Heltai Gáspár: Száz fabula (részletek)	2
A reformáció világi irodalma	Históriás énekek Tinódi Lantos Sebestyén: Eger vár viadaljáról (részlet) Széphistóriák Gyergyai (Gergei) Albert: História egy Árgirus nevű királyfiról és egy tündér szűz leányról (részletek)	2
Líra a reformáció korában	Portré: Balassi Bálint Balassi Bálint: Egy katonaének Balassi Bálint: Borivóknak való Balassi Bálint: Adj már csendességet... Balassi Bálint: Hogy Júliára talál William Shakespeare: LXXV. szonett	4+3
Színház- és drámatörténet: dráma a reformáció korában	William Shakespeare: Rómeó és Júlia vagy Hamlet, dán királyfi	4
Előzetes tudás	Szerkesztett ciklus, kötet, versszerkezet, rím, rímképlet, lírai én, novella, reneszánsz. Időmértékes verselés, disztichon, epigramma, elégia, ars poetica. Humanizmus, humanista. <i>Pannónia dicsérete</i> Reneszánsz, kompozíció, ütemhangsúlyos verselés, lírai én, téma, motívum. A drámai műnem. A tragédia műfaja, alapfogalmi. Drámai szövegek olvasása, elemzése, előadása, egy dráma ismerete.	
Fejlesztési feladatok és célok	Az eszménykép és műalkotás helyének tudatosítása a hétköznapi életben. A reneszánsz eszmények, értékek, témák, alkotások, alkotói magatartások befogadása révén az azonosulás és kritikai érzék fejlesztése. Művelődéstörténeti és stílustörténeti korszakolás problémáinak tudatosítása. A poétikai műveltség továbbépítése (novella, szonettforma, versciklus). Egy humanista alkotó portréjának megismertetése. Az életmű néhány fontos témájának tudatosítása, értékelése. Az emberi lét és az embert körülvevő világ lényegi kérdéseinek különböző megközelítési módokat felölelő megvitatása, test és lélek viszonyának értelmezési lehetőségei.	

	<p>A történeti és a problémamegoldó gondolkodás fejlesztése: fogalmak változó jelentésének megértése.</p> <p>A Balassi-versekben megjelenített magatartásformák és értékek felismerése.</p> <p>A szövegvers és dallamra írott énekvers megkülönböztetésének kérdései.</p> <p>Életformák találkozásai, értelmezései: végvári élet, költő lét.</p> <p>Az életmű megközelítési problémáinak (kötetkompozíció; kéziratos énekeskönyv; különféle felfogások: kompozíció / tematika, dallamvers, szövegvers) megértését támogató Balassi Bálint portré közvetítése.</p> <p>Szövegbefogadási képességek, ritmusérzék fejlesztése: ütemhangsúlyos formák ritmizálása, a Balassi-strófa azonosítása.</p> <p>A végzetszerűség és az egyéni felelős cselekvés dilemmája. A szeretetteljes kapcsolat próbái. Konfliktushelyzetek kezelésének módjai.</p> <p>A művekben felvetett erkölcsi problémák mérlegelő megítélése.</p> <p>A műismereti tájékozottság, a kulturális emlékezet növelése (Shakespeare-szállóigék felidézése); az angol reneszánsz színház és dráma jellemzői, a shakespeare-i dramaturgia és nyelvezet befogadása, a dráma létformájának, a dramaturgiai jellemzőknek a megértése drámajátékkal. Színházlátogatás, illetve színházi előadás élményének megbeszélése. Reflektálás Shakespeare drámáiról életművének, művészetének mai hatására.</p>
<p>Kapcsolódási pontok</p>	<p><i>Vizuális kultúra; Ének-zene:</i> a reneszánsz építészet, képzőművészet, zene néhány alkotása.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a 15. sz. kulturális élete Magyarországon.</p> <p><i>Vizuális kultúra; Ének-zene:</i> a reneszánsz kultúra Magyarországon.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a 16. sz. kulturális élete Magyarországon.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> a reneszánsz kultúra Magyarországon; az aranymetszés.</p> <p><i>Vizuális kultúra; Ének-zene; Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> illusztrációk, zenei és filmes feldolgozások Shakespeare-művekből.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> színháztörténet, színházművészet, színpadi hatás.</p>
<p>Ismeretek</p>	
<p>Szemelvények a 14–16. századi európai reneszánsz irodalomból.</p> <p>Az itáliai kora reneszánsz irodalomból: (pl. Petrarca: <i>Daloskönyv</i> egy-két szonett, Boccaccio: <i>Dekameron</i> egy novella).</p> <p>Janus Pannonius lírája, jellemző témái (pl. öntudat, békevág, betegség).</p> <p>Epigrammák és elégiák (pl. <i>Egy dunántúli mandulafáról</i>, <i>Búcsú Váradtól</i>, <i>Saját lelkéhez</i>).</p> <p>Balassi Bálint lírája; költői tudatosság; az életmű néhány tematikus és formai jellemzője. (Pl. <i>Egy katonaének</i> kompozíció, értékrend, és további két mű értelmezése: szerelmi tematika, pl. Júlia-vers / Célia-vers; istenes tematika, zoltárparafrázis vagy könyörgésvers, pl. <i>Adj már csendességet</i>, megformáltság, szerkezet pl. aranymetszés, hárompillérű kompozíció).</p> <p>Az angol színház a 16–17. században (színház, előadás és dramaturgia összekapcsolódása).</p> <p>Shakespeare egy drámája (pl. <i>Hamlet</i> / esetleg <i>Romeo és Júlia</i> vagy más, választott mű).</p>	

Fogalmak	Reneszánsz, humanizmus, humanista, novella, szonett, versciklus. Elégia, epigramma, búcsúzásvers, refrén, disztichon, költői magatartás, ironia, gúny, interkulturalitás, újplatonizmus. Kötetkompozíció, dallamvers, szövegvers, ütemhangsúlyos verselés, rímelhelyezkedés, Balassi-strófa. Drámai műfajok, drámai szerkezet, drámai nyelv, drámai jellem, blank verse.
Memoriterek	Janus Pannonius: Pannónia dicsérete Balassi Bálint: Egy katonaének (részlet) Balassi Bálint: Adj már csendességet... (részlet)
Kötelező olvasmányok	Boccaccio: Dekameron, Első nap 3. novella William Shakespeare: Romeo és Júlia vagy Hamlet, dán királyfi

III. TÉMAKÖR: A barokk és a rokokó irodalma		
Témák	Művek	Órakeret 7+2 óra
Epika	Vitairatok, vallásos értekezések – a katolikus megújulás Pázmány Péter: Alvinczi Péter uramhoz írt öt szép levél (részlet) Portré: Zrínyi Miklós és a barokk eposz Zrínyi Miklós: Szigeti veszedelem (részletek) Levél Mikes Kelemen: Törökországi levelek (1., 37., 112.) Tudományos élet Apáczai Csere János: Magyar Encyclopaedia (részlet)	5+2
A kuruc kor lírája: művek, műfajok	Rákóczi-nóta Őszi harmat után	2
Előzetes tudás	Reneszánsz, humanizmus, reformáció.	
Fejlesztési feladatok és célok	A reneszánsz, barokk, klasszicista életeszmény mai tanulságai. A kronológiai tájékozottság, a fogalmi műveltség, a történeti érzék továbbfejlesztése (pl. művelődéstörténeti korszak, korstílus, stílusirányzat, irányzatok egymás mellett élése); képesség a reneszánsz és a barokk/klasszicizmus alapvető formai és stílusjegyeinek azonosítására, megnevezésére. A társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok megértése, a morális gondolkodásra és ítéletalkotásra való képesség fejlesztése. A hazához való kötődés erősítése, a Zrínyi által képviselt értékek elfogadása. Tájékozottság a stílus-korszakokban, a stílus-és formaérzék fejlesztése: a barokk formajegyeinek, a világkép és műfajok, poétikai/retorikai megoldások összefüggéseinek megismertetése (az irodalmi művekben és más művészeti ágakban). A műfaji konvenció jelentéshordozó szerepének bemutatása. Az olvasott művek befogadásának, megértésének támogatása.	
Kapcsolódási pontok	<i>Vizuális kultúra; Ének-zene:</i> az irányzatokhoz kapcsolódó, jellemző alkotások formajegyei (minden művészeti ágból).	

	<i>Vizuális kultúra; Ének-zene:</i> a barokk formajegyei a festészetben, építészetben, a zenében.
Ismeretek	
<p>A reneszánsz kései szakasza (manierizmus). (pl. Szemelvény a korszakból: Cervantes: <i>Don Quijote</i>-részlet). Barokk és klasszicizmus a 17. században (háttér, tematika, stílus- és formajegyek). Szemelvényrészletek az irányzatokról, szerzőkről, művekről.</p> <p>Magyar barokk irodalom. Szemelvény: pl. Pázmány Péter értekező prózájából (hitvita, prédikáció). Zrínyi Miklós: <i>Szigeti veszedelem</i> (részletek); a barokk eposz (szerkezet; koncepció; embereszmény /a főhős mint Krisztus katonája; értékrend).</p>	
Fogalmak	Barokk, rokokó; korstílus, stílusirányzat; katolikus megújulás (ellenreformáció), jezsuita, barokk eposz, eposzi konvenciók a barokkban, barokk körmondat, , erkölcsi érték, heroizmus, pátosz, röpirat, fiktív levél, kuruc, labanc, bujdosóénekek, toborzó dal, kesergő, rokokó, emlékirat
Memoriterek	-
Kötelező olvasmányok	Zrínyi Miklós: <i>Szigeti veszedelem</i> (részletek) Mikes Kelemen: Törökországi levelek (1., 37., 112.)

IV. TÉMAKÖR: Az európai felvilágosodás irodalma		
Témák	Művek	Órakeret 19+6 óra
	Az európai felvilágosodás	9
Epika	Jonathan Swift: Gulliver utazásai (részletek) Voltaire: Candide (részletek)	5+3
Színház- és drámatörténet Irodalom és színház	Molière: A fősvény vagy Tartuffe Johann Wolfgang von Goethe: Faust I. (részletek)	4+2
Líra	Robert Burns: John Anderson Robert Burns: Falusi randevú	1
Előzetes tudás	Barokk és klasszicizmus a 17. században. Ars poetica. Drámatörténeti és drámaelméleti ismeretek. Komikum és tragikum. Lehetséges: <i>Fősvény</i> vagy más Molière-mű ismerete. Felvilágosodás, klasszicizmus, regény, regényműfaji változatok. Barokk és felvilágosodás. Anakreón és Horatius életművének néhány jellemzője. Csokonai Vitéz Mihály: <i>A Reményhez</i>	
Fejlesztési feladatok és célok	Az emberi magatartások sokféleségének belátása és felelős megítélése. Kötelesség és szenvedély, egyén és közösség viszonya.	

	<p>A klasszicista normatív esztétika sajátosságainak (műfaji hierarchia, szabályok); a korabeli elvárások és a dramaturgia összefüggésének felismertetése. A komikum műfajformáló minőségének és változatainak megértése pl. drámajátékban való részvétel révén. Műelemző képesség fejlesztése: egy mű részletes elemzése, a hősök jellemzése, magatartásuk, konfliktusaik értékelése. Színházlátogatás, illetve színházi előadás élményének megbeszélése.</p> <p>Különböző világlátású művek megjelenített témáinak, élethelyzeteknek elhelyezése többféle értelmezési kontextusban; az erkölcsi és esztétikai ítélőképesség fejlesztése.</p> <p>A felvilágosodás eszmerendszerében felvetett erkölcsi problémák. A szabadság eszményének különböző megközelítései. Összehasonlítás és megkülönböztetés: az eszmetörténeti korszak, filozófiai irányzat és stílusirányzat kategóriáinak megkülönböztetése, összefüggések megvilágítása. Szemelvények, művek értelmezése. Az európai és a magyar irodalom összekapcsolódásának felismerése által a nemzeti és az európai identitás erősítése. Az egyén és közösség problémáinak európai és hazai dimenziói: polgárosodás, parlamentiesség. Az anyanyelv és az anyanyelvi kultúra fejlesztésére irányuló törekvések megbecsülése.</p> <p>A magyar nyelv ügyében született legfontosabb programok, értekezések gondolatainak; Kazinczy tevékenységének; a magyar felvilágosodás időszakának, irodalmi életének, néhány sajátosságának megismertetése; a nyelvújítási mozgalom jelentőségének tudatosítása.</p> <p>Jellemző stílusirányzatok, műfajok, verstípusok és versformák felismertetése, összefüggésben Csokonai és Berzsenyi életművének jellegével.</p> <p>Élet-válaszutak a különböző helyzetekben.</p> <p>A tettek és a szavak közötti viszony szerepének felismerése. A „nemzeti dráma” mint közös ismeret.</p> <p>A tragédiában megjelenített magánéleti és közéleti konfliktus értékelése. Felkészítés a <i>Bánk bán</i> olvasására, befogadására, értelmezésére (problematika, drámai szerkezet és nyelv, sajátos lezárás, „megoldás”). Érvelő képesség: álláspontok megismerése, összevetése, értékelése.</p>
<p>Kapcsolódási pontok</p>	<p><i>Vizuális kultúra; Ének-zene:</i> klasszicizmus, rokokó más művészeti ágakban; megzenésített irodalmi művek (pl. Goethe, Schiller alkotásai).</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; Filozófia; Etika:</i> a felvilágosodás korának bölcselete; értekezések a kor szerzőitől.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> színház történet, a színpadi kísérő zene, a koreográfia.</p> <p><i>Vizuális kultúra; ének-zene:</i> stílusirányzatok egymásmellettiége a 18. században.</p> <p><i>Földrajz:</i> a témakörhöz, az alkotókhöz kapcsolódó topológia.</p> <p><i>Ének-zene:</i> operafeldolgozás.</p>
<p>Ismeretek</p>	
<p>A klasszicizmus elvárásai. Tragédia és komédia.</p> <p>A francia színház a 17. században (színház, előadás és dramaturgia összekapcsolódása).</p> <p>Molière: <i>Tartuffe</i> (vagy más műve). A komikum megjelenési formái. Esetleg egy klasszicista tragédia (pl. Corneille: <i>Cid</i> vagy Racine: <i>Phaedra</i>).</p>	

A felvilágosodás irodalmának jellemző műfajai és stílusirányzatai: klasszicizmus, szentimentalizmus (érzékenység), rokokó.

Művek, szemelvények az angol, francia és német irodalomból,
pl. Defoe, Swift, Jane Austen; Voltaire, Rousseau; Goethe, Schiller különféle műfajú alkotásaiból.
A választott szerzőkhöz, művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek.

A 18. század irodalma a felvilágosodás előtt

(pl. a kuruc költészethez kapcsolódó irodalmi formák; Mikes Kelemen: *Törökországi levelek* részlete).

<p>Fogalmak</p>	<p>Felvilágosodás, klasszicizmus, szentimentalizmus, rokokó, valóság és fikció, elbeszélői nézőpont, kalandregény, robinzonád, fejlődésregény, éregény, levélregény, tézisregény, ellenutópia, satíra (satirikus hangnem).</p> <p>Felvonás, jelenet, díszlet, jelmez, szerzői utasítás, hármasszám, mértéktartás, helyzetkomikum, jellemkomikum, nyelvi komikum, jellemtípus, bizalmas, rezonőr.</p> <p>felvilágosodás, klasszicizmus, szentimentalizmus, enciklopédia, racionalizmus, empirizmus, utaztató regény, tézisregény, „sziget regény”, satíra, gúny, klasszicista dráma, normatív poétika, rezonőr, weimari klasszika, drámai költemény</p> <p>Vándorszínház, állandó színház, szerepkör, intrikus, naiva, késleltetés, drámai nyelv, klasszicizmus és romantika.</p>
<p>Memoriterek</p>	<p>-</p>
<p>Kötelező olvasmányok</p>	<p>Jonathan Swift: Gulliver utazásai (részletek) Voltaire: Candide (részletek) Molière: A fősvény vagy Tartuffe Johann Wolfgang von Goethe: Faust I. (részletek)</p>

MAGYAR NYELV – 10. évfolyam

34 óra

II. TÉMAKÖR: A nyelvi rendszer, a nyelv szerkezeti jellemzői, a nyelvi elemzés, a magyar és az idegen nyelvek		
Témák	A szó szerkezetek (szintagmák) A mondat fogalma és csoportosítási szempontjai Az egyszerű mondat: az alany, az állítmány, a tárgy, a határozók, a jelzők Az összetett mondat Az alárendelő összetett mondatok A mellérendelő összetett mondatok A többszörösen összetett mondatok	Órakeret 10+7 óra
Előzetes tudás	Hangtani, alaktani, szótani, szó szerkezettani és mondattani ismeretek és azok megfelelő használata az írott és szóbeli szövegalkotás folyamatában.	
Fejlesztési feladatok és célok	A nyelvi szintek elemző áttekintése révén az analitikus gondolkodás, a nyelvi tudatosság fejlesztése. A nyelvi elemek értő, elemző használatának fejlesztése. A mondat szó szerinti és pragmatikai jelentésének felismertetése, az elsődleges és másodlagos jelentés megkülönböztetése.	
Kapcsolódási pontok	<i>Idegen nyelvek</i> : a tanult idegen nyelv hangtana, alaktani szerkezete, szóalkotási módjai, mondatszerkezete.	
Ismeretek		
<p>Hangtani ismeretek: a magyar hangállomány ismerete, magánhangzók és mássalhangzók rendszere, a hangok alapvető képzési, ejtési jellemzői.</p> <p>A hangkapcsolódási szabályosságok típusai és a helyesírás összefüggése.</p> <p>A magyar hangrendszer nyelvjárási eltéréseinek megfigyelése, valamint egy tanult idegen nyelvi hangrendszerrel történő összehasonlítás.</p> <p>Alaktani sajátosságok: a szótó, a szóelemek szerepe és funkciója, kapcsolódási szabályaik.</p> <p>A szavak szófaji rendszerbe sorolásának kritériumai, hagyományai, egy lehetséges szófaji rendszer megismerése.</p> <p>A szó szerkezet fogalma, a szintagmák típusai, szerepük a mondat felépítésében, mondatbeli viszonyaik, a vonzatok.</p> <p>A mondatrészek fogalma, fajtái, felismerésük mondatban, helyes használatuk a mondatok felépítésében.</p> <p>A mondat fogalma, a mondat szerkesztettség és mondatfajta szerinti típusai, az egyszerű és összetett mondatok típusainak felismerése, elemzése, a helyes mondatszerkesztés a gyakorlatban.</p> <p>A magyar nyelv szerkezetének összehasonlítása a tanult idegen nyelv hangtanával, alaktani szerkezetével, szóalkotási módjaival, mondatszerkezetével.</p> <p>A nyelvi szintek elemzéséről, rendszeréről tanultak fogalmi szintű megnevezése, rendszerező áttekintése.</p>		
Fogalmak	hangtörvény, szabad és kötött morféma, szótó, képző, jel, rag. Szó faj: alapszó faj, viszonszó, mondatszó. nyelvi szintek; a szó alkotóelemei (hang, fonéma, morféma); a szavak osztályozása, osztályozási szempontjai; szó szerkezet (szintagma): alárendelő, mellérendelő szintagma; mondatrészek: alany, állítmány, tárgy, határozó, jelző; vonzatok; mondat, a mondat szerkesztettsége, mondatfajta; egyszerű mondat, összetett mondat; szórend és jelentés összefüggései	

III. TÉMAKÖR: A szöveg fogalma, típusai; a szövegkohézió, a szövegkompozíció; szövegfajták; szövegértés, szövegalkotás		
Témák	<p>A szöveg fogalma. A szövegösszefüggés, a beszédhelyzet</p> <p>A szöveg típusai, a szöveg szerkezete</p> <p>A szövegkohézió (lineáris és globális)</p> <p>A szöveg kifejtettsége</p> <p>Szövegpragmatika (szövegvilág, nézőpont, fogalmi séma, tudáskeret, forгатókönyv)</p> <p>Szövegtípusok jellemzői megjelenés, műfajok és nyelvhasználati szintek szerint</p> <p>A legjellegzetesebb szövegtípusok, szövegfajták</p> <p>Az esszé</p> <p>A munka világához tartozó szövegek (a hivatalos levél típusai, önéletrajz, motivációs levél)</p> <p>Az intertextualitás</p> <p>A szövegfonetikai eszközök és az írásjelek szerepe a szöveg értelmezésében</p>	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	<p>A tanult szóbeli, írott és elektronikus szövegtípusok és jellemzőik. Olvasási stratégiák és azok adekvát alkalmazása különböző típusú és műfajú szövegek feldolgozásában, nyomtatott és elektronikus adathordozókon. A szöveg információinak és gondolatainak értelmezése és értékelése. A szövegalkotás lépései, az anyaggyűjtés technikák.</p>	
Fejlesztési feladatok és célok	<p>A szöveg tartalmának, céljának megfelelő jegyzetelési technika kialakítása.</p> <p>A társalgás általános szerkezetének, szabályszerűségének megfigyelése.</p> <p>A leggyakoribb hivatalos szövegtípusok szerkezetének, formájának megismertetése, tárgyyszerű és funkcionális hivatalos szövegek alkotásának képessége.</p> <p>Az esszéírás technikájának megismerése és alkalmazása különböző témájú és típusú esszé írásakor.</p> <p>A kritikai gondolkodás és a felelősségérzet fejlesztése elektronikus, internetes szövegtípusok hitelességének, megbízhatóságának vizsgálata, az internetes szövegek adta nyilvánosság etikai, jogi kérdéseinek értelmezése során.</p>	
Kapcsolódási pontok	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> különböző típusú források feldolgozása; esszéírás.</p> <p><i>Valamennyi tantárgy:</i> vázlatírás, jegyzetelés.</p> <p><i>Informatika:</i> információkezelés, forrásfelhasználás, hivatkozás, szöveges adatbázis, az internethasználat jogi, etikai kérdései.</p>	
Ismeretek		
<p>Önálló szövegfeldolgozás a szövegbefogadás céljának megfelelő olvasási stratégia és szöveg-feldolgozási mód megválasztásával.</p> <p>A szöveg és kép összefüggése. Hatékony jegyzetelési és vázlatírási technikák megismerése, adekvát alkalmazásuk.</p> <p>Különböző magánjellegű és hivatalos szövegek szerkezetének, jellemzőinek megismerése, hivatalos szövegek alkotásának képessége.</p> <p>Szövegátalakító gyakorlatok szempontváltással, a kommunikációs célnak megfelelően: adott szempontok és terjedelem szerinti szövegtömörítés, szövegbővítés.</p> <p>Az anyaggyűjtés módjai írott és nem írott források felhasználásával,</p>		

<p>az idézés szabályai.</p> <p>Önálló, több forrástípusra is kiterő könyvtári anyaggyűjtés (katalógus- és adatbázis-használat, forráskiválasztás, visszakeresést biztosító jegyzetelés) és az információknak a feladatnak megfelelő alkotó és etikus felhasználása. Pontos forrásmegjelölés.</p> <p>Az esszé típusai, jellemzői, az esszéírás folyamata.</p> <p>A tanulmány, az értekezés jellemzői, kidolgozásának állomásai.</p> <p>Néhány, gyakoribb internetes szöveg szerkezetének, megjelenésének, közlési szándékának megfigyelése, a tapasztalatok felhasználása a szövegbefogadásakor, az internetes szövegek nyilvánosságának kérdése, etikája.</p> <p>Internetes szövegalkotási gyakorlatok (pl. szöveges adatbázis, forrásjegyzék összeállítása, fórum, blogbejegyzés írása).</p>	
Fogalmak	<p>Szöveg, szövegösszefüggés, beszédhelyzet; szövegmondat, bekezdés, tömb, szakasz; szövegkohézió (témahálózat, téma-réma, szövegtopik, szövegfókusz, kulcsszó, cím); szövegpragmatika (szövegvilág, nézőpont, fogalmi séma, tudáskeret, forgatókönyv); nyelvtani (szintaktikai) tényező (kötőszó, névmás, névelő, határozószó, előre- és visszautalás, deixis, egyeztetés); intertextualitás, összefüggő szóbeli szövegek: előadás, megbeszélés, vita; a magánélet színtereinek szövegtípusai: levél, köszöntő, hivatalos levél, kérvény, önéletrajz, motivációs, meghatalmazás, elismervény stb.; esszé, értekezés, tanulmány.</p>

IV. TÉMAKÖR: Szövegértési, szövegalkotási készségek fejlesztése		
Témák	<p>Szóbeli és írásbeli szövegértés és alkotás fejlesztése</p> <p>A hivatalos és a magánélet színtereinek szövegtípusai: levél, kérvény, önéletrajz, motivációs levél írásának gyakoroltatása</p>	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	<p>A kommunikáció folyamata, tényezői: adó, vevő, csatorna, kód, kapcsolat, valamint a különféle beszédhelyzetekben való részvétel formái.</p> <p>Mindennapi kommunikációs helyzetekben való megnyilvánulás, törekvés az érthető, kifejező beszédre. A beszéd zenei eszközei: dallam, hangsúly, tempó, hangerő, szünet; beszédhelyzet; nem nyelvi kifejezőeszközök: arcjáték, gesztus, testtartás, távolság, külső megjelenés.</p> <p>Szóbeli szövegek megértése, reprodukálása, utasítások megfelelő követése, a kommunikációs partner szóbeli közlésének megértése. Az alapvető kommunikációs kapcsolatfelvételi formák ismerete és alkalmazása: köszönés, bemutatkozás, megszólítás, kérdezés, kérés stb.</p>	
Fejlesztési feladatok és célok	<p>A szóbeli és az írásbeli szövegértés és szövegalkotás fejlesztése</p> <p>A helyesírási készség fejlesztése</p> <p>Helyesírási szótárak használatának tudatosítása</p> <p>A szövegolvasási típusok és szövegértési stratégiák</p>	
Kapcsolódási pontok	<p><i>Minden tantárgy:</i> felszólalás, kiselőadás, (ünnepi) beszéd, részvétel beszélgetésben, vitában.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> szöveg és kép kapcsolata a vizuális médiumokban.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> kifejező szövegmondás dramatikus játékban.</p>	

	Ének-zene: beszédhang, énekhang, beszédtempó, ritmus.
Ismeretek	
<p>Szövegtípusok: digitális és hagyományos, folyamatos és nem folyamatos</p> <p>A hivatalos és a magánélet színtereinek szövegtípusai: levél, kérvény, önéletrajz, motivációs levél stb.</p> <p>Az esszé</p>	
Fogalmak	levél, kérvény, önéletrajz, motivációs levél, esszé

IRODALOM – 10. évfolyam
102 óra

V. TÉMAKÖR: A magyar felvilágosodás irodalma		
Témák	Művek	Órakeret 22+8 óra
	<i>A felvilágosodás korának magyar irodalma: rokokó, klasszicizmus és szentimentalizmus</i>	8+2
Epika	Csokonai Vitéz Mihály: Dorottya vagyis a dámák diadalma a fárságon (részletek)	2
Líra	Kazinczy Ferenc: Tövises és virágok (részletek) Portré: Csokonai Vitéz Mihály Csokonai Vitéz Mihály: Az estve Csokonai Vitéz Mihály: A boldogság Csokonai Vitéz Mihály: Tartózkodó kérelem Csokonai Vitéz Mihály: Szerlemdal a csikóbőrös kulacshoz Csokonai Vitéz Mihály: A Reményhez Csokonai Vitéz Mihály: A Magánosságához	6+2
	<i>Klasszicizmus és kora romantika a magyar irodalomban</i>	14+6
Líra	Portré: Berzsenyi Dániel Berzsenyi Dániel: Osztályrészem Berzsenyi Dániel: Levéltöredék barátnémhoz Berzsenyi Dániel: A közelítő tél Berzsenyi Dániel: A magyarokhoz (I.) Kisfaludy Károly: Mohács (részlet) Portré: Kölcsey Ferenc Kölcsey Ferenc: Himnusz Kölcsey Ferenc: Vanitatum vanitas Kölcsey Ferenc: Zrínyi dala Kölcsey Ferenc: Zrínyi második éneke	10+3
Epika	Kölcsey Ferenc: Nemzeti hagyományok (részletek) Kölcsey Ferenc: Parainesis (részletek)	1+1
Dráma	Katona József: Bánk bán	3+2
Előzetes tudás	Barokk és klasszicizmus a 17. században. Ars poetica. Drámatörténeti és drámaelméleti ismeretek. Komikum és tragikum. Lehetséges: Fösvény vagy más Molière-mű ismerete. Felvilágosodás, klasszicizmus, regény, regényműfaji változatok. Barokk és felvilágosodás. Anakreón és Horatius életművének néhány jellemzője. Csokonai Vitéz Mihály: <i>A Reményhez</i>	
Fejlesztési feladatok és célok	Az emberi magatartások sokféleségének belátása és felelős megítélése. Kötelesség és szenvedély, egyén és közösség viszonya.	

	<p>A klasszicista normatív esztétika sajátosságainak (műfaji hierarchia, szabályok); a korabeli elvárások és a dramaturgia összefüggésének felismertetése. A komikum műfajformáló minőségének és változatainak megértése pl. drámajátékban való részvétel révén. Műelemző képesség fejlesztése: egy mű részletes elemzése, a hősök jellemzése, magatartásuk, konfliktusaik értékelése. Színházlátogatás, illetve színházi előadás élményének megbeszélése.</p> <p>Különböző világlátású művek megjelenített témáinak, élethelyzeteknek elhelyezése többféle értelmezési kontextusban; az erkölcsi és esztétikai ítélőképesség fejlesztése.</p> <p>A felvilágosodás eszmerendszerében felvetett erkölcsi problémák. A szabadság eszményének különböző megközelítései. Összehasonlítás és megkülönböztetés: az eszmetörténeti korszak, filozófiai irányzat és stílusirányzat kategóriáinak megkülönböztetése, összefüggések megvilágítása. Szemelvények, művek értelmezése.</p> <p>Az európai és a magyar irodalom összekapcsolódásának felismerése által a nemzeti és az európai identitás erősítése. Az egyén és közösség problémáinak európai és hazai dimenziói: polgárosodás, parlamentiesség. Az anyanyelv és az anyanyelvi kultúra fejlesztésére irányuló törekvések megbecsülése.</p> <p>A magyar nyelv ügyében született legfontosabb programok, értekezések gondolatainak; Kazinczy tevékenységének; a magyar felvilágosodás időszakának, irodalmi életének, néhány sajátosságának megismertetése; a nyelvújítási mozgalom jelentőségének tudatosítása.</p> <p>Jellemző stílusirányzatok, műfajok, verstípusok és versformák felismertetése, összefüggésben Csokonai és Berzsenyi életművének jellegével.</p> <p>Élet-válaszutak a különböző helyzetekben.</p> <p>A tettek és a szavak közötti viszony szerepének felismerése. A „nemzeti dráma” mint közös ismeret.</p> <p>A tragédiában megjelenített magánéleti és közéleti konfliktus értékelése. Felkészítés a <i>Bánk bán</i> olvasására, befogadására, értelmezésére (problematika, drámai szerkezet és nyelv, sajátos lezárás, „megoldás”). Érvelő képesség: álláspontok megismerése, összevetése, értékelése.</p>
<p>Kapcsolódási pontok</p>	<p><i>Vizuális kultúra; Ének-zene:</i> klasszicizmus, rokokó más művészeti ágakban; megzenésített irodalmi művek (pl. Katona: <i>Bánk bán</i>).</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; Filozófia; Etika:</i> a felvilágosodás korának bölcselete; értekezések a kor szerzőitől.</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> színháztörténet, a színpadi kísérő zene, a koreográfia.</p> <p><i>Vizuális kultúra; ének-zene:</i> stílusirányzatok egymásmellettiége a 18. században.</p> <p><i>Földrajz:</i> a témakörhöz, az alkotókhoz kapcsolódó topológia.</p> <p><i>Ének-zene:</i> operafeldolgozás.</p>
<p>Ismeretek</p>	

<p>A felvilágosodás korának irodalma. Művelődési programok. Bessenyei György értekező prózai művének részlete (pl. <i>Magyarság</i>). Alkotói csoportok, irodalmi központok, sajátos életutak (pl. Batsányi János, Kármán József, Kazinczy Ferenc irodalomszervező tevékenysége és írói munkássága (legalább egy epigrammája). Csokonai Vitéz Mihály portréja; életművének műfaji, formai és stiláris sokszínűsége (pl. <i>A Reményhez</i>, <i>A tihanyi Ekhóhoz</i> és még legalább egy mű pl. <i>Az estve</i>, <i>Tartózkodó kérelem</i>, <i>A Magánosság</i>hoz alapján).</p> <p>Berzsenyi Dániel portréja; jellemző műfajok, témák, életérzések költészetében. (pl. <i>A közelítő tél</i>, <i>A magyarokhoz I.</i> és legalább még egy mű pl. <i>Levéltöredék barátnéhez</i>, <i>Osztályrészem</i>) értelmezése. Csokonai és Berzsenyi hatása, továbbélése a későbbi magyar költészetben.</p> <p>Katona József: <i>Bánk bán</i> – sok szempontú műértelmezés. Pl. – magánéleti és közéleti konfliktus, alapkérdések; – a szereplők körei, Bánk összeomlása; a címszereplő megítélésének változatai; felépítés, szerkezeti megoldások (az V. felvonás szerepe).</p>	
Fogalmak	<p>vátesz, röpirat, komikus vagy vígeposz, szentimentális levélregény, nyelvújítás, ortológusok, neológusok, stíluszintézis, piktúra, szentencia, anakreoni dalok, népies helyzetdal</p> <p>nemzeti himnusz, értekezés, intellektus, értékszembesítő és időszembesítő verstípus, nemzeti identitás, közösségi értékrend, költői öntudat, prófétai szerephelyzet</p> <p>Nyelvújítás, irodalmi élet, művelődési program, értekezés, szentencia, szimultán ritmus, bölcséleti óda, elégiko-óda, elégia, dal, episztola, létösszegzés, időszembesítő verstípus.</p> <p>Vándorszínház, állandó színház, szerepkör, intrikus, naiva, késleltetés, drámai nyelv, klasszicizmus és romantika.</p>
Memoriterek	<p>Csokonai Vitéz Mihály: <i>Tartózkodó kérelem</i> (az általános iskolai memoriter felújítása)</p> <p>Csokonai Vitéz Mihály: <i>A Reményhez</i></p> <p>Berzsenyi Dániel: <i>A közelítő tél</i> (1. versszak)</p> <p>Berzsenyi Dániel: <i>A magyarokhoz (I.)</i> (1. versszak)</p> <p>Berzsenyi Dániel: <i>Osztályrészem</i> (1. versszak)</p> <p>Kölcsey Ferenc: <i>Himnusz</i> (az általános iskolai memoriter felújítása)</p> <p>Kölcsey Ferenc: <i>Zrínyi második éneke</i> (részlet)</p>
Kötelező olvasmányok	Katona József: <i>Bánk bán</i>

VI. TÉMAKÖR: A romantika irodalma		
Témák	Művek	Órakeret 9+1 óra
Az angolszász romantika	George Byron egy szabadon választott művéből részlet Sir Walter Scott: <i>Ivanhoe</i> (részlet) Edgar Allan Poe: <i>A Morgue utcai kettős gyilkosság</i>	3

A francia romantika	Victor Hugo: A párizsi Notre-Dame (részlet)	2
A német romantika	Heinrich Heine: Loreley	1
Az orosz romantika	Alexandr Szergejevics Puskin: Anyegin (részletek)	2+1
A lengyel romantika	Adam Mickiewicz: A lengyel anyához	1
Előzetes tudás	Romantika, a romantikus korstílus néhány alapvető jellemzője.	
Fejlesztési feladatok és célok	<p>A nemzeti és az európai identitás erősítése. Eszmény és valóság viszonyának értelmezése. Embertípusok, életvezetési stratégiák, eszmei és erkölcsi törekvések értékelése.</p> <p>A romantika korstílus jellegének, jelentőségének, a romantika és a kritikus, realista szemlélet együtthatásának megértetése. Felkészítés a stiláris és hangnemi összetettség, az irónia és a groteszk befogadására. Információgyűjtés- és feldolgozás, szövegalkotás, értelmező képességek: házi olvasmány önálló feldolgozása, beszámoló készítése.</p> <p>A nemzeti és az európai identitás erősítése. Eszmény és valóság viszonyának értelmezése. Embertípusok, életvezetési stratégiák, eszmei és erkölcsi törekvések értékelése.</p> <p>A romantika korstílus jellegének, jelentőségének, a romantika és a kritikus, realista szemlélet együtthatásának megértetése. Felkészítés a stiláris és hangnemi összetettség, az irónia és a groteszk befogadására. Információgyűjtés- és feldolgozás, szövegalkotás, értelmező képességek: házi olvasmány önálló feldolgozása, beszámoló készítése.</p>	
Kapcsolódási pontok	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; Vizuális kultúra; Ének-zene:</i> a romantika művészete.</p> <p><i>Mozgókép-kultúra és médiaismeret:</i> a romantika, romantikus mai médiaértelmezése.</p>	
Ismeretek		
<p>A romantika irodalmának jellemzői (esztétikai elvek, művészi szabadság, stílus- és formajegyek; ironikus látásmód, groteszk minőség).</p> <p>Új műfajok, formák (pl. történelmi regény, bűnügyi történet, drámai költemény, verses regény).</p> <p>Művek, szemelvények az angol/amerikai, francia, német és orosz irodalomból, pl. Byron, Shelley, Keats; Poe; Victor Hugo, E. T. A. Hoffmann, Puskin vagy mások alkotásaiból; A választott szerzőkhöz, művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek.</p> <p>Társadalmi típusok (felesleges és karrierista hősök, hivatalnokok) megjelenése a romantikával egyidejű, realista szemléletű művekben.</p> <p>Művek, szemelvények pl. Balzac, Stendhal, Gogol műveiből.</p> <p>A választott szerzőkhöz, művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek.</p>		

Fogalmak	Műfajkeveredés, hangnemi kevertség, groteszk, irónia, bűnügyi történet, történelmi regény, verses regény, korstílus, romantika, verses regény, történelmi regény, felesleges ember Műfajkeveredés, hangnemi kevertség, groteszk, irónia, bűnügyi történet, regényciklus, analitikus regény.
Memoriterek	-
Kötelező olvasmányok	-

VII. TÉMAKÖR: A magyar romantika irodalma		
Témák	Művek	Órakeret 27+6
	Életművek a magyar romantika irodalmából	26+5
Vörösmarty Mihály	Líra Szózat Gondolatok a könyvtárban A merengőhöz Az emberek Előszó A vén cigány Drámai költemény Csongor és Tünde	8+2
Petőfi Sándor	Líra A négyökrös szekér A bánat? egy nagy oceán A természet vadvirága Fa leszek, ha... Reszket a bokor, mert... Minek nevezzetek? Egy gondolat bánt engemet A puszta, télen vagy Kis-Kunság A XIX. század költői Fekete-piros dal Epika A helység kalapácsa (részlet) Az apostol (részlet)	10+2
Jókai Mór	Elbeszélések A tengerszem tündére A huszti beteglátogatók Regények Az arany ember	8+1

	Tudományos élet a romantika korában	1+1
Erdélyi János, Bajza József	Erdélyi János: A magyar népdalok (részlet) Bajza József: Dramaturgiai és logikai leckék (részlet)	1
Toldy Ferenc	Toldy Ferenc: A magyar nemzeti irodalomtörténet a legrégebb időktől a jelenkorig rövid előadásban (részlet) Toldy Ferenc: A magyar nemzeti irodalomtörténet (részlet)	1
Előzetes tudás	Romantika; néhány népdal; ismeretek Kölcseyről, Vörösmartyról. Kölcsey Ferenc: <i>Hymnus, Huszt</i> ; Vörösmarty Mihály: <i>Szózat</i>	
Fejlesztési feladatok és célok	Törekvés a társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok, kérdésselvetések szellemi hátterének megértésére, a morális gondolkodásra és ítéletalkotásra. Az alkotók műveiben megjelenített egyéni és nemzeti sorsproblémák megértése és értékelése. A reformkor–nemzeti romantika–népiesség fogalmak tartalmának, szerepének és jelentőségének felismertetése. Kölcsey- és Vörösmarty-művek befogadásának, értelmezésének elősegítése, jelentőségük megértése, elfogadása. A kreativitás, a képzelőerő, a képzettársítási képesség fejlesztése. A Jókai-regényekben fölmutatott erkölcsi, egyéni és nemzeti-közösségi problémakörök felismerése. Értékek és szerepek konfliktusai. Jókai művének/műveinek ismeretében, azok olvasására építve beszélgetés, vita a korabeli és a mai olvasóközönség befogói elvárásainak különbségéről, a különbség megértése. A befogadói horizont tágítása: Jókai alkotásmódjának jellemzői, a romantikus ábrázolásmód sajátosságai és a romantikus regény jellemző műfaji változatai. Felkészítés egy regény sokoldalú megközelítésére, önálló véleménykifejtésre. A történetmondás képességének fejlesztése.	
Kapcsolódási pontok	<i>Vizuális kultúra; Ének-zene</i> : a magyar romantika más művészeti ágakban. <i>Földrajz</i> : az alkotókhöz kapcsolódó topológia. <i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek</i> : a reformkori művelődés és társadalmi élet. <i>Hon és népiismeret</i> : Petőfi emlékhelyek. <i>Mozgóképkultúra és médiaismeret</i> : Jókai-művek filmes feldolgozásai.	
Ismeretek		
Magyar irodalmi élet a 19. század első felében; orgánumok, folyóiratok, alkotói csoportok. A reformkori nemzeti romantika. A népiesség programjai. Kölcsey Ferenc alkotói portréja; közéleti szerep, egyéni és közösségi sors. <i>Hymnus</i> és még egy lírai alkotása (pl. <i>Elfojtódás; Vanitatum vanitas; Zrínyi dala; Zrínyi második éneke</i>). Értekező prózája (pl. <i>Nemzeti hagyományok</i> és / vagy a <i>Parainesis</i> részlete). Vörösmarty Mihály portréja. Romantikus világlátás, tematika és képalkotás lírában és drámában (pl. <i>Szózat; Előszó</i> és még egy-két lírai alkotás pl. <i>Késő vágó; Gondolatok a könyvtárban; Az emberek, A vén cigány</i> alapján), illetve a <i>Csongor és Tünde</i> értelmezésével (pl. alapkérdések, értékszerkezet, motívumok, műfaji sajátosságok: mesejáték/drámái költemény).		

A lírai beszédmód változatainak értelmezése; Petőfi jellemző témáinak, műfajainak, poétikai megoldásainak, versformáinak megkülönböztetése, jellemző hangnemeinek (pl. humor és irónia) befogadása.

A kreativitás, a képzelőerő, a képzettársítási képesség fejlesztése.

Felkészítés önálló műértelmezés megfogalmazására. Petőfi műveiről szóló vélemények, elemzések értelmezésére, kritikus befogadására.

Petőfi Sándor életműve.

Pályaszakaszok (életérzések, költői magatartás) és jellemző alkotások.

A népi szemléletmód hatása; romantika és népiesség.

Témák (pl. szerelem, táj, ars poetica), versciklusok; lírai műfajok és líratípusok (pl. dalok, helyzetdalok, ódák, elégiák, rapszodiák; tájlíra, forradalmi látomásvers) és versformák változatossága;

pl. *A puszta, télen*; *A XIX. század költői*; *Európa csendes, újra csendes...*; *Szeptember végén*, és még legalább három-négy lírai alkotás elemző feldolgozása.

Verses epika (pl. *A helység kalapácsa* mint eposzparódia; és/vagy *Az apostol*).

Utalás egy-egy téma, motívum, poétikai jellemző kortárs irodalmi megjelenítésére; az evokáció, az intertextualitás néhány példája.

Jókai alkotásainak jellemzői, műfaji változatok az életművében;

regényírói művészetének sajátosságai a romantikus prózaepika jegyében.

Jókai Mór: *Az arany ember* (esetleg más regényének) elemző értelmezése sok szempontú megközelítéssel,

pl.: a romantika megjelenési formái; műfaji változat; szerkezet, jellemábrázolás, elbeszéléstechnika, nézőpont, közlésformák; hangnemi és motivikus összetettség.

Problematika (az adott műhöz pl. természet és civilizáció, bűn és büntetés, kettős jellem).

Fogalmak	<p>Irodalmi élet, népköltészet, népdalgyűjtés; nemzeti himnusz, értekezés, intellektus, értékszembesítő és időszembesítő verstípus, rapszódia, romantikus irónia, drámai költemény.</p> <p>Népiesség, elbeszélő költemény, versciklus, helyzetdal, tájlíra, látomásköltészet, ars poetica, komikus eposz, költői szerep, váteszköltő.</p> <p>Történelmi regény, vallomásregény, epizód, leírás, utópia, humor, anekdota.</p>
Memoriterek	<p>Vörösmarty Mihály: Szózat (az általános iskolai memoriter felújítása)</p> <p>Vörösmarty Mihály: Gondolatok a könyvtárban (részlet)</p> <p>Vörösmarty Mihály: Előszó (részlet)</p> <p>Petőfi Sándor: A bánat? egy nagy oceán...</p> <p>Petőfi Sándor: Fa leszek, ha...</p> <p>Petőfi Sándor: A XIX. század költői (részlet)</p>
Kötelező olvasmányok	<p>Vörösmarty Mihály: Csongor és Tünde</p> <p>Petőfi Sándor: A helység kalapácsa (részlet)</p> <p>Jókai Mór: A huszti beteglátogatók (novella)</p> <p>Jókai Mór: Az arany ember</p>

VIII.TÉMAKÖR: ROMANTIKA ÉS REALIZMUS A 19. SZÁZAD MAGYAR IRODALMÁBAN		
TÉMÁK	MŰVEK	ÓRAKERET 23+6 óra
Arany János	Epika Toldi estéje Balladák Ágnes asszony V. László Vörös Rébék Líra Fiamnak Letésem a lantot Kertben Epilógus Kozmopolita költészet Mindvégig	12+3
Mikszáth Kálmán	Az a fekete folt Bede Anna tartozása A bágyi csoda Beszterce ostroma	6+3
Szemelvények a 19. század második fele és a századforduló magyar irodalmából	Tompa Mihály A gólyához A madár, fiaihoz Gárdonyi Géza Az én falum (részlet) A láthatatlan ember (részlet) Vajda János Húsz év múlva	5
Előzetes tudás	Romantika és realizmus, hőstípusok (pl. karrierista hős, a felesleges ember, a hivatalnok), regényciklus, analitikus regény; impresszionizmus, szimbolizmus, szecesszió; a műfordítások szerepe.	
Fejlesztési feladatok és célok	A környezet és származás hatása a hősök karakterére. Különböző világlátású művekben megjelenített témák, élethelyzetek értelmezése, a megjelenített erkölcsi, világképi és esztétikai problémák mérlegelése és értékelése. Az epikában a romantika és realizmus együtthatásának, folytonosságának felismertetése, a realista és naturalista stílusirányzat jellemzőinek értelmezése. Felkészítés világirodalmi alkotások önálló értelmezésére, stílusirányzatok jellemzői jegyeinek felkutatására.	
Kapcsolódási pontok	<i>Vizuális kultúra; Ének-zene:</i> impresszionizmus, szimbolizmus más művészeti ágakban.	
Ismeretek		
A realista és naturalista epika jellemzői (esztétikai elvek, tematika, látásmód, stílus- és formajegyek) a 19. század közepétől; a prózaepika újításai (nézőpontok, síkváltások, időszerkezet, polifónia; új műfaji változatok) a kis- és nagyepikában.		

Impresszionizmus, szimbolizmus és a lírai műnem megújítása (pl. a személyiség, a lírai közvetlenség háttérbe szorulása, a látomás felszabadítása, objektívizálódás).

Művek, szemelvények az angol/amerikai, francia, német és orosz irodalomból (pl. Emily Brontë, Dickens, Flaubert, Zola, Lev Tolsztoj, Dosztojevszkij alkotásaiból, illetve Baudelaire, Verlaine, Rimbaud, Rilke, Whitman) műveiből.

A választott szerzőkhöz, művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek.

<p>Fogalmak</p>	<p>naturalizmus, impresszionizmus,; eszmeregény, polifonikus regény, regényciklus, tiszta költészet, kötetkompozíció, hangulatlíra, prózavers, szabad vers, objektív líra, tárgyvers</p> <p>klasszikus modernség, realizmus, realista regény, mindentudó elbeszélő, tolsztojanizmus, visszatekintő időszerkezet, analitikus dráma, drámaiatlan dráma, lírai dráma</p> <p>szimbolizmus, esztétizmus, l'art pour l'art, kötetkompozíció, szinesztézia, kiátkozott költő</p> <p>ballada, pillérversszak, önirónia, eszményítő realizmus</p> <p>különc, donquijoteizmus</p> <p>nép-nemzeti irodalom, filozófiai dal</p>
<p>Memoriterek</p>	<p>Arany János: Toldi estéje (I. 1., VI. 28. versszak)</p> <p>Arany János: egy szabadon választott ballada a nagykőrösi korszakból</p> <p>Arany János: Epilógus (részlet)</p>
<p>Kötelező olvasmányok</p>	<p>Arany János: Toldi estéje</p> <p>Mikszáth Kálmán: Beszterce ostroma</p>

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén

A tanuló szóbeli és írásbeli kommunikációs helyzetekben alkalmazza a művelt köznyelv (regionális köznyelv), illetve a nyelvváltozatok nyelvhelyességi normáit. Képes a beszédhelyzetnek, témának, célnak, közönségnek megfelelő szóbeli és írásbeli megnyilatkozásra.

Képes szöveghű, értelmező felolvasásra, olvasható, rendezett írásra.

Rendszeresen használja a könyvtárat, ide értve a különféle (pl. informatikai technológiákra épülő) információhordozók használatát is. Képes arra, hogy önállóan eligazodjon az információk világában; értelmesen tudj élni az önképzés lehetőségeivel. Értő módon használja a tömegkommunikációs, illetve az audiovizuális, digitális szövegeket.

Bizonyítja különféle szövegek megértését a szöveg felépítésére, grammatikai jellemzőire, témahálózatára, tagolására irányuló elemzéssel. Össze tudja foglalni a szöveg tartalmát, tud önállóan jegyzetet és vázlatot készíteni. Képes az olvasott szöveg tartalmával kapcsolatos véleményét szóban és írásban megfogalmazni, indokolni. Képes szövegek kapcsolatának és különbségének felismerésére és értelmezésére, e képesség alkalmazására elemző szóbeli és írásbeli műfajokban. Fel tudja ismerni a szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegekben megjelenített értékeket, erkölcsi kérdéseket, motivációkat, magatartásformákat.

Ismeri a hivatalos írásművek jellemzőit, képes önálló szövegalkotásra ezek gyakori műfajaiban. Képes definíció, magyarázat, prezentáció, egyszerűbb értekezés (kisértékezés) készítésére az olvasmányaiival, a felvetett és tárgyalt problémákkal összefüggésben, maga is meg tud fogalmazni kérdéseket, problémákat. Alkalmazza az idézés szabályait és etikai normáit.

Ismeri a magyar nyelv rendszerét, képes a grammatikai, szövegtani, jelentéstani, helyesírási jelenségek önálló fölismerésére, a tanultak tudatos alkalmazására.

Tudja alkalmazni irodalmi alkotások műfaji természetének megfelelő szövegfeldolgozási eljárásokat, megközelítési módokat. Képes órai eszmecserében, vitában, érvelésben az irodalmi művekben megjelenő álláspontok azonosítására, követésére, megvitatására, összehasonlítására, eltérő vélemények megértésére, saját véleménye újrafogalmazására.

Képes tudásanyagának megfogalmazására, előadására a magyar és a világirodalom kiemelkedő alkotóiról, az olvasott, feldolgozott művekről.

Be tudja mutatni a tanult stíluskorszakok, irányzatok sajátosságait.

Képes a feldolgozott epikai, lírai és drámai művek főbb jellemzőinek bemutatására, a művek lehetséges jelentésének, jelentéseinek, erkölcsi tartalmának tárgyszerű, lényegre törő ismertetésére, értelmezésére.

Képes memoriterek szöveghű tolmácsolására a szövegfonetikai eszközök helyes alkalmazásával, tudatos szövegmondással.

11–12. évfolyam

A magyar nyelvi képzés célja a szövegelemzési jártasság fokozatos bővítése a tanult szövegtani, jelentéstani, stilisztikai, retorikai ismeretekkel; a kritikai érzék továbbfejlesztése különféle műfajú és témájú és megjelenésű (pl. multimédiás-digitális, audiovizuális) szövegek értelmezésében, szerkezeti és stiláris minőségének értékelésében, saját szövegek alkotásában.

A tevékenységek iránya kiterjed a nyelvi norma és a társadalmi igény összefüggéseinek vizsgálatára, a saját nyelvhasználat kontrolljára; a kommunikációs helyzetnek megfelelő nyelvváltozatok szókincsének, elem- és szabálykészletének tudatos használata. A nyelvi tudatosság fejlesztésének része a helyesírási ismeretek kibővítése. A tanulási képesség továbbfejlesztése, az önálló adatgyűjtés módszereinek kiegészítése a könyvtári katalógusok, bibliográfiák használata mellett a számítógépes adatbázisokkal, az internet kínálta lehetőségekkel.

A nyelvi képzés életszerű, gyakorlati tudásösszetevője a kommunikációs zavarok felfedezése, értelmezése, kezelési módok keresése.

A nyelvi magatartás és az általános nyelvi kultúra részeként cél a retorikai tudás növelése, ennek keretében néhány klasszikus és mai szónoki beszéd, értekezés műfaji jellemzőinek megfigyelése (szerkesztésmód, nyelvi kifejezésmód, retorikai eszközök használata); az érvelés technikájának megismerése és alkalmazása: érvek, ellenérvek felsorakoztatása. Mind a problémamegoldó gondolkodást, mind a kreativitást növeli, ha a tanuló ismeri a deduktív vagy induktív érvelést, a cáfolat módszereit; képes szónoklatnak, alkalmi beszédnek vagy ezek egyes részleteinek önálló kidolgozására. Retorikai tudását megfelelően képes használni a tanulásban és a társadalmi nyilvánosságban.

Elvárt a kellő tájékozottság a magyar nyelv rokonságáról, típusáról, helyéről a világ nyelvei között, továbbá a legfontosabb nyelvemlékeink (*A Tihanyi apátság alapítólevele, Halotti beszéd, Ómagyar Mária-siralom*) megismerése.

A nyelvi tanulmányok eredményeképpen a tanuló képes hosszabb fölkészülést igénylő szóbeli és írásbeli feladatokhoz adottságait, illetve önállóan kialakított szempontokat követő anyaggyűjtésre és válogatásra többféle forrásból, jegyzet, vázlat, hivatkozás, forrásjegyzék készítésére.

A nyelvtörténeti és leíró nyelvtani ismeretek birtokában kész felelős magatartásra a magyar nyelv értékeinek őrzésében. A magyar nyelv rendszeréről, a beszédnek a társadalomban és az egyén életében betöltött szerepéről tanultak áttekintésével fölkészül az érettségire és a továbbtanulásra.

Az irodalomtanítás egyik célja az analitikus készség fejlesztése, a műveltség bővítése, melynek legfőbb eszköze irodalmi művek olvasása, értelmezése, megvitatása. A műveltségépítés szempontja a hagyományos műnemi és műfaji keretek átalakulásának, megszűnésének megfigyelése, megnevezése

és értelmezése: új regénytípusok és regényszerkezetek, a tárgyias líra, az összetett hangneműség, a groteszk és az irónia szerepének megértése.

Az irodalmi olvasmányok jellegéből következően fejlesztési cél a magyar és az európai hagyományok és a modernség együtthatásának, egyedi megjelenési formáinak észrevétele, megnevezése az életművekben, az egyes alkotásokban; stílusirányzatok jellemző, esetleg mozgalmoszerű vonásainak bemutatása néhány irodalmi és képzőművészeti alkotásban, a tárgyalt korszak stílusirányzati sokszínűségének megismerése, az egyes irányzatok egymás mellett éléséből néhány következtetés megfogalmazása.

Az irodalomértést elmélyítő, az önkifejezést, a gondolkodást támogató tevékenység művek összehasonlítása adott tematikai, poétikai szempont követésével szóban és írásban; nagyepikai és drámai művek szóbeli és írásbeli (pl. prezentáció) bemutatása különböző nézőpontból, illetve különféle címzetteknek, önálló műelemzés készítése közösen fel nem dolgozott kisepikai és lírai alkotásról többféle elemzési szempont alkalmazásával.

Az érvelő képességet, továbbá a szociális kompetenciák és az erkölcsi gondolkodás fejlesztését támogatja a jellemző hőtípusok, jellegzetes élethelyzetek, konfliktushelyzetek (pl. szerelem, megbocsátás, felnőtté válás, bűn, bűnhődés, hazugság, kiszolgáltatottság), személyiségdilemmák felfogása, értelmezése, megvitatása.

Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történeti érzék fejlesztését célozza néhány szerző és mű utóéletének, hatásának megfigyelése az irodalmi hagyományban, a kortárs irodalomban, más művészeti ágakban.

Célunk az önálló irodalomszemlélet megérlelődése, az irodalmi művek összekapcsoltságának megértése. Ennek példáiként az irodalmi szövegek egymásra utaltságát bizonyító szövegek gyűjtése, megfigyelése, a rájátszás, az evokáció, intertextualitás, reflexió példáinak elemzése; végül annak néhány példával való bizonyítása, hogy az irodalom egyrészt folyamatos, másrészt történetileg változó hagyomány.

E témakörbe tartozó tevékenység műfaji, poétikai fogalmak változó jelentésének megfigyelése, bizonyítása, a szépirodalom nyelvének megváltozását jelző jelenségek megfigyelése. Az önálló ismeretszerzés elengedhetetlen feltétele a rendszeres könyvtárhasználat (ide értve az internet adta lehetőségeket is), azaz az ismeretterjesztő (például műelemző, művelődéstörténeti, művészettörténeti, nyelvészeti) irodalom – audiovizuális, digitális források – alkotó felhasználása feljegyzés, beszámoló, értekezés, kiselőadás, hozzászólás, prezentáció formájában. E tevékenység része a hosszabb fölkészülést igénylő szóbeli és írásbeli feladatokhoz adott, illetve önállóan kialakított szempontokat követő anyaggyűjtés és válogatás többféle forrásból, jegyzet, vázlat, hivatkozás, forrásjegyzék készítése.

Az önálló tájékozódás igényével is összefügg a nyitottság a jelenkori irodalmi szövegek befogadásában, megértésében a szokatlan szerkezetű, nyelvhasználatú művek, a magyar és az európai szöveg hagyományt újraíró, újraértelmező művek befogadása iránt. E témakörben is kívánatos a tájékozódás a kortárs irodalmi nyilvánosságban, például antológiákban, az irodalmi ismeretterjesztés (könyvajánlás, könyvismertetés) műfajaiban, a televíziós, a filmes adaptáció néhány kérdésében.

Cél az irodalom határterületeihez tartozó modern kori alkotások feldolgozása, egy-két tipikus írott, digitális és filmes-audiovizuális műfaj megismerése. A kortárs irodalmi élethez tartozik az irodalom megjelenéseinek kutatása, felismerése más közegekben (pl. filmen, rajzfilmen, televízióban, képregényben, hangzó közegben – pl. hangoskönyv, rádiójáték, megzenésített vers –, digitális közegben – pl. internetes közlés, multimédiás kiadás –); az adaptáció, a műfajcsere jelensége, jellegzetes megoldásai a posztmodern, kortárs magas művészeti és szórakoztató művekben. Fontos feladat a szórakoztató vagy a politikai céljai érdekében könnyen dekódolható didaxist alkalmazó irodalom hatásának, vonzerejének és csapdáinak értelmezése (pl. tipikus műfajainak, helyzeteinek, motívumainak bemutatása, kultuszalkotások megismerése).

A továbbtanulásra való fölkészülésként feladattá tehető egyéni „kutatómunka” alapján nagyobb lélegzetű dolgozat megírása, prezentáció készítése a könyvtárhasználat, digitális források alkalmazása, szakszerű anyaggyűjtés, rendezés, kidolgozás, forrásjelölés tudásanyagának hasznosításával; tematikus tájékozódás nyomtatott és elektronikus ismeretterjesztő információforrásokban (például irodalmi adatbázisok, CD-ROM, magyar elektronikus könyvtár), irodalmi és más kérdések megvitatásához információk kiválasztása és újrendezése.

A szűkebb régióhoz, településhez, a hazához való kötődés érzését erősíti a tájékozódás a régió, a település kulturális, irodalmi hagyományaiban a helyi kultúrák közvetítő intézmények körében.

11-12. évfolyamon a tanuló részt vehet heti 2-2 óra **emelt szintű érettségi követelményeire felkészítő fakultáción**. Ennek során a helyi tantervben foglaltakat mélyítjük el, még hozzá a

következőképpen:

11. évfolyamon a 9-10.-es helyi tantervben foglaltakat, arányosan elosztva;

12. évfolyamon pedig a 11-12.-es helyi tantervben foglaltakat, szintén arányos elosztásban.

Az emelt szintű fakultációs órák célja elsősorban az emelt szintű érettségire való felkészítés, így azok tartalmi és fejlesztési feladatai az emelt szintű érettségi követelményeket meghatározó mindenkori rendelkezéstől függenek.

Az emelt óraszámú történő képzésben a tárgyalt témák mellett a tanulók jártasságot szereznek a különböző összefüggések meglátásában (pl.: műfaji, kifejezőmódbeli, tematikai sajátosságok összefüggései a korszakok szellemi irányzataival, a korstílussal, az irodalomban felvetett kérdések esztétikai, filozófiai vonatkozásai, a művek fogadtatása, hatása, utóélete az irodalmi-kulturális hagyományban, a dráma és a színház viszonya, színpadi megjelenítések összehasonlítása, a „magas”

művészet és a tömegkultúra viszonya egy-egy korszakban, motivikus összefüggések, és ezek szerepe, jelentése (pl.: toposzok, archetípusok hosszmetzszerű feltárása, intertextualitás stb.), az irodalom történetileg változó hagyománya stb.).

A 2018/19-es és a 2019/20-as tanévben felvételt nyert, ebből következően az első két tanévben a 2012-es NAT kerettanterv követelményei szerint haladó évfolyamok számára a 11-12. évfolyamon a szabadon felhasználható tanórák terhére a 2020-as NAT elvárásainak megfelelő felkészítést biztosítunk.

MAGYAR NYELV – 11. évfolyam

34 óra

I. TÉMAKÖR: Pragmatika- a megnyilatkozás fogalma, társalgási forduló, beszédaktus, együttműködési elv		
Témák	A nyelvhasználat a beszélgetés, a társalgás főbb összetevőinek a különféle beszédaktusok szerepének, megnyilvánulási formáinak megfigyelése, az együttműködési elvek tudatos használata, illetve megsértésük következményeinek megtapasztalása. A társalgásban előforduló néhány jellemző deixis forma szerepe. Az udvariassági formák használata.	Órakeret 7+1 óra
Előzetes tudás	Szövegtani, jelentéstani és stilisztikai ismeretek.	
Fejlesztési feladatok és célok	A nyelv működésének, a nyelvhasználatnak a megfigyelése különböző kontextusokban, különböző cél elérésére. Annak megtapasztalása, hogy az emberek hogyan képesek a nyelvi szöveg által közvetített jelentésen túl is hatni, befolyásolni partnerüket, hogyan képesek megnyilatkozásaikkal akár cselekvéseket is végrehajtani. A kulturált nyelvi magatartás fejlesztése: a magyar nyelv leggyakoribb udvariassági formái használati körének, nyelvi formáinak megfigyelése.	
Kapcsolódási pontok	<i>Idegen nyelvek</i> : idegen nyelvi kommunikáció, udvariassági formák.	
Ismeretek		
A nyelv mint jelrendszernek, az emberi nyelv egyediségének megértése; a nyelv mint változó rendszer; a nyelv szerepe a világról formált tudásunkban. A kommunikáció kódok vizsgálata, a korlátozott és a kidolgozott kód; gesztusnyelvek, jelnyelvek A nyelv és gondolkodás viszonya nyelvfilozófiai lehetőségeinek megismerése A nyelv és a megismerés viszonyának tanulmányozása: az emberiség információs forradalmi; a nyelv és a kultúra viszonya Nyelvcsaládok, nyelvtípusok tanulmányozása		
Fogalmak	Megnyilatkozás. Társalgás, társalgási forduló, szóátvétel, szóátadás. Beszédaktus (lokúció, illokúció, perlokúció). Deixis. Együttműködési elv (mennyiségi, minőségi, mód, kapcsolódási megnyilatkozás, társalgás, társalgási forduló, szóátvétel, szóátadás; beszédaktus (lokúció, illokúció, perlokúció); deixis; együttműködési elv).	

II. TÉMAKÖR: Általános nyelvi ismeretek – a nyelv és a gondolkodás, nyelvtípusok		
Témák	Az ember mint nyelvhasználó lény; a nyelv, a kommunikáció és az ember elválaszthatatlan egysége. A nyelv mint jelrendszer, a nyelv mint a gondolkodás része. A nyelvek egyező és eltérő tulajdonságai, nyelvtipológia, főbb nyelvtípusok és jellemzőik (az anyanyelvhez és más, tanult, ismert nyelvek jellemző tulajdonságainak összehasonlító megfigyelése). Nyelvi identitás.	Órakeret 7+1 óra

	Korlátozott kódú nyelvek: gesztusnyelvek, jelnyelvek.	
Előzetes tudás	Kommunikáció, jelentéstan.	
Fejlesztési feladatok és célok	A rendszerező, szintetizáló képesség fejlesztése: általános, összefoglaló ismeretek a nyelvről, a nyelv és az ember viszonyáról.	
Kapcsolódási pontok	<i>Idegen nyelvek</i> : nyelvtípus, kommunikáció, nyelvi tolerancia. <i>Vizuális kultúra</i> : a vizuális nyelv összetevői.	
Ismeretek		
<p>A nyelv mint jelrendszernek, az emberi nyelv egyediségének megértése; a nyelv mint változó rendszer; a nyelv szerepe a világról formált tudásunkban</p> <p>A kommunikáció kódok vizsgálata, a korlátozott és a kidolgozott kód; gesztusnyelvek, jelnyelvek</p> <p>A nyelv és gondolkodás viszonya nyelvfilozófiai lehetőségeinek megismerése</p> <p>A nyelv és a megismerés viszonyának tanulmányozása: az emberiség információs forradalmi; a nyelv és a kultúra viszonya</p> <p>A nyelvcsaládok, nyelvtípusok tanulmányozása</p>		
Fogalmak	<p>Nyelvtípus (agglutináló, izoláló, flektáló). Korlátozott kód, gesztusnyelv, jelnyelv. Jel, nyelvi jel, jelrendszer, nyelvtípus (agglutináló, izoláló, flektáló), nyelvcsalád, kódok, korlátozott és kidolgozott kód, gesztusnyelv, jelnyelv</p>	

IV. TÉMAKÖR: Nyelvtörténet- a nyelv változása, a nyelvrokonság kérdései, nyelvmelékek		
Témák	A magyar nyelv rokonságának hipotézisei A magyar nyelvtörténet korszakai Nyelvmelékek A szókészlet változása a magyar nyelv történetében Nyelvújítás	Órakeret 7+1 óra
Előzetes tudás	A nyelvhasználat társadalmi jelenségként való szemlélete, néhány alapvető kérdése, a történetiség fogalma, a nyelv területi tagolódása, nyelvjárások.	
Fejlesztési feladatok és célok	A szinkrón és diakrón nyelvszemlélet fejlesztése. Kellő tájékozottság a magyar nyelv rokonságáról, típusáról, helyéről a világ nyelvei között. A magyar nyelv történeti korszakairól szerzett tudás összekapcsolása az irodalomtörténeti és történelmi tanulmányokkal. A problémamegoldó gondolkodás fejlesztése: a magyar nyelv eredetéről kialakított elméletek ismeretében elhatárolódás a tudománytalan nyelvrokonságtól, de nyitottság az újabb tudományos kutatások irányában.	
Kapcsolódási pontok	<i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a magyar nép vándorlásának története, nyelvmelékek, kódexek.	
Ismeretek		
Változás és állandóság a nyelvben. Nyelvtípusok és nyelvcsaládok, a magyar nyelv jellemzői. A magyar nyelv eredete, finnugor rokonságának bizonyítékai, története, kutatói. A nyelvrokonság bizonyítékainak tudományos eszközei. A nyelvtörténeti kutatások forrásai: kézírásos és nyomtatott nyelvmelékek. A magyar nyelv történetének főbb korszakai, a legfontosabb nyelvmelékeink (<i>A tihanyi apátság alapítólevele, Halotti beszéd, Ómagyar Mária-síralom</i>) megismerése. Nyelvtörténeti-nyelvtudományi kézikönyvek (pl. A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára – TESZ) megismerése, használata. Az összehasonlító nyelvtudomány módszerei. A szókincs jelentésváltozásának főbb típusai, tendenciái. A nyelvújítás története, hatása, értékelése, ortológus-neológus vita főbb állomásai és szereplői, a magyar nyelv sztenderdizációja. A mai nyelvállapot néhány jellemzője.		
Fogalmak	Nyelvtípus, nyelvcsalád. Uráli nyelvcsalád, finnugor rokonság. Ősmagyar, ómagyar, középmagyar kor, újmagyar kor, újabb magyar kor. Nyelvmélék (szórványmélék, vendégszöveg, kódex, ősnymtatvány). Ősi szó, belső keletkezésű szó, jövevény- és idegen szó. Nyelvújítás, ortológus, neológus. Szinkrón és diakrón nyelvszemlélet.	

V.TÉMAKÖR: A nyelv rétegződése, nyelvjárások, nyelvi tervezés, nyelvi norma		
Témák	Anyanyelvünk rétegződése I.- A köznyelvi változatok, a csoportnyelvek és rétegnyelvek Anyanyelvünk rétegződése II.- A nyelvjárások és a nyelvi norma Nyelvünk helyzete a határon túl Nyelvi tervezés, nyelvpolitika, nyelvművelés	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	A személyes és a tömegkommunikációval kapcsolatos ismeretek, nyelvi tudatosság, egyéni nyelvhasználat, stílusrétegek.	
Fejlesztési feladatok és célok	A nyelvhasználat társadalmi jelenségként való szemlélete. A vitakészség, a meggyőző érvelés fejlesztése: ismeret és véleményalkotás a nyelvtervezés néhány alapvető kérdéséről (nyelvvédelem és nyelvművelés).	

	<p>Nyelvi tudatosság növelése: a saját és a közvetlen környezet nyelvhasználatának azonos és eltérő vonásainak, valamint nyelvjárási szövegek jellemzőinek megfigyelése.</p> <p>Rendszerező, szintetizáló képesség fejlesztése: a tömegkommunikáció, valamint az információs társadalom nyelvhasználatra gyakorolt hatásának megfigyelése, érvek, adatok értelmezése.</p>
Kapcsolódási pontok	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> történelmi nemzetiségek, bevándorló magyarság, szórványmagyarság kialakulásának történelmi, társadalmi okai, tendenciái.</p> <p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> az információs társadalom, mediatizált nyelvhasználat.</p> <p><i>Földrajz:</i> a magyar nyelvhasználat területi tagolódása.</p>
Ismeretek	
<p>Fejlődési irányok, változások a mai magyar nyelvben. Nyelvi sokszínűség, nyelvi tolerancia. Nyelvünk helyzete a határon túl. Hazánkban élő nemzetiségek nyelvhasználat. A nyelvi tervezés elvei és feladatai.</p> <p>A nyelv művelés fogalma, kérdései, feladata, színterei; a nyelvi norma.</p> <p>A nyelv változatok rendszere, a vízszintes és függőleges tagolódásuk.</p> <p>A köznyelv jellemzői, használati területe.</p> <p>A nyelv társadalmi tagolódása szerinti csoportnyelvek, azok jellemző használati köre, szókinccse.</p> <p>A szleng és az argó fogalma, kialakulásuk, jellemző előfordulásuk, funkciójuk.</p> <p>A nyelv területi tagolódása: a leggyakoribb nyelvjárássaink jellemzői, területi megjelenésük, a regionális köznyelv jellemzői.</p> <p>A határon túli magyar nyelvhasználat főbb adatai, tendenciái, a kétnyelvűség, kettősnyelvűség, kevert nyelvűség kérdései.</p> <p>A nyelv változatot bemutató nyomtatott és elektronikus források (pl. szótárak, kézikönyvek, adatbázisok, honlapok) tanulmányozása.</p> <p>A tömegkommunikáció, valamint az információs társadalom hatása a nyelvhasználatra.</p>	
Fogalmak	<p>Nyelvi tervezés, nyelvpolitika, nyelv művelés, nyelvtörvény, norma.</p> <p>Nyelv változat.</p> <p>Vízszintes és függőleges tagolódás (standard köznyelv, társalgási nyelv, irodalmi nyelv, dialektus, szociolektus).</p> <p>Nyelv járás, regionális köznyelv, tájszó.</p> <p>Csoportnyelv, szaknyelv, hobbinyelv, rétegnyelv.</p> <p>Szleng, argó.</p> <p>Kettősnyelvűség, kétnyelvűség, kevert nyelvűség.</p>

IRODALOM – 11. évfolyam
102 óra

I.TÉMAKÖR: ROMANTIKA ÉS REALIZMUS A 19. SZÁZAD MAGYAR IRODALMÁBAN		
TÉMÁK	MŰVEK	ÓRAKERET 6+4 óra
Színház- és drámatörténet	Madách Imre: Az ember tragédiája	
Előzetes tudás	Romantika és realizmus, hőstípusok (pl. karrierista hős, a felesleges ember, a hivatalnok), regényciklus, analitikus regény; impresszionizmus, szimbolizmus, szecesszió; a műfordítások szerepe.	
Fejlesztési feladatok és célok	A környezet és származás hatása a hősök karakterére. Különböző világlátású művekben megjelenített témák, élethelyzetek értelmezése, a megjelenített erkölcsi, világképi és esztétikai problémák mérlegelése és értékelése. Az epikában a romantika és realizmus együtthatásának, folytonosságának felismertetése, a realista és naturalista stílusirányzat jellemzőinek értelmezése. Felkészítés világirodalmi alkotások önálló értelmezésére, stílusirányzatok jellemzői jegyeinek felkutatására.	
Kapcsolódási pontok	<i>Vizuális kultúra; Ének-zene:</i> impresszionizmus, szimbolizmus más művészeti ágakban.	
Ismeretek		
<p>A realista és naturalista epika jellemzői (esztétikai elvek, tematika, látásmód, stílus- és formajegyek) a 19. század közepétől; a prózaepika újításai (nézőpontok, síkváltások, időszerkezet, polifónia; új műfaji változatok) a kis- és nagyepikában.</p> <p>Impresszionizmus, szimbolizmus és a lírai műnem megújítása (pl. a személyiség, a lírai közvetlenség háttérbe szorulása, a látomás felszabadítása, objektivizálódás).</p> <p>Művek, szemelvények az angol/amerikai, francia, német és orosz irodalomból (pl. Emily Brontë, Dickens, Flaubert, Zola, Lev Tolsztoj, Dosztojevszkij alkotásaiból, illetve Baudelaire, Verlaine, Rimbaud, Rilke, Whitman) műveiből.</p> <p>A választott szerzőkhöz, művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek.</p>		
Fogalmak	naturalizmus, impresszionizmus,; eszmeregény, polifonikus regény, regényciklus, tiszta költészet, kötetkompozíció, hangulatlíra, prózavers, szabad vers, objektív líra, tárgyvers emberiségdráma, emberiségköltemény, drámai költemény, történelemfilozófia, történeti színek, keretszínek, falanszter	
Memoriterek	-	
Kötelező olvasmányok	Madách Imre: Az ember tragédiája	

II.TÉMAKÖR: A KLASSZIKUS MODERNSÉG IRODALMA		
Témák	Művek	Órakeret 13+9 óra
A nyugat-európai irodalom		5+3
Regény	Honoré de Balzac: Goriot apó (részletek) vagy Stendhal: Vörös és fekete (részletek)	
Színház- és drámatörténet	Henrik Ibsen: A vadkacsa vagy Nóra (Babaotthon)	
Az orosz irodalom		5+3
Gogol	Nyikolaj Vasziljevics Gogol: A köpönyeg	
Dosztojevszkij	Fjodor Mihajlovics Dosztojevszkij: Bűn és bűnhődés (részletek)	
Tolsztoj	Lev Nyikolajevics Tolsztoj: Ivan Iljics halála	
Színház- és drámatörténet	Anton Pavlovics Csehov: Sirály vagy Ványa bácsi	
A klasszikus modernizmus lírájának alkotói, alkotásai		3+3
Baudelaire	A Romlás virágai – Előszó Az albatrosz	
Verlaine	Őszi chanson Költészettan	
Rimbaud	A magánhangzók szonettje	
Előzetes tudás	Romantika és realizmus, hőstípusok (pl. karrierista hős, a felesleges ember, a hivatalnok), regényciklus, analitikus regény; impresszionizmus, szimbolizmus, szecesszió; a műfordítások szerepe.	
Fejlesztési feladatok és célok	A környezet és származás hatása a hősök karakterére. Különböző világlátású művekben megjelenített témák, élethelyzetek értelmezése, a megjelenített erkölcsi, világképi és esztétikai problémák mérlegelése és értékelése. Az epikában a romantika és realizmus együtthatásának, folytonosságának felismertetése, a realista és naturalista stílusirányzat jellemzőinek értelmezése. Felkészítés világirodalmi alkotások önálló értelmezésére, stílusirányzatok jellemzői jegyeinek felkutatására.	
Kapcsolódási pontok	<i>Vizuális kultúra; Ének-zene:</i> impresszionizmus, szimbolizmus más művészeti ágakban.	
Ismeretek		
<p>A realista és naturalista epika jellemzői (esztétikai elvek, tematika, látásmód, stílus- és formajegyek) a 19. század közepétől; a prózaepika újításai (nézőpontok, síkváltások, időszerkezet, polifónia; új műfaji változatok) a kis- és nagyepikában.</p> <p>Impresszionizmus, szimbolizmus és a lírai műnem megújítása (pl. a személyiség, a lírai közvetlenség háttérbe szorulása, a látomás felszabadítása, objektivizálódás).</p> <p>Művek, szemelvények az angol/amerikai, francia, német és orosz irodalomból (pl. Emily Brontë, Dickens, Flaubert, Zola, Lev Tolsztoj, Dosztojevszkij alkotásaiból, illetve Baudelaire, Verlaine, Rimbaud, Rilke, Whitman) műveiből.</p>		

A választott szerzőkhöz, művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek.

<p>Fogalmak</p>	<p>naturalizmus, impresszionizmus,; eszmeregény, polifonikus regény, regényciklus, tiszta költészet, kötetkompozíció, hangulatlíra, prózavers, szabad vers, objektív líra, tárgyvers</p> <p>klasszikus modernség, realizmus, realista regény, mindentudó elbeszélő, tolsztojanizmus, visszatekintő időszerkezet, analitikus dráma, drámaiatlan dráma, lírai dráma</p> <p>szimbolizmus, esztétizmus, l'art pour l'art, kötetkompozíció, szinesztézia, kiátkozott költő</p> <p>ballada, pillérversszak, önirónia, eszményítő realizmus</p> <p>különc, donquijoteizmus</p> <p>emberiségdráma, emberiségköltemény, drámai költemény, történelemfilozófia, történeti színek, keretszínek, falanszter</p> <p>nép-nemzeti irodalom, filozófiai dal</p>
<p>Memoriterek</p>	<p>-</p>
<p>Kötelező olvasmányok</p>	<p>Honoré de Balzac: Goriot apó (részletek) vagy Stendhal: Vörös és fekete (részletek)</p> <p>Henrik Ibsen: A vadkacsa vagy Nóra (Babaothton) vagy Anton Pavlovics Csehov: A sirály vagy Ványa bácsi</p> <p>Lev Nyikolajevics Tolsztoj: Ivan Iljics halála</p> <p>Samuel B. Beckett: Godot-ra várva vagy Friedrich Dürrenmatt: A fizikusok vagy A nagy Romulus</p>

III.TÉMAKÖR: A magyar irodalom a 20. században		
Témák	Művek	Órakeret 48+22 óra
Életművek a XX. század magyar irodalmából		30+18
Herczeg Ferenc	Az élet kapuja Fekete szüret a Badacsonyon Színház- és drámatörténet: Bizánc	5
Ady Endre	Góg és Magóg fia vagyok én... Héja-nász az avaron Harc a Nagyúrral Új vizeken járok Az ős Kaján A Sion-hegy alatt Az Úr érkezése Kocsi-út az éjszakában Emlékezés egy nyár-éjszakára Őrizem a szemed	9+6
Babits Mihály	In Horatium A lírikus epilógja Esti kérdés Jobb és bal Mint különös hírmondó... Ősz és tavasz közt Jónás könyve; Jónás imája	8+6
Kosztolányi Dezső	A szegény kisgyermek panaszai (részletek: Mint aki a sínek közé esett..., Azon az éjjel, Anyuska régi képe) Boldog, szomorú dal Őszi reggeli Halotti beszéd Hajnali részegség Édes Anna Esti Kornél; Tizennyolcadik fejezet, melyben egy közönséges villamosútról ad megrázó leírást, – s elbúcsúzik az olvasótól	8+6
Portrék a XX. század magyar irodalmából		9+3
Móricz Zsigmond	Tragédia Úri muri	5+3
Wass Albert	Adjátok vissza a hegyeimet! Üzenet haza	4
Metszetek a XX. század magyar irodalmából I.		9+1
Metszetek a modernista irodalomból – a Nyugat alkotói		

Juhász Gyula	Tiszai Anna örökcsönd	2
Tóth Árpád	Esti sugárkoszorú Lélektől lélekig Isten oltó-kése	1+1
Karinthy Frigyes	Így írtok ti (részletek) Találkozás egy fiatalemberrel	2
	Metszetek – egyéni utakon	
Krúdy Gyula	Szindbád – A hídon – Negyedik út vagy Szindbád útja a halálnál – Ötödik út	2
Szabó Dezső	Feltámadás Makucskán	2
Előzetes tudás	A klasszikus modernség néhány irányzata és alkotója, a századvég magyar irodalma.	
Fejlesztési feladatok és célok	Az európai és magyar irodalmi hagyományok és modernség irányainak összevetése, konfliktusai. A kozmopolitizmus és patriotizmus kérdésfelvetései. Annak felismerése, hogy a magyar kultúra sokszínű törekvések együttese. Érvelő bemutatás: a <i>Nyugat</i> jelentősége a magyar kultúrtörténetben; a korban megismertetett stílusirányzatok, filozófiai, lélektani iskolák (Freud, Bergson) néhány jellemzőjének azonosítása. Értse egy folyóirat felépítését, tudjon benne tájékozódni.	
Kapcsolódási pontok		
Ismeretek		
<p>A Herczeg-életmű főbb sajátosságainak megismerése a törzsanyagban megjelölt művek elemzésével</p> <p>A hazához fűződő viszonyt vizsgáló prózai szövegek olvasása, értelmezése</p> <p>Világkép és műfajok, kompozíciós, poétikai és retorikai megoldások összefüggéseinek felismertetése</p> <p>Társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok, kérdésfelvetések vizsgálata Herczeg Ferenc műveiben</p> <p>A művek történeti nézőpontú megközelítése, a megjelenő esztétikai, lét- és történelemfilozófiai kérdések és válaszok értelmezése</p> <p>Egyes műfaji konvenciók jelentéshordozó szerepének felismerése</p> <p>Ady Endre életművének főbb témái (pl.: szerelem, magyarság, Élet-Halál, Isten, költészet, pénz, háború, stb.) és versformái</p> <p>Ady költészetének tematikus, formai és nyelvi újdonságai XIX. századi költészetünk tükrében</p> <p>A szimbólumok újszerű használata az életműben</p> <p>A szecessziós-szimbolista versek esztétikai jellemzőinek megismerése</p> <p>Ady Endre költészetének hatása a kortársakra, illetve az ún. Ady-kultusz születésének megismerése</p> <p>Szemelvények a költő prózájából, publicisztikai írásaiból</p> <p>Ady Endre életútjának költészetét meghatározó főbb eseményei, kapcsolatuk a költői pálya alakulásával</p> <p>A költő főbb pályaszakaszainak jellemzői, az Új versek c. kötet felépítésének tanulmányozása</p>		

A Nyugat születése, jelentőségének felismerése

Ady Endre költészete körüli viták (saját kora és az utókor recepciójában) tanulmányozása

A **Babits-életmű** főbb sajátosságainak megismerése a törzsanyagban megjelölt versek és a Jónás könyve elemzésével

Babits Mihály irodalomszervező munkásságának feltérképezése

Babits Mihály költészetének főbb témái (filozófiai kérdésvetések, az értelmiségi lét kérdései és felelőssége, értékörzés, erkölcsi kérdések és választások) tanulmányozása

Babits Mihály „poeta doctus” költői felfogásának megismerése néhány költői eszközének tanulmányozásával

Babits költői életútjának és költői pályájának főbb szakaszai, eseményei

Babits jelentőségének megismerése a magyar irodalomban: a költő, a magánember, a közéleti személyiség egysége; szemléleti, esztétikai öröksége

A **Kosztolányi-életmű** főbb sajátosságainak megismerése a törzsanyagban megjelölt művek elemzésével

Kosztolányi Dezső költészetének főbb témáinak (gyermek- és ifjúkor, emlékezés, értékszembesítés, elmúlás, érzelmek stb.) tanulmányozása

A költő „homo aestheticus” költői felfogásának megismerése költői eszköztárának tanulmányozása által

Elbeszélő prózája főbb narrációtechnikai, esztétikai sajátosságainak felismerése, értelmezése

A lélektani analízis tanulmányozása Kosztolányi Dezső prózájában

A történelem és a magánember konfliktusának ábrázolása Kosztolányi Dezső regényeiben

Kosztolányi Dezső szerepének vizsgálata kora irodalmi életében (vitái kortársaival; helye, szerepe a Nyugat első nemzedékében)

Fogalmak	Új Idők, nemzeti konzervativizmus, színmű, szecesszió, versciklus, kötetkompozíció, vezérvers, önmitologizálás, szimultán versritmus vagy bimetrikus verselés, filozófiai költészet, parafrázis, nominális és verbális stílus, irónia, homo aestheticus, versciklus, modernizmus, freudizmus, novellaciklus, alakmás
Memoriterek	<p>Ady Endre: Góg és Magóg fia vagyok én...</p> <p>Ady Endre: Kocsi-út az éjszakában</p> <p>Babits Mihály: A lírikus epilógja (részlet)</p> <p>Babits Mihály: Jónás imája</p> <p>Kosztolányi Dezső: Hajnali részegség (részlet)</p>
Kötelező olvasmányok	<p>Herczeg Ferenc: Az élet kapuja</p> <p>Babits Mihály: Jónás könyve, Jónás imája</p> <p>Kosztolányi Dezső: Édes Anna</p> <p>Móricz Zsigmond: Úri muri, Tragédia</p> <p>Wass Albert: Adjátok vissza a hegyeimet!</p>

MAGYAR NYELV – 12. évfolyam
28 óra

III. TÉMAKÖR: Szótárhasználat		
Témák		Órakeret 2 óra
Előzetes tudás	Kétnyelvű szótárak használata	
Fejlesztési feladatok és célok	a fontosabb egynyelvű papír alapú és digitális szótárfajták megismerése, tanulmányozása: értelmező szótár, történeti-etimológiai szótár, szinonimaszótár, helyesírási szótár, szlengszótár, nyelvművelő kézisztár, Magyar Történeti Szövegtár, írói szótárak, tájszótár	
Kapcsolódási pontok	<i>Minden tantárgy:</i> ismeretlen szavak és kifejezések jelentése	
Ismeretek		
A fontosabb egynyelvű papír alapú és digitális szótárfajták megismerése, tanulmányozása: értelmező szótár, történeti-etimológiai szótár, szinonimaszótár, helyesírási szótár, szlengszótár, nyelvművelő kézisztár, Magyar Történeti Szövegtár, írói szótárak, tájszótár		
Fogalmak	értelmező szótár, etimológiai szótár, szinonimaszótár, rétegnyelvi szótár, írói szótár	

VI. TÉMAKÖR: Felkészülés az érettségire, rendszerező ismétlés		
Témák		Órakeret 10+4 óra
Előzetes tudás	A tanult anyanyelvi ismeretek.	
Fejlesztési feladatok és célok	A rendszerező képesség fejlesztése Az önálló tanulás fejlesztése: az érettségi témaköreinek és a követelményeknek megfelelő tételvázlatok összeállítása A tanult nyelvészeti, kommunikációs, szövegértési és szövegalkotási ismeretek rendszerezése	
Kapcsolódási pontok		
Ismeretek		
Az eddig tanult ismeretek rendszerezése, elmélyítése.		
Fogalmak	Az eddig tanult fogalmak ismétlése.	

VII.TÉMAKÖR: Érettségi típusú szövegértés és szövegalkotás (gyakorlati írásbeliség)		
Témák	Felkészülés az érettségire - rendszerező ismételés	Órakeret 8+4 óra
Előzetes tudás	A tanult anyanyelvi ismeretek.	
Fejlesztési feladatok és célok	Rendszerező képesség, önálló tanulás fejlesztése: az érettségi témaköreinek és a követelményeknek megfelelő tételvázlatok összeállítása.	
Kapcsolódási pontok	<i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek; Etika; Filozófia; Idegen nyelvek: a nyelvről, a nyelvhasználatról szerzett ismeretek.</i>	
Ismeretek		
A tanult nyelvészeti, kommunikációs, szövegértési és szövegalkotási, nyelvi ismeretek rendszerező áttekintése.		
Fogalmak	Nyelv, beszéd, kommunikáció, szöveg, nyelvi szint, retorika, stílus, jelentés, nyelv és társadalom, magyar nyelv, nyelvtörténet, nyelvi változás.	

IRODALOM – 12. évfolyam

112 óra

IV.TÉMAKÖR: A MODERNIZMUS (A MODERNIZMUS KÉSEI KORSZAKA) IRODALMA		
Témák	Művek	Órakeret 13 óra
Avantgárd mozgalmak	Guillaume Apollinaire: A megsebzett galamb és a szökőkút Kassák Lajos: A ló meghal a madarak kirepülnek (részlet)	2
A világirodalom modernista lírájának nagy alkotói, alkotásai	Thomas Stearns Eliot: A háromkirályok utazása (részlet)	3
A világirodalom modernista epikájának nagy alkotói, alkotásai	Franz Kafka: Az átváltozás Thomas Mann: Tonio Kröger vagy Mario és a varázsló	4
Színház- és drámatörténet: a modernizmus drámai törekvései Irodalom és színház	Bertolt Brecht: Koldusopera vagy Kurázi mama – Samuel Barclay Beckett: Godot- ra várva vagy Friedrich Dürrenmatt: A fizikusok vagy A nagy Romulus	4
Előzetes tudás	Avantgárd irányzatok.	
Fejlesztési feladatok és célok	Valóság és fikció, a büntelenség és bűnösség, létbe vetettség filozófiai kérdéseinek értelmezése A 20. századi irodalom néhány meghatározó tendenciájának megismertetése. Művek, műrészletek feldolgozása, alkotói nézőpontok, látásmódok, témák, történeti, kulturális kontextusok megvitatása. Az önálló olvasóvá válás támogatása, felkészítés a tanulói szerző- és műválasztásokra, a választott művek önálló feldolgozására és megosztására.	
Kapcsolódási pontok	<i>Mozgóképkultúra és médiaismeret</i> : filmes feldolgozások, pl. Kafka, Orwell, Hrabal műveiből.	
Ismeretek		
<p>Epikus művek (szemelvények, részletek a kis- és nagyepikából) (pl. Kafka pl. <i>Az átváltozás</i>; Thomas Mann pl. <i>Tonio Kröger / Mario és a varázsló</i>; Bulgakov: <i>A Mester és Margarita</i>; Camus pl.: <i>Közöny</i>; Orwell pl. <i>Állatfarm / 1984</i>; Faulkner, Hemingway, Hrabal, I. B. Singer, Szolzsenyicin alkotásaiból és kortárs művekből). A választott szerzők jellemző tematikája, kérdésselvetése; formanyelvi, szóhasználati sajátosságai. Művek és adaptációik összevetése.</p> <p>Lírai alkotások (szemelvények, részletek). Legalább egy lírikus látásmódja egy-két művének elemző megközelítésével (pl. T. S. Eliot). A választott szerzőkhöz, művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek (pl. intellektuális költészet, mitologizálás, mitoszregény, dokumentum-irodalom, parabola, egzisztencializmus).</p>		
Fogalmak	Neoavantgárd, posztmodern, csaláregény, objektív líra, vezérmotívum, montázstechnika, abszurd.	
Memoriterek	-	
Kötelező olvasmányok	-	

V.TÉMAKÖR: A MAGYAR IRODALOM A XX. SZÁZADBAN II.		
Témák	Művek	Órakeret 43+7 óra
Életmű a XX. század magyar irodalmából II.		10+5
József Attila	Nem én kiáltok Reménytelenül Holt vidék Óda Flóra Kései sirató A Dunánál Tudod, hogy nincs bocsánat Nem emel föl (Karóval jöttél...)	
Portrék a XX. század magyar irodalmából		7
Örkény István	Egyperces novellák (részletek)	
Szabó Magda	Az ajtó	
Kányádi Sándor	Fekete- piros Halottak napja Bécsben Sörény és koponya (részlet) Valaki jár a fák hegyén	
Metszetek a XX. század magyar irodalmából		21
Metszetek: egyéni utakon		
Weöres Sándor	Rongyszőnyeg (részletek: 4., 99., 127.)	2
Metszetek a modernista irodalomból – a Nyugat alkotói		
Szabó Lőrinc	Semmiért Egészen Mozart hallgatása közben	2
Radnóti Miklós	Járkálj csak, halálraítélt! Hetedik ecloga Erőltetett menet Razglednicák	6
Metszetek az erdélyi, délvidéki és kárpátaljai irodalomból		
Dsida Jenő	Nagycsütörtök Arany és kék szavakkal	2
Reményik Sándor	Halotti beszéd a hulló leveleknek Eredj, ha tudsz (részlet)	2
Áprily Lajos	Tavaszi házsongárdi temetőben Március	2
Metszet a „Fényes szellők nemzedékének” irodalmából	Nagy László Ki viszi át a Szerelmet Adjon az Isten	2
Metszet a tárgyias irodalomból – az Újhold alkotói	Pilinszky János Halak a hálóban Apokrif	2+2

	Négy soros	
Metszetek az irodalmi szociográfia alkotóinak munkáiból	Illyés Gyula Puszták népe (részlet)	1
Színház- és drámatörténet	Örkény István: Tóték Szabó Magda: Az a szép fényes nap (részlet)	5
Előzetes tudás	A XX. század stílusirányzatainak ismerete	
Fejlesztési feladatok és célok	Az életművek főbb sajátosságainak megismerése az életművek különböző szakaszaiból származó törzsanyagban megnevezett vers elemzésével	
Kapcsolódási pontok	<i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> filmes feldolgozások <i>Tánc és dráma:</i> színházi feldolgozások	
Ismeretek		
<p>József Attila életművének főbb sajátosságainak megismerése az életmű különböző szakaszaiból származó törzsanyagban megnevezett vers elemzésével</p> <p>József Attila életműve főbb témáinak (pl.: haza, táj, szerelem, külváros és szegénység, lélekábrázolás, értékszembesítés, közéleti és gondolati költészet) és versformáinak, költői eszközeinek tanulmányozása</p> <p>Annak vizsgálata, hogy az életút meghatározó tényei hogyan függnek össze a pályaképpel és a kor társadalmi-történelmi viszonyokkal</p> <p>A költői pálya indulása, a költői életút szakaszolásának lehetséges változatai</p> <p>József Attila nagy gondolati verseinek elemzése, a művek filozófiai, esztétikai összetettségének vizsgálata</p> <p>József Attila helyének tisztázása saját kora szellemi életében (vitái és kapcsolatai kortársaival)</p> <p>Utóéletének, a József Attila-kultusz születésének, a költői életmű XX. századi recepciójának tanulmányozása</p> <p>A választott XX. századi szerzők szerepének megismerése a magyar irodalomban</p> <p>Annak felismerése, hogy az írói-költői felelősség, szociális-társadalmi együttérzés, világnézet, egyéni látásmód és kapcsolat a hagyományhoz változatos módon, műfajban és tematikában szólalhat meg</p> <p>Az erkölcs, hit, egyén és közösség, egyén és egyén viszonyának, kapcsolatának megvilágítása lírai, epikai, drámai alkotásokban</p> <p>Összehasonlító elemzés készítése közös téma, motívum, műfaj vagy forma alapján</p> <p>A század irodalmi törekvéseinek, sajátosságainak, írói-költői csoportjainak megismerése, a választott szerzők irodalomtörténeti jelentősége</p> <p>Annak felismerése, hogy az írói-költői felelősség, szociális-társadalmi együttérzés, világnézet, egyéni látásmód és kapcsolat a hagyományhoz változatos módon, műfajban és tematikában szólalhat meg.</p> <p>Történelmi kataklizmák és egyéni helytállások lírai ábrázolásának tanulmányozása Radnóti költészetében</p> <p>Történelmi traumák, nemzeti tragédiák ábrázolásának tanulmányozása a transzilván irodalomban</p> <p>Az erkölcs, hit, egyén és közösség viszonyának kérdései lírai és prózai alkotásokban</p> <p>A lírai beszédmód változatainak értelmezése; a korszakra és az egyes alkotókra jellemző beszédmódok feltárása, néhány jellegzetes alkotás összevetése.</p> <p>A líra sokfélesége: párhuzamos és versengő költészeti hagyományok bemutatása</p> <p>Összehasonlító elemzés készítése közös téma, motívum, műfaj vagy forma alapján</p> <p>A törzsanyagban megnevezett drámai művek vagy műrészletek olvasása, megismerése, közös elemzése</p>		

<p>Ismerkedés a korszakban kidolgozott dramaturgiai eljárásokkal</p> <p>Álláspontok megismerése és kialakítása a feldolgozott drámák problémafelvetésével kapcsolatban</p> <p>A drámai művekben a befogadó elé tárt társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok felismerése, megfogalmazása, megértése</p> <p>A megmaradásért folytatott harc és az azért szükségképpen hozott áldozatok felismerése</p>	
Fogalmak	tárgyias tájvers, komplex kép, óda, dal, műfajszintézis, létértelmező vers, önmegszólító vers, dialogizáló versbeszéd, groteszk, abszurd, egyperces, családrégény, kálvinista és katolikus értékrend szembenállása, önéletrajziség, életrajzi ihletettség, kulturális veszteség, ekloga, eklogaciklus, razglednica, szerepvers, „Fényes szellők nemzedéke”; tárgyias irodalom, totalitárius, történelmi dráma
Memoriterek	József Attila: Reménytelenül (Lassan, tűnődve) (részlet) József Attila Óda (részlet) Kányádi Sándor: Valaki jár a fák hegyén Reményik Sándor: Halotti vers a hulló leveleknek (részlet) Radnóti Miklós: Hetedik ekloga (részlet) Áprily Lajos: Március (részlet) Nagy László: Ki viszi át a Szerelmet
Kötelező olvasmányok	Örkény István: Tóték Szabó Magda: Az ajtó

VI.TÉMAKÖR: A XX. SZÁZADI TÖRTÉNELEM AZ IRODALOMBAN		
Témák	Művek	Órakeret 8 óra
Trianon	Juhász Gyula: Trianon Vérző Magyarország (Szerk.: Kosztolányi Dezső) Lyka Károly: Magyar művészet – magyar határok (részlet)	2
Világháborúk	Gyóni Géza: Csak egy éjszakára...	1
Holokauszt	Szép Ernő: Emberszag (részlet) Tadeusz Borowski: Kővilág	2
Kommunista diktatúra	Illyés Gyula: Egy mondat a zsarnokságról vagy George Orwell: 1984 (részletek)	1
1956	Nagy Gáspár Öröknyár: elmúltam 9 éves A Fiú naplójából Márai Sándor: Mennyből az angyal vagy Halotti beszéd	2
Előzetes tudás	A XX. század stílusirányzatainak ismerete	
Fejlesztési feladatok és célok	Irodalmi szövegek elhelyezése történelmi kontextusban Irodalmi szövegekben megfogalmazott közösségi és magánemberi erkölcsi dilemmák felismerése, megvitatása	
Kapcsolódási pontok	<i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> filmes feldolgozások	

	Tánc és dráma: színházi feldolgozások
Ismeretek	
A nemzeti identitás meghatározó lírai szövegeinek olvasása, megértése, megbeszélése Az olvasott szövegek szerkezeti egységeinek megfigyelése, a szerkezeti egységek retorikai funkcióinak azonosítása Egyes olvasott szövegek jellegzetes retorikai alakzatainak megfigyelése	
Fogalmak	Trianon, Holokauszt,
Memoriterek	-
Kötelező olvasmányok	-

VII.TÉMAKÖR: KORTÁRS MAGYAR IRODALOM		
Témák	Művek	Órakeret 5+5 óra
A szaktanár szabadon választhat a kortárs magyar irodalom műveiből.		
Fejlesztési feladatok és célok	Kortárs irodalmi művekkel, folyóiratokkal való ismerkedés.	
Kapcsolódási pontok		
Ismeretek		
Kortárs irodalmi művekkel, folyóiratokkal való ismerkedés.		
Fogalmak	-	
Memoriterek	-	
Kötelező olvasmányok	-	

VIII.TÉMAKÖR: A POSZTMODERN ÉS A KORTÁRS VILÁGIRODALOM		
Témák	Művek	Órakeret 3 óra
A posztmodern világirodalom	Bohumil Hrabal: Sörgyári capriccio (részletek) Gabriel García Márquez: Száz év magány (részletek)	3
Előzetes tudás		
Fejlesztési feladatok és célok	Kortárs irodalmi művekkel, folyóiratokkal való ismerkedés.	
Kapcsolódási pontok		
Ismeretek		
Kortárs irodalmi művekkel, folyóiratokkal való ismerkedés.		
Fogalmak	-	
Memoriterek	-	
Kötelező olvasmányok	-	

IX. TÉMAKÖR: KÉSZÜLJÜNK AZ ÉRETTSÉGIRE!		
Témák	Témakörök szerinti ismétlés, rendszerezés	Órakeret 13+15 óra
Előzetes tudás	A tanult irodalmi ismeretek.	
Fejlesztési feladatok és célok	Témakörök szerinti ismétlés, rendszerezés	
Kapcsolódási pontok		
Ismeretek		
Témakörök szerinti ismétlés, rendszerezés		
Fogalmak	A tanult fogalmak ismétlése.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén

A tanuló szóbeli és írásbeli kommunikációs helyzetekben megválasztja a megfelelő hangnemet, nyelvváltozatot, stílusréteget. Alkalmazza a művelt köznyelv (regionális köznyelv), illetve a nyelvváltozatok nyelvhelyességi normáit, képes felismerni és értelmezni az attól eltérő nyelvváltozatokat.

Értő módon használja a tömegkommunikációs, illetve az audiovizuális, digitális szövegeket. Az értő, kritikus befogadásra is alapozva képes önálló szövegalkotásra néhány publicisztikai, audiovizuális és informatikai hátterű műfajban, a képi elemek, lehetőségek és a szöveg összekapcsolásában rejlő közlési lehetőségek kihasználásával.

Rendszeresen használja a könyvtárat, ide értve a különféle (pl. informatikai technológiákra épülő) információhordozók használatát is. Képes arra, hogy kellő problémaérzékenységgel, kreativitással és önállósággal igazodjon el az információk világában; értelmesen és értékteremtően tudjon élni az önképzés lehetőségeivel.

Bizonyítja szövegelemzési, szövegértelmezési jártasságát a tanult leíró nyelvtani, szövegtani, jelentéstani, pragmatikai ismeretek alkalmazásával; a szépirodalmi szövegek mellett képes szakmai-tudományos, publicisztikai, közéleti (audiovizuális, informatikai alapú) szövegek feldolgozására, értelmezésére is. Bizonyítja különféle szövegek megértését, a szöveg felépítésére, grammatikai jellemzőire, témahálózatára, tagolására irányuló elemzéssel.

A hivatalos írásművek műfajaiban képes önálló szövegalkotásra (pl. önéletrajz, motivációs levél). Képes olvasható, rendezett írásra.

Képes szövegek kapcsolatainak és különbségeinek felismerésére, értelmezésére (pl. tematikus, motivikus kapcsolatok, utalások, nem irodalmi és irodalmi szövegek, tények és vélemények összevetése), e képességek alkalmazására elemző szóbeli és írásbeli műfajokban. Alkalmazza az idézés szabályait és etikai normáit. Képes definíció, magyarázat, prezentáció, értekezés (kisértekezés) készítésére az olvasmányaival, a felvetett és tárgyalt problémákkal összefüggésben, maga is meg tud fogalmazni kérdéseket, problémákat.

Bizonyítja a magyar nyelv rendszerének és történetének ismeretét, a grammatikai, szövegtani, jelentéstani, stilisztikai-retorikai, helyesírási jelenségek önálló fölismerését, a tanultak tudatos alkalmazását.

Átfogó ismerettel bír a nyelv és társadalom viszonyáról, illetve a nyelvi állandóság és változás folyamatáról. Anyanyelvi műveltségének fontos összetevője a tájékozottság a magyar nyelv

eredetéről, rokonságáról, történetének főbb korszakairól; a magyar nyelv és a magyar művelődés kapcsolatának tudatosítása.

Tudja alkalmazni a művek műfaji természetének, poétikai jellemzőinek megfelelő szövegfeldolgozási eljárásokat, megközelítési módokat.

Fel tudja ismerni a szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegekben megjelenített értékeket, erkölcsi kérdéseket, álláspontokat, motivációkat, magatartásformákat, képes ezek több szempontú értelmezésére, önálló értékelésére.

Képes erkölcsi kérdések, döntési helyzetek megnevezésére, például történő bemutatására, következtetések megfogalmazására. Részt vesz elemző beszélgetésekben, ennek tartalmához hozzájárul saját véleményével. Képes az irodalmi művekben megjelenő álláspontok azonosítására, követésére, megvitatására, összehasonlítására, eltérő vélemények megértésére, újrafogalmazására.

Tájékozott az olvasott, feldolgozott lírai alkotások különböző műfajaiban, poétikai megoldásaiban, kompozíciós eljárásaiban.

Képes tudásanyagának többféle szempontot követő megfogalmazására írásban a magyar és a világirodalom kiemelkedő alkotóiról.

Meggyőzően be tudja mutatni a tanult stíluskorszakok, irányzatok sajátosságait.

Képes a feldolgozott epikai, lírai és drámai művek lehetséges jelentésének, jelentéseinek, erkölcsi tartalmának tárgyyszerű ismertetésére.

Be tud mutatni műveket, alkotókat a magyar és világirodalom korszakaiból, továbbá a kortárs irodalomból.

Képes művek közötti kapcsolatok, témák, fölismerése és értékelése, az evokáció, az intertextualitás példáinak bemutatására. Képes különböző korokban keletkezett alkotások tematikai, poétikai szempontú értelmezésére, összevetésére.

Képes memoriterek szövegű tolmácsolására, kifejező szövegmondásra.

Képes az középszintű érettségi vizsga feladatainak, emelt szintű képzés esetén az emelt szintű érettségi vizsga feladatainak teljesítésére.